

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA GEOGRAFIE

Jan Stejskal

**DEMOGRAFICKÉ ZMĚNY V SO ORP JESENÍK: ZAMĚŘENO NA
VÝVOJ PO ROCE 1989**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

Olomouc 2021

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo):	Jan Stejskal (R190656)
Studijní obor:	Regionální geografie
Název práce:	Demografické změny v SO ORP Jeseník: zaměřeno na vývoj po roce 1989.
Title of thesis:	Demographic changes in the Jeseník district: focused on the development after 1989
Vedoucí práce:	doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
Rozsah práce:	81 stran, 24 vázaných příloh

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá analýzou vybraných základních ukazatelů, struktur a pohybu obyvatelstva v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1989 až 2019. Tyto ukazatele a struktury jsou tvořeny z dat Českého statistického úřadu a jiných zdrojů. Výsledky jsou prezentovány pomocí kartogramů a grafů.

Klíčová slova: Okres Jeseník, demo-geografická analýza, kartogramy

Abstract

Thesis is focused on analysis of selected basic indicators, structures and population movement in the municipalities of Jeseník region between years 1989 and 2019. Indicators and structures are formed from data from the Czech statistical office and other sources. Results are presented via choropleth maps and graphs.

Keywords: Jeseník district, demo-geographic analysis, choropleth maps

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením doc. RNDr. Zdeňka Szczyrby Ph.D. a veškerá použitá literatura a zdroje jsou řádně uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci dne 20. 4. 2021

.....

Jan Stejskal

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Jan STEJSKAL
Osobní číslo: R190656
Studijní program: N1301 Geografie
Studijní obor: Regionální geografie
Téma práce: Demografické změny v SO ORP Jeseník: zaměřeno na vývoj po roce 1989
Zadávající katedra: Katedra geografie

Zásady pro vypracování

Cílem diplomové práce je zhodnotit demografické změny v SO ORP Jeseník v uplynulém transformačním období. Autor se zaměří na všechny relevantní složky demografické změny po roce 1989 v zájmovém území Jesenícka. Metodou případových studií se autor zaměří na vybrané obce dané území, které v analýze vykazují nadprůměrné/podprůměrné hodnoty demografických ukazatelů. Výsledky práce budou podrobeny kritické diskusi.

Rozsah pracovní zprávy: 20 000 – 24 000 slov
Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

BEVAN, M. 2009. Planning for an Ageing Population in Rural England: The Place of Housing Design. *Planning, Practice & Research*, 24 (2): 233-249.
BURCIN, B., FIALOVÁ, L., RYCHTÁŘIKOVÁ, J. a kol. 2010. Demografická situace České republiky: Proměny a kontexty 1993-2008. Praha: Sociologické nakladatelství.
DRBOHLAV, D. (et al.), (2010). Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
FILIPOV, D., DORBRITZ, J. 2003. Demographic consequences of economic transition in countries of central and eastern Europe: population ageing, social security and taxation. 1st ed. Strasbourg: Council of Europe publishing. *Population studies*, no. 39.
RYCHTÁŘIKOVÁ, J. Demografické faktory stárnutí. *Demografie: Revue pro výzkum populačního vývoje*, Praha: Český statistický úřad, 2011, 53(2): 97-108.
ZÁNOVÁ, A. 2013. Demografický vývoj venkovských oblastí jižních Čech (Diplomová práce). České Budějovice: Jihočeská univerzita.
+ další relevantní literatura včetně dat ČSÚ

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 20. února 2020
Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2021

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

prof. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 20. února 2020

Rád bych zde poděkoval doc. RNDr. Zdeňkovi Szczyrbovi, Ph.D. za rady, připomínky a čas, který mi věnoval při psaní práce. Také bych chtěl poděkovat své rodině za podporu během studia.

Obsah

1.	Úvod a cíle práce.....	8
2.	Rešerše literatury.....	9
3.	Metodika	14
4.	Charakteristika zájmového území	21
4.1.	Vývoj počtu obyvatel mezi lety 1869 a 2011.....	25
4.2.	Porovnatelnost správních jednotek v čase.....	26
5.	Demografický vývoj v České republice po roce 1989	28
6.	Demografický vývoj v SO ORP Jeseník po roce 1989	30
6.1.	Vývoj počtu obyvatel	30
6.2.	Struktura obyvatel dle pohlaví	32
6.3.	Věková struktura	34
6.4.	Ekonomická struktura	39
6.5.	Vzdělanostní struktura	41
6.6.	Národnostní struktura.....	43
6.7.	Náboženská struktura.....	46
6.8.	Porodnost	48
6.9.	Úmrtnost.....	51
6.10.	Sňatečnost	53
6.11.	Rozvodovost.....	55
6.12.	Přirozený přírůstek (úbytek)	57
6.13.	Migrační přírůstek (úbytek)	59
6.14.	Celkový přírůstek (úbytek)	64
6.15.	Souhrnné hodnocení obcí.....	66
7.	Případové studie	68
7.1.	Hradec-Nová Ves.....	68
7.2.	Bílá Voda	70
8.	Závěr	72
9.	Summary	73
10.	Reference	74
10.1.	Literatura.....	74
10.2.	Internetové zdroje.....	76
10.3.	Seznam obrázků	78
10.4.	Seznam tabulek	79
11.	Přílohy	80
11.1.	Seznam příloh.....	80

1. Úvod a cíle práce

Jesenicko bylo po dlouhá staletí osídleno naprostou převahou německého obyvatelstva. Po konci druhé světové války však bylo toto obyvatelstvo násilně odsunuto a započala etapa nová, utvářená repatrianty a dosídleným obyvatelstvem. Socialistická správní reforma v roce 1960 vytvořila nové kraje i okresy. Území okresu Jeseník ze správního členění 1948 se však novým členěním stalo součástí okresu Šumperk. V roce 1996 pak opět vznikl samostatný okres Jeseník. Tento pozdní vznik samostatného okresu je do jisté míry paralelou k zaostalosti regionu, kterému se zcela nedaří adaptovat se na nové podmínky po roce 1989, kdy hlavním motorem ekonomiky není pouze průmysl, ale i sektor služeb. Za mnohé z průmyslových podniků, které po roce 1989 ukončily svou činnost, nebylo možné vytvořit adekvátní nabídku pracovních míst pro místní obyvatelstvo a Jesenicko se po roce 1989 potýká s výrazným úbytkem svého obyvatelstva. Identita, kterou si noví obyvatelé v regionu vytváří, není tak silná, aby je dokázala v tomto regionu udržet kvůli nepříznivým podmínkám, které se s tímto regionem spojují. Periferní poloha regionu, který je nejvzdálenějším správním obvodem obce s rozšířenou působností od krajského města v České republice jen dále zesiluje nepříznivé jevy, které ovlivňují vývoj regionu. I přes krásnou přírodu v regionu se nedaří dostatečně využívat tohoto zdroje k zlepšování podmínek na Jesenicku.

Hlavním cílem práce je zhodnotit demografické změny v SO ORP Jeseník v uplynulém transformačním období. Toto zhodnocení proběhne za pomoci analýzy vývoje struktur obyvatelstva a demografických ukazatelů. Vedlejším cílem je interpretace extrémních hodnot dílčích analýz pomocí případových studií v jednotlivých obcích, které vykazují nadprůměrné, či podprůměrné hodnoty sledovaných ukazatelů.

2. Rešerše literatury

Pro uvedení do dalších částí práce je zapotřebí pochopení základních pojmů, které tato práce obsahuje. Demografie je řecké slovo, které doslova znamená popis obyvatelstva (z démos – lid a grafein – popisovat). Za zrod této vědní disciplíny se považuje rok 1662, kdy byla Johnem Grauntem publikována práce „Přirozená a politická pozorování založená na seznamech zemřelých“. Demografie se zabývá velikostí, strukturou a dalšími charakteristikami lidské populace. „Demografie je vědou společenskou, protože vždy studuje reprodukci lidských populací v jejich společenských souvislostech, hledá příčiny a formuluje možné důsledky daného populačního vývoje.“ (Scholzová 1996)

Scholzová (1996) dále uvádí potřebu při vymezení objektu a předmětu demografie, pochopení významů termínů populace a obyvatelstvo. „Populace je soubor jedinců určitého živočišného druhu žijících a reprodukcijících se na vymezeném území.“ (Pavlík 1986). Současné lidské populace vznikly v důsledku migrací a míšení z různých původních populací a proces jejich přetváření stále probíhá. (Scholzová 1996). Obyvatelstvo je dle Pavlíka (1986) „soubor lidí, žijících na určitém území (státu, kraje, města apod.). Někdy se překrývá s vymezením pojmu populace, ale v zásadě se obyvatelstvo může skládat z různých populací a také etnik, nebo národů.“ Rozdílem mezi populací a obyvatelstvem jsou tedy charakteristické znaky, která má populace stejné, avšak obyvatelstvo rozdílné. Těmito znaky může být například etnikum, národnost, nebo i věkové struktury. (Scholzová 1996)

Analytická část diplomové práce se snaží uchopit dostupné údaje o obyvatelstvu a popsat je pomocí demografické analýzy, kterou je rozbor jednotlivých složek demografické reprodukce (úmrtnost, porodnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost). „Demografická analýza studuje demografické události jako hromadné jevy s cílem vymezit jejich charakteristické znaky a zkoumat jejich proměnlivost v průběhu času, nebo na určitém území.“ (Kalibová 1998) Demografická analýza získává data z běžné evidence přirozené mortality, kterou je v případě této práce databáze demografických údajů za obce ČR, nebo ze sčítání lidu. Mezi získanými daty pak hledá vzájemné vztahy a souvislosti. Výstupem jsou data analytická, která vytváří demografické ukazatele. (Kalibová 2009)

Data pro analýzu demografického vývoje jsou získávána z pramenů demografických dat. „Prameny demografických dat jsou všechny prameny běžné demografické statistiky i výsledky specifických výběrových šetření, poskytující údaje pro analýzu procesu

demografické reprodukce včetně hodnocení demografických změn v souvislosti se změnami v sociální, ekonomické a politické oblasti“ (Kalibová 1998) Mezi hlavní prameny patří sčítání lidu, které poskytuje údaje o stavu, počtu, rozmístění a struktuře obyvatelstva k určenému okamžiku. Dalším pro tuto práci důležitým pramenem je evidence přirozené měny a také evidence migrací.

V současné době prochází obyvatelstvo v České republice třetí fází demografického přechodu. Čerba (2004) popisuje demografický přechod, na který upozornil Landry ve sborníku *La Révolution Démographique*. Tímto přechodem je myšleno rozdělení vývoje populací do fází, kde je první fáze charakterizována vysokou porodností a míra růstu populace je určována kolísáním míry úmrtnosti. V druhé fázi se pak obyvatelstvo snaží o udržení dosavadní životní úrovně, dochází k omezení sňatečnosti. Ve třetí fázi přichází zvrát, kdy je usilováno o vyšší životní úroveň na úkor porodnosti a sňatečnosti, dochází tak k úbytku populace. Proces demografického přechodu byl ve 20. století v České republice silně ovlivněn událostmi globálního i lokálního charakteru, především pak světovými válkami. Tyto události sumarizuje Toušek a kol. (2008). První z nich je snižování počtu narozených v období první světové války, snížení počtu narozených v době světové historické krize, vzestup míry porodnosti již od počátku 40. let a po druhé světové válce, pokles porodnosti na přelomu 50. a 60. let v důsledku legalizace interrupcí, prudký nárůst úrovně porodnosti v důsledku pronatalitních opatření v 70. letech a pokles porodnosti od poloviny 90. let v reakci na změnu politické a sociálně-ekonomické situaci v zemi po roce 1989. Na počátku 21. století se pak projevuje zvýšení porodnosti díky silným ročníkům 70. let 20. století.

Pro pochopení problematiky demografického vývoje v SO ORP Jeseník je nutné čerpat ze zdrojů, které popisují tuto problematiku z pohledu větších územních celků, těmto zdrojům se věnuje část rešerše, která pojednává o zdrojích, které informují o demografické situaci na úrovni České republiky.

Demografickou situací v České republice se zabývá Štyglerová (2009), která porovnává velké množství demografických ukazatelů mezi lety 2000 až 2007, analýzu velkého množství dat nabízí také Kašparec (2017). Kašparec pomocí demografické analýzy vytvořil obraz prostorové diferenciací demografických procesů mezi zkoumanými regiony, které prohloubily dílčí rozdíly mezi nimi. Hovoří také o jisté ambivalenci výsledků, kdy některé z regionů nekopírovali celorepublikový trend u určitých

zkoumaných ukazatelů. Migrační přírůstky sledované na celorepublikové úrovni se projevovaly jen v některých regionech a některé z okresů Karlovarského, Ústeckého a Zlínského kraje dosahovaly přírůstků záporných. Tyto hospodářsky a sociálně ohrožená území vymezuje i Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. Do této kategorie patří obvody obcí s rozšířenou působností, které na základě zvolených indikátorů vykazují nejhorší výsledky. „Problémem těchto území jsou obecně horší životní podmínky a méně rozvojových příležitostí, či omezené možnosti podílet se na rozvoji a růstu Česka. (MMR 2019).

Do kontextu problematiky migrace v České republice uvádí Drbohlav a kol. (2010). Zaměřuje se hlavně na migraci cizinců v České republice a na jejich integraci. Uvádí také zásadní úlohu politických změn po roce 1989, které vytvořily dobré podmínky pro zahraniční migraci v Česku. Po roce 2000 přestává Česká republika plnit výhradně tranzitní roli při migraci do západní Evropy a stává se významnější cílovou imigrační zemí. Migrační přírůstky díky cizincům však nejsou výrazné v zájmovém regionu této diplomové práce, cílem cizinců je dle Drbohlava a kol. (2010) spíše Praha a další velké městské aglomerace. Na cizince, ale i domácí obyvatelstvo se zaměřují Aritová a Langhamrová (2010), které porovnávají ukazatele o migraci, přirozené změně obyvatelstva a indexy stárí ČR se zeměmi v EU25. Demografické situaci domácího obyvatelstva se věnuje i Burcina a kol. (2010). Jejich kniha Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008 porovnává demografické ukazatele v čase mezi různými státy, ale i mezi městem a venkovem, či mezi různými věkovými skupinami. Kniha věnuje několik kapitol partnerským svazkům, rodičovství a rodinné politice. Poznatky čerpané z těchto kapitol mohou být nápomocny při snaze o vysvětlení výše přirozeného úbytku na Jesenicku.

Burcin a kol. (2010) popisuje nejdůležitější trendy populačního vývoje obyvatelstva České republiky na přelomu 20. a 21. století, upozorňuje však také na potřebu při analyzování tohoto krátkého časového úseku dbát i na přihlížení k historickým datům, které do dnešní doby ovlivňují současný demografický vývoj. Politické a ekonomické změny po roce 1989 nepřinesly jen kladné aspekty demografického vývoje Srb (2004) upozorňuje na dramatický přelom v dosavadním vývoji způsobený snížením počtu uzavíraných manželství, zvýšením věku snoubenců, snížením počtu narozených dětí a snížením realizované plodnosti.

Kromě snížení plodnosti obyvatelstva je problémem současného demografického vývoje i stárnutí populace. Stárnutí je způsobeno poklesem úrovně porodnosti a prodlužováním naděje dožití. Stárnutí přináší vzrůstající nároky na důchodové zabezpečení, na zdravotní i jiné služby orientované na starší populaci. (Pavlík 1998) Problémem stárnutí se zabývá i OSN, která ve své predikci světové populace (2019) předpovídá, že v roce 2050 může být každý čtvrtý obyvatel Evropy a Severní Ameriky starší 65 let. S ohledem na snižující se plodnost také upozorňuje na rychle se zvyšující index ekonomického zatížení. Demografické faktory stárnutí okomentované Rychtaříkovou (2011) v časopise Demografie nás uvádí do kontextu proměn věkových struktur, zvláště pak o proměnách struktury lidí v důchodovém věku, která se mění s ohledem na prodlužování naděje dožití. Rychtaříková předpovídá podíl obyvatel starších 65 let v populaci v roce 2050 na více než 30 %. Na nebezpečí spojená se stárnutím a tím způsobeným zvyšováním indexu ekonomického zatížení upozorňuje i Fiala a Langhamrová (2013). Hodnota tohoto indexu má v SO ORP Jeseník, zvláště pak v posledním desetiletí vzestupný trend.

Stavem obyvatelstva na venkově se okrajově zabývá Koncepce rozvoje venkova (MMR, 2019), ze které vyplívá velký rozdíl v demografickém vývoji obcí podle velikostních kategorií. Menší obce mají zpravidla vyšší indexy stáří a nižší indexy vzdělání. Zánová (2013) se zabývala demografickým vývojem venkovských oblastí Jižních Čech. V metodické části své práce se zabývá výhodami tzv. odlehleho venkova, který zahrnuje území periferní s negativními sociálně – ekonomickými charakteristikami obyvatelstva a osídlení. Uvádí, že tyto obce mohou těžit z blízkosti hustě osídleného území, které synergickým efektem pomáhá i odlehlému venkovu k růstu. Tato možnost však v případě Jesenicka není možná, protože se v jeho blízkém okolí nenachází žádné silné centrum, které by mohlo pomoci tomuto regionu v růstu.

Proměnou struktur obyvatelstva na území Jesenicka se věnuje Klapalová (2011). Práce nabízí vhled do problematiky složitého vývoje Jesenicka před touto prací sledovaným obdobím, zejména se pak věnuje poválečnému období, které bylo pro Jesenicko důležité zejména kvůli odsunu většiny místního obyvatelstva, kvůli jejich německé národnosti. Práce Klapalové se však věnuje i období po roce 1989. Sociálně demografická analýza okresu Jeseník Kovalčíka a Laštovici (2006) se zabývá demografickými ukazateli v okrese Jeseník, omezuje se však pouze na základní ukazatele jako počet obyvatel, věková struktura atp. Srnová (2014) zmiňuje okres Jeseník jako okres, který byl v roce 1993 jedním z okresů s nejmenším podílem osob ve věku 65 a více let a také jako jeden

z okresů s nejnižším průměrným věkem. Tato zmínka v porovnání se současným stavem potvrzuje značnou dynamiku demografických změn v tomto území od roku 1989. Pomocí pochopit vysoké počty obyvatel moravské národnosti v SO ORP Jeseník i přes to, že naprostá většina území SO ORP Jeseník se nachází na území Českého Slezska nám pomůže pochopit práce Šerého a Šimáčka (2010) Percepce historické hranice Moravy a Slezska obyvatelstvem Jesenicka.

O Jesenicku je možné hovořit jako o vnější periferii. Vnější periferie je zpravidla oblast ležící v pohraničí, která je vystavena negativním i pozitivním hraničním efektům (Hampel 2000). Musil a Müller definují periferii jako „území s takovými sociálními znaky, jejich obyvatelstva a jejich sídel, které signalizují, že jde o území, jehož obyvatelé nemohou participovat na obvyklých aktivitách, k nimž by je jejich občanství opravňovalo a na něž aspirují. Jde často o omezení, která se týkají práce, zdravotní péče, školství, sociálních služeb, ale také občanských aktivit.“ Tyto periferie lze identifikovat i v příhraničních regionech sousedního Polska.

Na depopulační tendence v Polských powiatach upozorňuje Szukalski (2019), Glubčický powiat v jeho porovnání vykazuje největší poklesy v počtu obyvatel v jím sledovaném období. Podobnosti vývoje v dílčích regionech Olomouckého kraje a Opolského vojvodství dokazují i dvě kapitoly Analýzy socioekonomické situace Opolského vojvodství (Úřad místní správy v Opole 2016). Stárnutí měst v Opolském vojvodství se věnuje Dybowska (2011), která popisuje rychle rostoucí hodnotu indexu stáří v městech Opolského vojvodství. S problémem depopulace venkovských regionů se potýká také množství států v jižní části Evropy. Herwijnen a kol. (2020) upozorňují na tento problém a apelují na vytváření pracovních skupin na vyšších administrativních úrovních, které by se zaměřovali na řešení problémů periferních a venkovských regionů, ve kterých dochází k populačním úbytkům a kde hrozí rizika vyplývající s rychlého růstu indexu stáří v těchto regionech.

3. Metodika

Jedním z cílů diplomové práce je identifikovat obce v území SO ORP Jeseník, které vykazují nadprůměrné, či podprůměrné hodnoty demografických ukazatelů. K identifikaci těchto obcí je zapotřebí analyzovat dostupná data, které nám nabízí publikace a databáze Českého statistického úřadu.

Roční porovnání stavu obyvatelstva v SO ORP Jeseník s dalšími správními obvody v Olomouckém kraji nám nabízí Statistická ročenka Olomouckého kraje vydávaná Českým statistickým úřadem. Kontinuální data o počtech obyvatel, přirozené a migrační změny, sňatcích, rozvodech a potratech nabízí databáze demografických údajů za obce Českého statistického úřadu. Tato databáze je důležitá zejména pro sestavení základních indexů a ukazatelů v šesté kapitole diplomové práce. Hlavní výhodou těchto dat spočívá v úrovni administrativní jednotky, za kterou jsou dostupná. Tato data jsou dostupná i za úroveň obcí. Jsou tedy klíčová pro kapitolu diplomové práce komentující obce, které se svým vývojem výrazně liší od zbytku obcí ve správním obvodu ORP Jeseník.

Některé údaje jsou však o obyvatelstvu zjišťovány pouze při sčítání lidu domů a bytů. V období transformace se data jednotlivých sčítání měnila a vyvíjela. K porovnání tedy nelze použít všechna data v dílčích sčítáních, ale pouze jen ta, která je možné porovnávat ve všech SLDB od roku 1989.

Prvním údajem, kterým se tato práce zabývá je počet obyvatel. V databázi je uváděn vždy počáteční stav obyvatelstva k 1. lednu sledovaného roku a koncový stav obyvatelstva k 31. prosinci sledovaného roku. Dle metodiky ČSÚ je „koncový stav obyvatelstva zpravidla shodný s počátečním stavem obyvatelstva následujícího období. Výjimkou jsou okamžiky, kdy dochází k územní reorganizaci.“ K územní reorganizaci došlo po roce 1989 dvakrát. Poprvé 23. listopadu 1990, kdy se osamostatnilo 8 obcí, podruhé pak k 1. lednu 2001, kdy se osamostatnila obec Kobylá nad Vidnavkou. První údaje o počtu obyvatel v obcích, které se osamostatnily 23. listopadu 1990 však databáze demografických údajů zaznamenává až od 1. ledna 1991. Údaje o Kobylé nad Vidnavkou pak od 1. ledna 2001.

Z absolutních hodnot počtu obyvatel v jednotlivých letech sledovaného období můžeme vypočítat bazický index, který je podílem počtu obyvatel ve sledovaném roce s počtem obyvatel v počátečním roce sledovaného období vynásobený 100. První rok je stanoven jako základní hodnota (100 %).

Vývoj indexů a struktur obyvatelstva v mapách bude zachycen pomocí indexu změny. Index změny relativizuje vývoj ukazatele k jeho hodnotě ve vstupním roce. Nevýhodou tohoto indexu je jeho ovlivnitelnost extrémními hodnotami, které nemusí vypovídat o současném stavu sledovaných ukazatelů v obcích, ale například jen o neobvyklém stavu těchto ukazatelů na začátku sledovaného období, případně na jeho konci.

Střední stav je pro práci důležitý jako vstupní hodnota pro výpočet hrubých měr. Je dle metodiky ČSÚ počtem obyvatel daného území o půlnoci z 30. června na 1. července, udává však také, že v některých zemích je konstruován jako aritmetický průměr počátečního a koncového stavu obyvatelstva.

Další údaj nabízený databází demografických údajů je počet živě narozených. Slouží například k popsání porodnosti, která zajišťuje reprodukci obyvatelstva. Ukazatelem, který budeme používat pro porovnání porodnosti v jednotlivých obcích, bude hrubá míra porodnosti. Je vyjádřena jako podíl živě narozených na 1000 obyvatel středního stavu. (Toušek a kol. 2008)

Druhou složkou přirozeného pohybu obyvatelstva je úmrtnost. Scholzová (1996) doporučuje nejjednodušší vyjádření úmrtnosti formou hrubé míry úmrtnosti, která je podílem počtu zemřelých na 1000 obyvatel středního stavu.

(Kalibová 2005) popisuje hrubou míru úmrtnosti jako výstižný ukazatel úrovně úmrtnosti i sociálního pokroku v minulosti, avšak upozorňuje na ztrácející se vypovídající hodnotu tohoto ukazatele v současné době. Ovlivnění věkovou strukturou dle Kalibové přestává být objektivním ukazatelem vývoje intenzity úmrtnosti při zvyšování podílu starých osob v populaci. Tento nedostatek se týká i dalších hrubých měr, které jsou ovlivněny přepočtem i na tu část populace, u které sledovaný jev nemůže nastat.

„Nejjednodušším ukazatelem přirozené reprodukce je absolutní přirozený přírůstek, který je rozdílem mezi počtem živě narozených a zemřelých za určité časové období. Je-li tento přírůstek záporný, jde o úbytek přirozenou měnou.“ (Pavlík 1986)

Pro charakterizování úrovně přirozené reprodukce absolutní přírůstek vztáhneme ke střednímu stavu obyvatelstva. (Pavlík 1986) Hrubou míru přirozeného přírůstku vypočítáme pomocí podílu absolutního přírůstku na 1000 obyvatel středního stavu.

„Nejdůležitější složkou územních pohybů obyvatelstva jsou migrace, definované u nás jako změny trvalého pobytu za hranice určité územní jednotky.“ (Pavlík 1986) Podle

směru pohybu rozlišujeme imigraci (přistěhování) a emigraci (vystěhování). (Halás a kol. 2013). Absolutní hodnoty objemu migrací jsou těžko porovnatelné, kvůli rozdílům mezi jednotlivými administrativními jednotkami.

Pro porovnání imigrace tak používáme hrubou míru imigrace, která je vyjádřena jako podíl počtu imigrantů na 1000 obyvatel středního stavu. Podobně pak vypočítáme hrubou míru emigrace, která je počtem emigrantů na 1000 obyvatel středního stavu. Výsledkem odečtení počtu emigrantů od počtu imigrantů je migrační saldo. K zjištění intenzity celkového efektu migrace v území použijeme hrubou míru migračního salda, která je migračním saldem na 1000 obyvatel středního stavu. (Pavlík 1986)

„Celkový pohyb obyvatelstva je výsledkem přirozeného a mechanického pohybu.“ (Toušek a kol. 2008) Jsou-li hodnoty přírůstku záporné, mluvíme o něm jako o úbytku. Celkový přírůstek je tedy výsledkem součtu přirozeného přírůstku a migračního salda. (Halás a kol. 2013)

Pro zobrazení celkového pohybu obyvatelstva je možné použít Webbův diagram. Na ose x jsou v něm zobrazeny údaje o migračním pohybu, na ose y pak údaje o přirozeném pohybu. Každá administrativní jednotka je poté na grafu značena bodem podle intenzity migračního pohybu a přirozeného přírůstku. (Halás a kol. 2013)

Druhá část demografické databáze údajů obsahuje údaje o počtu sňatků, rozvodů a potratů za obce v jednotlivých rocích sledovaného období, kromě roků 1989 a 1990. Dle Touška a kol. (2008) je sňatečnost společenský jev, který sám o sobě není přímou součástí reprodukčního procesu, avšak do značné míry podmiňuje porodnost. Pro porovnávání obcí v této práci budeme používat hrubou míru sňatečnosti, která je počtem sňatků na 1000 obyvatel středního stavu.

Podobně má pak na reprodukční proces negativní vliv rozvodovost. Hrubá míra rozvodovosti je podíl počtu rozvodů na 1000 obyvatel středního stavu. Počet sňatků a rozvodů můžeme také porovnat bez přepočtu na střední stav obyvatelstva, a to podílem rozvodů na 100 sňatků. Tento ukazatel se nazývá index rozvodovosti.

Posledním údajem, který nám nabízí databáze demografických údajů za obce je počet potratů v obcích za jednotlivé roky. Tento údaj použijeme pro výpočet hrubé míry porodnosti, která je definována jako počet potratů na 1000 obyvatel středního stavu.

(Toušek a kol. 2008) Z počtu potratů lze také vypočítat index potratovosti, který vztahuje počet potratů na sto živě narozených dětí.

Některé z výše uvedených indexů a měr jsou v práci využity také k multikriteriálnímu hodnocení obcí. Hodnocení je provedeno pomocí normalizovaného z-skóre. Skóre vypočítáme za různé indikátory, kterým následně můžeme přidělit ve finálním výstupu váhu při počítání průměru dílčích výsledků pomocí váženého průměru. Výpočet z-skóre je vyjádřen podílem, kde v čitateli je rozdíl hodnoty sledovaného ukazatele a průměru souboru a ve jmenovateli směrodatná odchylka souboru. Podobné indikátory byly použity při rozboru udržitelného rozvoje území při tvorbě analytických podkladů Olomouckého kraje.

Tab. 1: Váhy ukazatelů pro multikriteriální hodnocení obcí

Ukazatel	Váha
Hrubá míra porodnosti	0,15
Hrubá míra úmrtnosti	0,15
Hrubá míra imigrace	0,15
Hrubá míra emigrace	0,15
Index stáří	0,1
Index ekonomického zatížení	0,1
Index vzdělanosti	0,1
Podíl nezaměstnaných osob	0,1

Demografické změny po roce 1989 budou hodnoceny i pomocí dat ze sčítání lidu, domů a bytů. Zajímat nás budou především struktury týkající se obyvatelstva, a to věková struktura, národnostní struktura a struktura náboženská.

„Věková struktura je považována za výchozí uspořádání demografických dat pro jakoukoliv demografickou analýzu a zároveň je pak sama výsledkem základních demografických a geodemografických procesů (porodnost, úmrtnost, migrace)“ (Toušek a kol. 2008) Na věkové struktuře je možné vidět události, které ovlivnili život dané populace. (Toušek a kol. 2008)

Grafickým znázorněním věkové struktury je věková pyramida, která názorně ukazuje tendenci ke třem typům věkové struktury, a to: stacionární, progresivní a regresivní. (Vodáková, Linhart 1996) Tyto věkové pyramidy se pak liší proporčním rozdělením obyvatelstva do věkových složek. (Halás a kol. 2013)

Pro progresivní typ je charakteristický vysoký podíl dětí, vysoká intenzita jejich úmrtnosti, zejména pak bezprostředně po narození, malý podíl starých jedinců a nízká naděje dožití. Stacionární typ se vyznačuje poklesem intenzity porodnosti, která pouze nahrazuje obyvatelstvo v reprodukčním věku, naděje dožití je pak vyšší než v progresivním typu. Regresivní typ je pak charakteristický nízkou porodností, která nenahrazuje plně obyvatelstvo v reprodukčním věku a celkový počet populace se dlouhodobě snižuje. (Pavlík 1986)

Základním dělením věkové struktury je uspořádání podle ekonomické aktivity. Dělí tak obyvatelstvo na složku předproduktivní (obyvatelstvo ve věku 0 až 14 let), produktivní (obyvatelstvo ve věku 15 až 64 let) a poproduktivní (obyvatelstvo ve věku 65 a více let). (Halás a kol. 2013) Demografické stárnutí je možno měřit indexem stáří. Tento index je podílem počtu obyvatel ve věku poproduktivním na 100 obyvatel předproduktivního věku. Indexem ekonomického zatížení můžeme určit počet předproduktivních a poproduktivních obyvatel na 100 obyvatel v produktivním věku.

Další zkoumanou strukturou bude struktura obyvatel dle pohlaví. „Proporci rozložení mužů a žen je možné určit koeficientem maskulinity, nebo koeficientem feminity.“ (Halás a kol. 2013) Koeficient maskulinity vypočítáme jako podíl mužů na celkovém počtu obyvatel. Podobně pak vypočítáme koeficient feminity, který je podílem počtu žen na celkovém počtu obyvatel. (Vodáková 1998)

Úroveň vzdělanosti lze charakterizovat sociální, kulturní i ekonomickou vyspělost populace. Tyto úrovně pak rozlišujeme podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání, kde používáme kategorie základní vzdělání, či bez vzdělání (nebo nedokončené základní vzdělání), střední vzdělání bez maturity, střední vzdělání s maturitou a vyšší odborné vzdělání a vysokoškolské vzdělání. (Toušek a kol. 2008) Vzdělanostní strukturu můžeme tedy zobrazovat jako podíly obyvatelstva s určitým nejvyšším dosaženým stupněm vzdělání. Pro porovnání obcí SO ORP Jeseník pak použijeme index vzdělanosti, který je součtem vážených podílů obyvatel v jednotlivých vzdělanostních skupinách z celkového počtu obyvatel starších 15 let. (Mozaika, 2021) Obyvatelům se základním vzděláním, nebo s nedokončeným základním je v tomto indexu přidána váha 1, obyvatelům se středním vzděláním bez maturity váha 2, obyvatelům se středním vzděláním ukončeným maturitou a VOŠ váha 3 a vysokoškolsky vzdělaným obyvatelům pak váha 4.

Struktura obyvatelstva podle ekonomických znaků nabízí porovnání mezi obcemi například členěním podle ekonomické aktivity. Český statistický úřad považuje za ekonomicky aktivní obyvatelstvo osoby zaměstnané, zaměstnavatele, či samostatně činné, pracující důchodce, studenty a učně a ženy na mateřské dovolené. Mezi ekonomicky neaktivní obyvatelstvo pak řadí nepracující důchodce, ostatní s vlastním zdrojem obživy, děti, žáky, studenty, učně a ostatní závislé osoby a osoby v domácnosti.

Dle Scholzové (1996) označuje národnost příslušnost k určitému národu a je třeba ji odlišovat od státní příslušnosti. Při SLDB mohou občané uvést svou národnost rozdílně se svou státní příslušností. Ze sčítání pak můžeme čerpat údaje o počtu obyvatel, kteří uvedli jako své národnosti národnost českou, moravskou, slezskou, slovenskou, polskou, německou, romskou.

Poslední strukturou obyvatelstva, ke které budeme čerpat data ze SLDB je struktura religiozní. Vychází dle Haláse a kol. (2013) z příslušnosti populací k jednotlivým náboženstvím. SLDB 1991 rozlišovalo v této struktuře věřící nehlásící se k církvi, věřící hlásící se k církvi, příslušníky římskokatolické církve, československé husitské církve, českobratrské evangelické církve a obyvatele bez náboženského vyznání. SLDB 2001 rozšířilo tuto strukturu o možnost svou víru neuvést. SLDB 2011 rozšířilo tuto strukturu o obyvatelstvo s náboženskou vírou příslušící k církvi adventistů sedmého dne, společnost svědků Jehovovi, pravoslavnou církev v českých zemích, slezskou církev augsburského vyznání a starokatolickou církev. Pro zachování porovnatelnosti těchto dat napříč sledovaným obdobím je nutné tyto nově přidané skupiny začlenit do skupiny věřící hlásící se k církvi.

Mezi lety 1989 a 2019 proběhly na území České republiky 3 sčítání lidu domů a bytů, a to v letech 1991, 2001 a 2011. V průběhu času se metodika těchto sčítání měnila.

Výsledky SLDB 2011 jsou zpracovány oproti sčítání v roce 2001 za obvykle bydlící obyvatelstvo. V roce 2001 byly výsledky zpracovány podle místa trvalého pobytu. Rozdíl v těchto metodikách je však marginální, a tak je možné data z jednotlivých sčítání mezi sebou porovnávat.

Nejvyšší ukončené vzdělání zaznamenalo mezi SLDB 1991 a 2001 změny v samostatném uvádění nástavbového studia a vyššího odborného vzdělání, které ve sčítání 1991 zahrnovalo podnikové instituty a speciální kurzy na vysokých školách. Při SLDB 2011 byly stupně vzdělávání „střední odborné bez maturity“ a „vyučení bez maturity“ sloučeny

do kategorie „střední vč. vyučení (bez maturity)“. Do skupiny „úplné střední odborné (s maturitou)“ byly sloučeny skupiny „učební obory s maturitou“ a „úplné střední odborné s maturitou“. Pro porovnávání úrovně nejvyššího dokončeného vzdělání budeme tedy používat skupiny se základním, nebo s nedokončeným vzděláním, se středním vzděláním bez maturity, se středním vzděláním ukončeným maturitou a VOŠ, a skupinu obyvatel s vysokoškolským vzděláním.

Plně srovnatelná mezi zmíněnými sčítáními není ani struktura ekonomická. „Ve sčítání 1991 byly do počtu ekonomicky aktivních zahrnovány i ženy na tzv. další mateřské dovolené (do 3 let věku dítěte) a osoby pobírající rodičovský příspěvek, pokud trval jejich pracovní poměr, v roce 2001 však jen ženy na mateřské dovolené v trvání 28 resp. 37 týdnů. (ČSÚ 2003) Oproti předchozím sčítáním máme také v rámci výsledků SLDB 2011 k dispozici počty zaměstnanců, zaměstnavatelů a osob pracujících na vlastní účet za jednotlivé obce zájmového území. Tyto údaje však není možné využít vzhledem k jejich absenci ve sčítáních předchozích.

Stejně je pak zapotřebí uvažovat i o datech o národnosti obyvatel. Přesto, že při sčítání lidu domů a bytů v roce 2011 máme k dispozici počty obyvatel maďarské a ruské národnosti, vývoj těchto národnostních skupin nelze sledovat kvůli absenci údajů o počtu těchto národnostních skupin při předchozích sčítáních. Ve všech dílčích sčítáních je uveden údaj o obyvatelích, kteří neuvedli svou národnost. Tento údaj však při sčítání lidu domů a bytů 1991 není dostupný za úroveň obcí. Tuto skupinu obyvatel, kterou je možné zjistit odečtením od celkového počtu obyvatel tak společně s novými skupinami národností ze SLDB 2011 zařadíme pro účely práce do skupiny ostatní/nezjištěno.

4. Charakteristika zájmového území

Následující kapitola je úvodem ke zkoumání vymezeného území, jsou v něm uvedeny obecné charakteristiky, které čtenáři předávají základní informace o vymezeném regionu.

Zájmové území správního obvodu obce s rozšířenou působností Jeseník se nachází v severní části Olomouckého kraje. Současné vnitřní správní členění správního obvodu je nezměněné od roku 2001, kdy se ze Žulové oddělila obec Kobylá nad Vidnavkou. Na jihovýchodní straně sousedí sledované území s Moravskoslezským krajem, konkrétně s SO ORP Krnov a SO ORP Bruntál. Na jihovýchodní straně sousedí se správním obvodem obce s rozšířenou působností Šumperk. Na severozápadě sousedí sledovaný správní obvod s Dolnoslezským vojvodstvím, blíže pak s Żąbkowickým powiatem na severu a Kłodzkým powiatem na západě. Na severozápadě sousedí zájmové území s Niským powiatem, který náleží do Opolského vojvodství.

V západní části území bývalého okresu Jeseník se nachází Rychlebské hory, které tvoří přirozenou překážku mezi zkoumaným územím a sousedními polskými powiaty. Přirozenou bariéru v jihovýchodní části tvoří pohoří Hrubého Jeseníku. Tyto přirozené překážky pak vytváří bariéru, která odděluje Jesenicko od zbytku České republiky. Páteřní komunikací je pro Jesenicko silnice I/44, která ze sousedního Šumperského okresu překonává hranici okresu Jeseník v nadmořské výšce 1013 m n. m. Tato komunikace dále pokračuje v severovýchodním směru až k hraničnímu přechodu Mikulovice-Glucholazy. Podél komunikace se nachází hned několik z největších obcí ve zkoumaném území. Bělá pod Pradědem, Jeseník, Česká Ves, Písečná a Mikulovice. Obce podél této komunikace tvoří společně téměř 50 % obyvatelstva SO ORP Jeseník. V Jeseníku se komunikace I/44 větví. V severozápadním směru komunikace I/60 probíhá obcí Lipová-lázně, Vápenná, Žulová, Vlčice, Javorník a končí u hraničního přechodu Bílý Potok-Paczków.

Železniční síť přibližně kopíruje komunikaci II/369, prochází Ostružnou a v obci Lipová-lázně se větví ve směru na Jeseník, kde železnice dále prochází Českou Vsí, Písečnou,

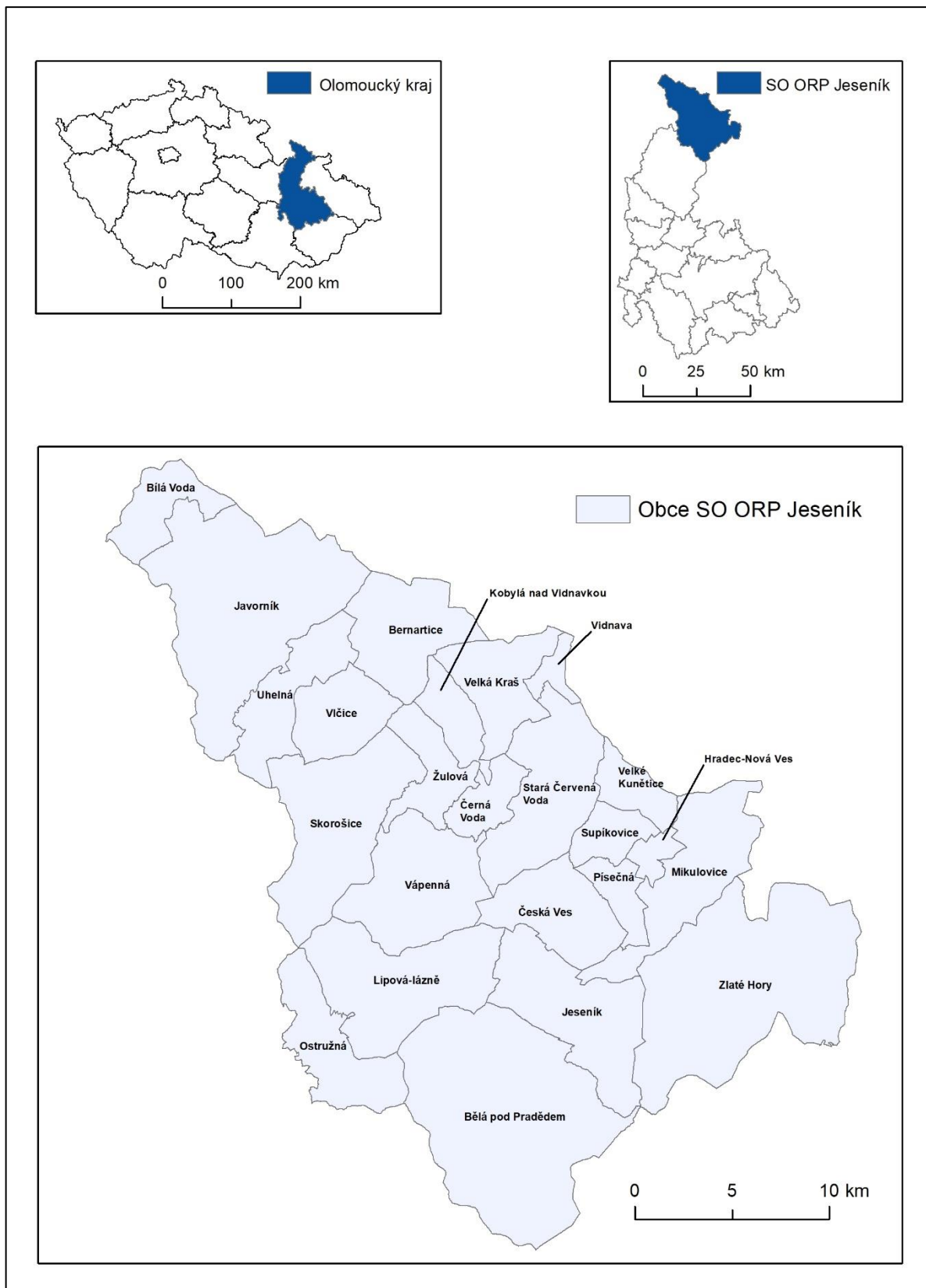
Hradcem-Novou Vsí a Mikulovicemi. V Mikulovicích se dále větví na železnici, která končí v Zlatých Horách a peážní trať pokračující přes území Polska ve směru na Krnov. Druhá odbočka železniční trati vede z Lipové-lázní do Javorníku, kde postupně prochází Vápennou, Žulovou, Kobylou nad Vidnavkou, Velkou Kraší, Bernarticemi a končí v Javorníku.

Za severovýchodní hranicí Hradce-Nové Vsi v Mikulovicích se nachází veřejné vnitrostátní letiště.

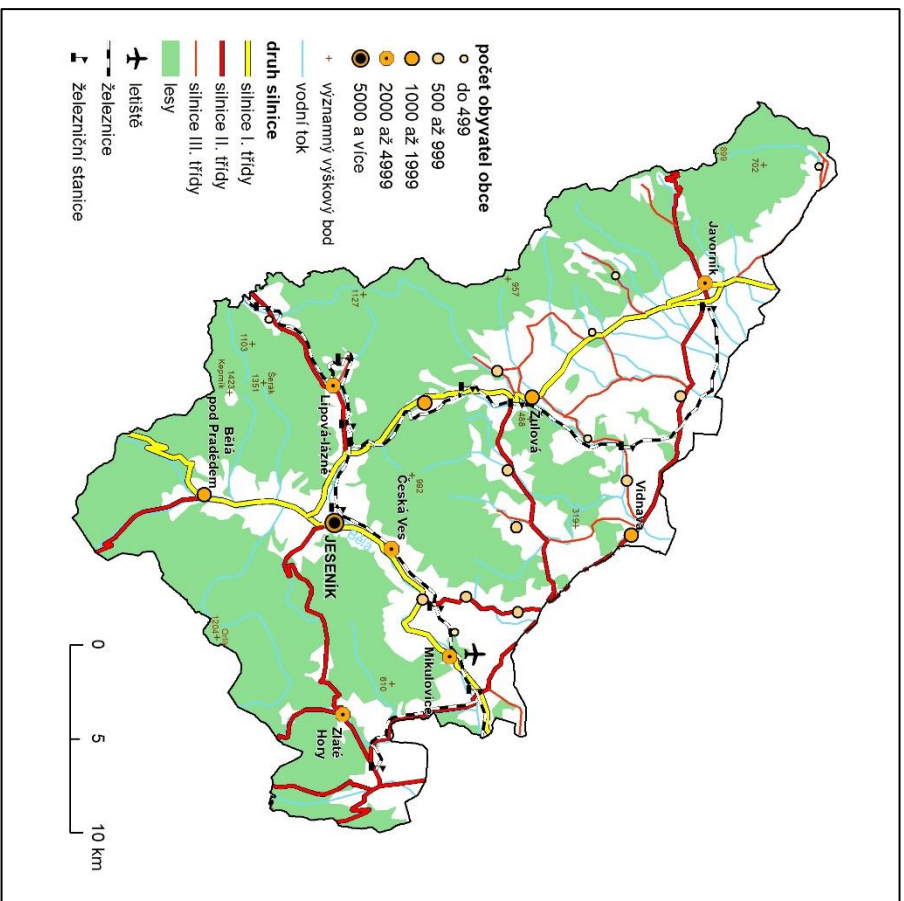
Nejvýznamnějším vodním tokem ve sledovaném území je řeka Bělá. Tato řeka pramení na Videlském sedle v Bělé pod Pradědem a území České republiky opouští v Mikulovicích. Délka Bělé na území ČR je více než 31 km. Nejvyšším bodem zájmového regionu je Keprník se 1423 m n. m. Nachází se v jihozápadní části regionu.

Na mapě jsou zobrazeny také obce s největším počtem obyvatel v regionu. Mimo měst Jeseníku, Javorníku, Žulové, Vidnavy a Zlatých Hor jsou to také obce Lipová-lázně, Česká Ves, Bělá pod Pradědem a Mikulovice.

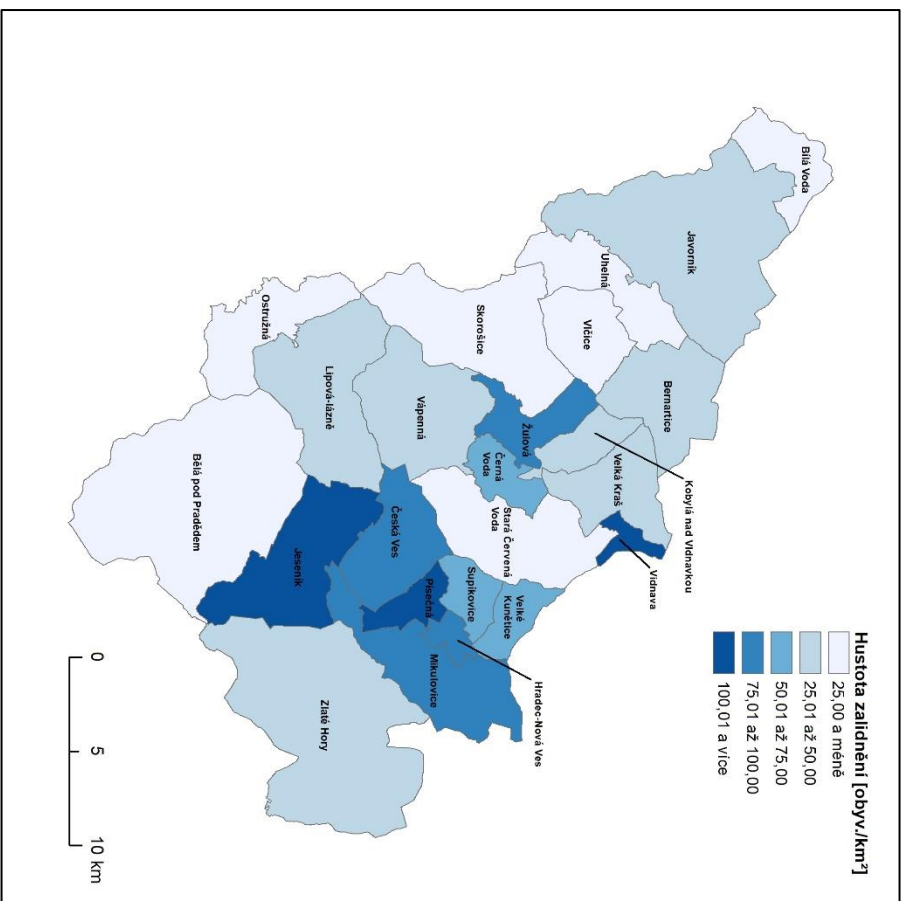
K 31. 12. 2019 žilo na území sledovaného území 37 968 obyvatel, při rozloze území, která je 719,1 km², činí hustota zalidnění pouhých 52,8 obyvatel na km². Ke stejnému datu byla hustota zalidnění v Olomouckém kraji 119,9 obyvatel na km² a hustota zalidnění v ČR 135,6 obyvatel na km². I přes to, že je hustota zalidnění na Jesenicku nízká, zdaleka není nejnižší v porovnání s ostatními správními obvody obcí s rozšířenou působností. Hustota zalidnění v některých obcích ve zkoumaném regionu se výrazně liší od průměrné rozlohy v celém správním obvodu ORP Jeseník. Hned 5 obcí má hustotu zalidnění nižší než 20 obyvatel na km². Nejnižší hustota zalidnění je v obci Ostružná, a to pouhých 6,5 obyvatel na km². Rozloha Ostružné je 22,5 km², k 31.12. 2019 měla pouze 164 obyvatel. Na druhé straně největší koncentraci obyvatelstva můžeme pozorovat v centru regionu – Jeseníku a severovýchodním směrem od něj ve směru komunikace I/44. Všechny obce v tomto směru od Jeseníku patří do dvou vrchních kvintilů z pozorovaných obcí. Nejvyšší hustota zalidnění je v městě Vidnava – 296,9 obyvatel/km². Vidnava je nejmenší obcí SO ORP Jeseník s rozlohou pouhých 4,3 km². K poslednímu dni roku 2019 žilo ve Vidnavě 1266 obyvatel. Je také možné další snižování rozlohy obce. Při podpisu dohody o konečné demarkaci státních hranic ve Varšavě v roce 1958 získala československá republika 3,68 km² území na úkor tehdejší Polské lidové republiky. (Ivan 2012)

Obr. 1: Postavení SO ORP Jeseník v rámci administrativního členění ČR
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016

Obr. 2: Obecně-geografická mapa SO ORP Jeseník
Data: © ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016

Obr. 3: Hustota zalidnění v obcích SO ORP Jeseník k 31.12.2019
Data: © ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016

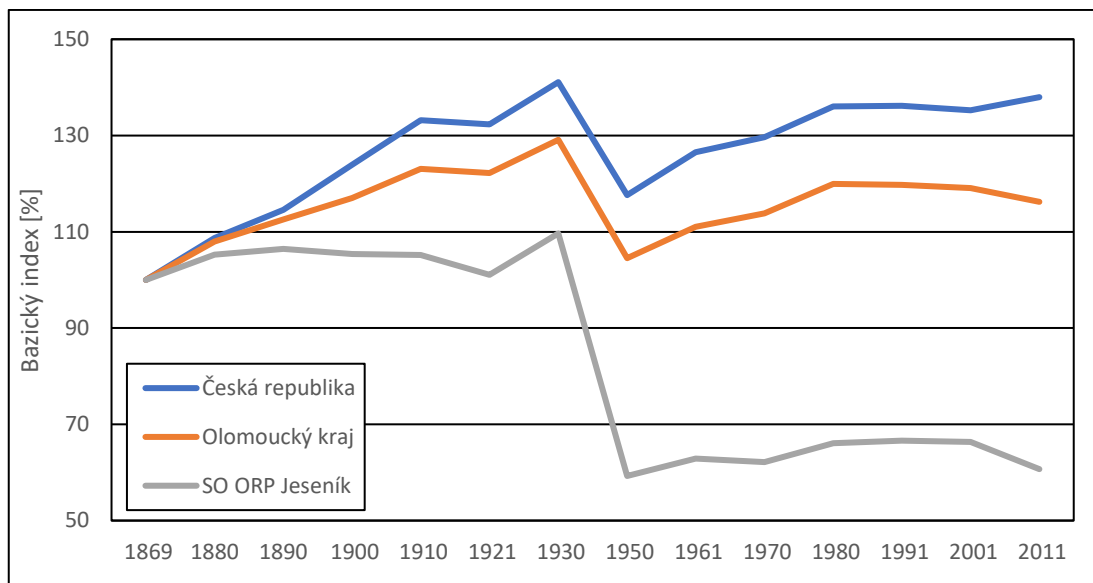
Touto úpravou připadla v roce 1959 Vidnavě osada Krasov. V roce 2005 odmítlo Polsko finanční kompenzaci za území a jedno z vytipovaných území, které mělo být Polsku navráceno, bylo i v katastru Vidnavy. (Hányš 2010) Od roku 2005 se proměnily vládnoucí garnitury obou dotčených zemí, nelze tak po takovémto čase od garnitur nových očekávat tlak na vyřešení tohoto desítky let starého problému. Snahu o řešení územních kompenzací ve prospěch Polska nelze očekávat ani od dotčených obcí, protože velikost katastrálního území je jedním z parametrů, které mají váhu při určení podílu obce na příjmech ze sdílených daní. (Horká 2020)

4.1. Vývoj počtu obyvatel mezi lety 1869 a 2011

Při prvním moderním sčítání lidu roku 1869 žilo na území dnešního správního obvodu obce s rozšířenou působností Jeseník 63 916 obyvatel. Tento počet se při příštím sčítání mírně zvýšil na 67 275 obyvatel. Poté počet obyvatel stagnoval do sčítání v roce 1910, kdy byl počet obyvatel ve zkoumaném území 64 594. Po první světové válce tak území zaznamenalo pouze ztrátu 2 655 obyvatel. V této době je vývoj velmi podobný vývoji ve vyšších správních jednotkách – území současného Olomouckého kraje a České republiky, viz obr. 4. Stav obyvatelstva při posledním sčítání před druhou světovou hranici překročil i hranici 70 000 obyvatel. Naprostá většina obyvatel ve sledovaném území však byla německého původu. (Bartoš, a kol. 1994) Po prvním sčítání po konci druhé světové války je tak možné pozorovat citelný úbytek obyvatelstva. Jesenicko přišlo o téměř polovinu svého obyvatelstva. Toto číslo by mohlo být mnohem vyšší, ale kvůli tlakům na rychlé dosídlení Jesenicka, kde byli občané německé národnosti i v roce 1946 stále v převaze nad Čechy, počet dosídlených obyvatel do sledovaného území velmi rychle rostl. (Káňa 1976) Mimo českých obyvatel převážně z Valašska a Hanáckých okresů se na Jesenicku usídlilo také několik stovek Rumunů, Bulharů a 50 Italů. Z tehdejšího okresu Frývaldov bylo odsunuto více než 20 000 obyvatel německé národnosti. (Hubl 2020) Po roce 1950 se počet obyvatel pohyboval mezi téměř 38 000 až necelými 43 000 obyvateli. Podrobnější údaje o vývoji počtu obyvatel lze nalézt v příloze č. 22.

Bazický index ještě lépe znázorňuje strmý propad počtu obyvatel mezi roky 1930 a 1950. Bezprecedentní migrační pohyb německého obyvatelstva ovlivnil i vývoj v České republice a Olomouckém kraji. V těchto vyšších správních jednotkách je však možné pozorovat po roce 1950 opětovný růst bazického indexu, kdežto na území dnešního okresu Jeseník tento počet obyvatel rostl jen velmi mírně. V posledním sčítání

zaznamenal úbytek obyvatel jak Olomoucký kraj, tak i obce sledovaného správního obvodu.

Obr. 4: Bazický index počtu obyvatel v České republice, Olomouckém kraji a SO ORP Jeseník mezi lety 1869 až 2011

Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005

4.2. Porovnatelnost správních jednotek v čase

Před tvorbou mapových výstupů vývoje jednotlivých demografických ukazatelů je zapotřebí zvážit porovnatelnost těchto údajů v čase. Administrativní členění území dnešního správního obvodu obce s rozšířenou působností Jeseník prošlo po roce 1989 mnohými změnami.

Na začátku sledovaného období sestávalo zájmové území z 15 obcí. K 23. 11. 1990 vzniklo po obecním referendu 8 nových obcí. Tyto obce již byly samostatnými obcemi dříve, avšak v letech 1975 až 1976 byly přičleněny ke střediskovým obcím. Vlčice, Skorošice a Uhelná pak o svou samostatnost přišly až v roce 1985. K 1. 1. 1991 jsou tak v databázi demografických údajů dostupné údaje i za tyto nově vzniklé obce. Poslední změnou ve správním členění na území současného správního obvodu obce s rozšířenou působností Jeseník byl vznik obce Kobylá nad Vidnavkou k 1. 1. 2001. Ačkoliv ve sčítání lidu domů a bytů z roku 1991 byly údaje za Kobylou nad Vidnavkou retrospektivně doplněny, údaje z databáze demografických údajů jsou za tuto obec dostupné až od roku 2001. V tabulce č. 1 jsou zobrazeny obce vzniklé po roce 1989 v zájmovém území spolu s daty jejich vzniku a původní obcí, ze které se tyto nově vzniklé obce vyčlenily.

Tab. 2: Obce vzniklé po roce 1989

Obec	Datum vzniku	Původní obec
Česká Ves	23.11.1990	Jeseník
Hradec-Nová Ves	23.11.1990	Mikulovice
Kobylá nad Vidnavkou	1.1.2001	Žulová
Ostružná	23.11.1990	Branná
Skorošice	23.11.1990	Žulová
Uhelná	23.11.1990	Javorník
Velká Kraš	23.11.1990	Vidnava
Velké Kunětice	23.11.1990	Supíkovice
Vlčice	23.11.1990	Javorník

Jedním z cílů práce je zhodnocení demografických změn v SO ORP Jeseník po roce 1989. Pro porovnání ukazatelů v čase je však potřeba dbát na výše zmíněné změny ve správním vývoji vymezeného území. V této práci tak bude užito správné členění zájmového území z roku 1991. Toto rozdělení nabízí kompromis mezi zahrnutím co největšího počtu obcí do dílčích analýz a zároveň zachování kontinuity časové řady. Z tohoto důvodu bude v mapových výstupech obec Kobylá nad Vidnavkou začleněna pod obec Žulovou. Při sledování specifických struktur je pak zapotřebí dbát na rozlišení původu dílčích výsledků demografických ukazatelů v obci Žulová a korektně určit roli Kobylé nad Vidnavkou v těchto výsledcích.

5. Demografický vývoj v České republice po roce 1989

V listopadu 1989 se po sametové revoluci odstartovala řada politických změn, kdy se tehdejší totalitní Československo proměnilo na demokratický stát. Ekonomická transformace směrem k tržnímu hospodářství vedla i k řadě změn v demografické dynamice. (Burcin a kol. 2010)

Eurydice (2021) popisuje demografický vývoj v České republice po roce 1989 jako připodobnění k západoevropskému modelu: prodloužení naděje dožití, pokles porodnosti, zvýšení věku při sňatku i prvním porodu. Snížení úhrnné plodnosti z 1,89 na 1,20 v roce 1996 dává za příčinu i zpřístupněním nových antikoncepčních metod v ČR.

Vývoj migrace popisuje Drbohlav a kol. (2010) jako postupný posun České republiky od země zdrojové (emigrační), na zemi cílovou (imigrační). Za nejvýznamnější milník pak považují vstup ČR do EU v roce 2004, který umožnil liberalizaci pobytového a pracovního režimu pro občany EU.

Základní procesy demografické dynamiky, porodnost a úmrtnost zaznamenaly od roku 1989 zásadní změny. I když se počet zemřelých s ohledem na vzrůstající střední délku života snižoval, snižoval se zároveň i počet živě narozených dětí. Česká republika od roku 1993 až do roku 2004 každoročně zaznamenávala přirozený úbytek obyvatelstva. Mezi lety 2005 až 2012 pak byly zaznamenávány přirozené přírůstky díky silným ročníkům 70. let, kde kohorta 1974 tvoří dodnes nejpočetnější věkovou skupinu v populaci. Po roce 2012 trend přirozeného přírůstku stagnuje.

Na nízké porodnosti se projevil i velký množství potratů. Mezi lety 1989 až 1993 jich bylo v každém roce tohoto období zaznamenáno více než 100 000. Ve zmíněných letech se index potratovosti blížil 100 %. Kontinuálně se také během celého sledovaného období zvyšoval průměrný věk matky při narození dítěte. V roce 1989 činil průměrný věk matky při narození prvního dítěte 22,5 let, průměrný věk při narození dítěte pak 24,8 let. V roce 2019 pak tento věk byl již 28,5 let, resp. 30,2 let. Zvyšovala se i naděje dožití při narození. Z počátku sledovaného období činila u mužů 71,1 let, u žen 78,0 let. Na konci sledovaného období již byla naděje dožití u mužů 76,3 a u žen 82,1 let.

Po počátečním nárůstu počtu sňatků jejich počet po roce 1992 začal klesat. Vyjádřeno hrubou mírou sňatečnosti poklesla tato míra z 7,8 ‰ v roce 1989 postupně až na 4,8 ‰ v roce 2003. Od tohoto roku se pak tato míra začíná opětovně zvyšovat. Hrubá míra

rozvodovosti v prvních 20 letech sledovaného období stagnovala, po roce 2009 je pak její trend mírně klesající.

Nové možnosti, které nabídla změna režimu se zpočátku v oblasti migrace příliš neprojevovala. Výrazný nárůst migrace přichází až po roce 2001. Po tomto roce je v každém dalším roku počet vystěhovalých i přistěhovalých v řádu desítek tisíc. Od roku 2002 je bilance migračního pohybu, až na výjimku v roce 2013, pro ČR kladná. Kladný je od roku 2002 (až na rok 2013) i celkový přírůstek obyvatelstva v České republice.

Výrazné změny nastaly ve sledovaném období i ve věkové struktuře obyvatelstva. Kontinuálně se zvyšoval podíl postprodukční složky obyvatelstva v populaci. V roce 1989 tvořil podíl této věkové skupiny v populaci pouze 12,5 %, v roce 2019 pak již téměř 20 %. Podíl složky dětské se postupně snižoval, z původních 21,7 % v roce 1989 klesl až na dosavadní minimum v roce 2008 – 14,1 %. Po tomto roce začal podíl dětské složky opětovně růst. Proměny těchto dvou věkových složek v populaci jsou patrné i na rychle se zvyšujícím indexu stáří.

Národnostní a náboženské složení obyvatelstva České republiky při sčítání lidu domů a bytů bylo nejsilněji ovlivněno pravděpodobně ukotvením nepovinnosti uvádět svou národnost a náboženské vyznání při sčítání. Při SLDB 1991 se k Moravské a Slezské národnosti hlásilo několikanásobně více obyvatel, než tomu bylo u sčítání následujících. Výrazně poklesl i počet obyvatel hlásící se k národnosti romské. Oproti tomu v počtu obyvatel hlásících se ke slovenské, polské a německé národnosti došlo pouze k mírnému poklesu. Podobně je pak možno pozorovat výrazné poklesy u všech dílčích složek náboženské struktury ve prospěch neuvedení své odpovědi do sčítacích archů.

Demografický vývoj v České republice po roce 1989 nebyl ve všech regionech stejný, některé regiony byly více postiženy nižší schopností adaptace na proběhlé politické a ekonomické změny. Jedním z takto postižených regionů je i SO ORP Jeseník.

6. Demografický vývoj v SO ORP Jeseník po roce 1989

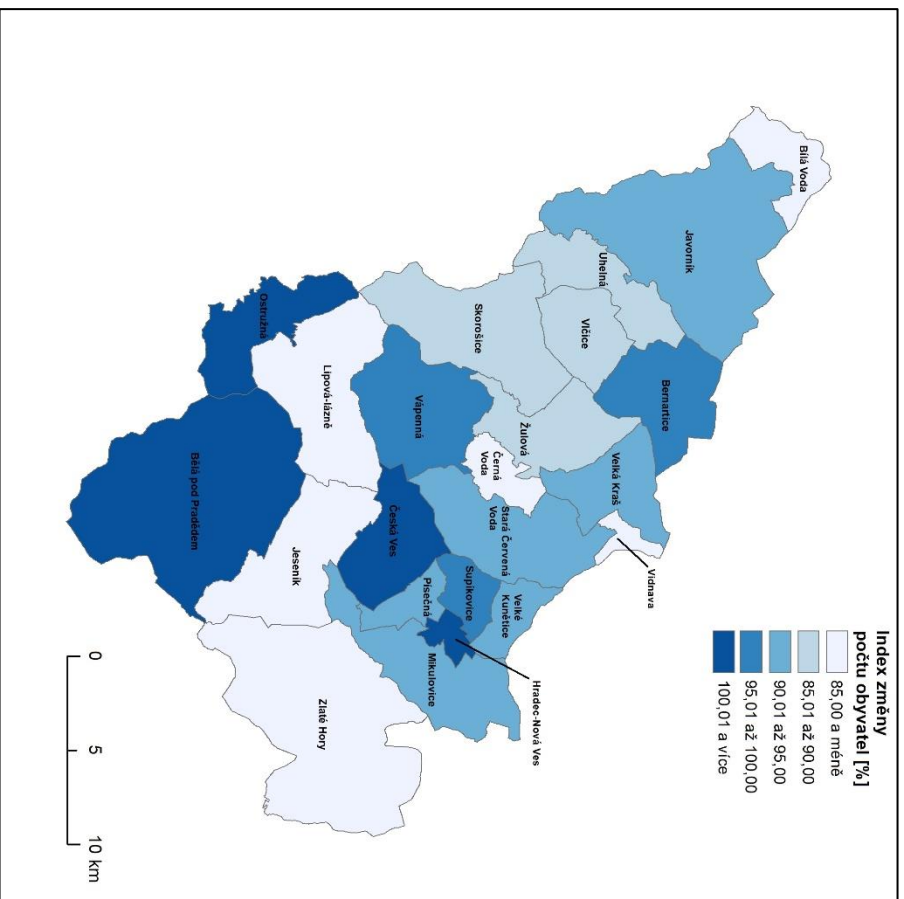
V následující kapitole jsou analyzovány vybrané ukazatele a struktury obyvatelstva sledovaného území.

6.1. Vývoj počtu obyvatel

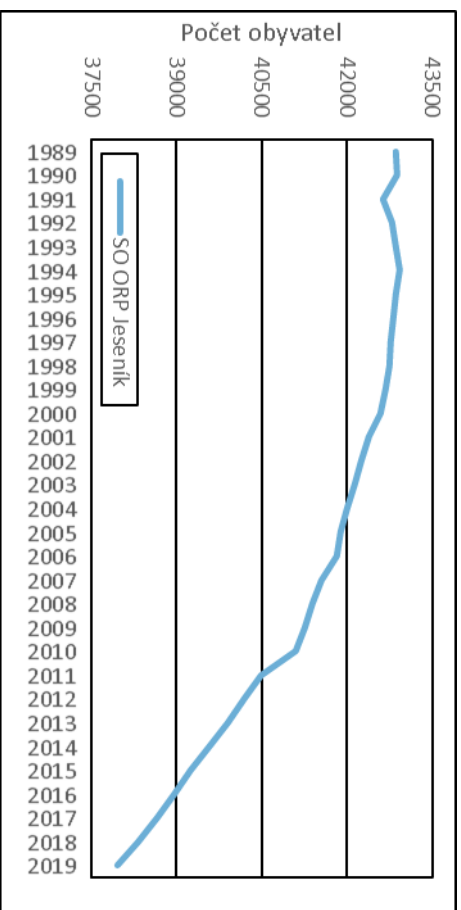
Základním údajem o obyvatelstvu je počet obyvatel. Vymezené území mělo k 1. lednu 1989 42 779 obyvatel. Tento počet se v roce 1990 ještě o několik desítek obyvatel zvýšil. V dalším roce již došlo k propadu na 42 592 obyvatel. Následoval opětovný růst, v roce 1994 bylo zaznamenáno maximum – 42 910 obyvatel. Od tohoto roku však již počet obyvatel neustále klesal. K největšímu propadu došlo mezi lety 2010 a 2011, kdy důsledky celosvětové ekonomické krize ovlivnily počet pracovních míst v regionu, poklesl počet imigrantů a kvůli ekonomické nejistotě ve zmiňovaných letech výrazně poklesl i počet narozených dětí. Pod hranici 40 000 klesl počet obyvatel v obcích správního obvodu ORP Jeseník v roce 2014. Sestupný trend pokračuje až do současnosti, kdy na konci sledovaného období 31. prosince 2019 byl počet obyvatel pouze 38 149. Podrobný vývoj počtu obyvatel je pak možné pozorovat na obrázku č. 6.

Vývoj bazického indexu počtu obyvatel je mezi lety 1989 až 2003 prakticky totožný s vývojem v Olomouckém kraji i České republice. ČR byla spolu s Maďarskem první ze zemí bývalého socialistického bloku, která se už v 90. letech stala migračně ziskovou. Teprve však vstup do Evropské Unie 1. května 2004 se stal impulzem pro větší množství cizinců, kteří se na území České republiky začali stěhovat ve větším počtu. Nejpočetnější skupiny těchto cizinců pocházeli z Ukrajiny, Vietnamu, Slovenska a Ruska. Rok 2007 byl pak pro Českou republiku prvním rokem po roce 1990, kdy bazický index překročil hodnotu 100 %. Byl to také rok, ve kterém zahraniční migrace dosáhla nejvyššího obratu od roku 1993. (Burcin a kol. 2010). V Olomouckém kraji je ve vývoji bazického indexu počtu obyvatel mezi lety 2004 až 2019 pozorováno jen velmi málo změn. Hodnota indexu se v této době pohybuje mezi 98 až 97 %. Oproti tomu na území okresu Jeseník klesla hodnota bazického indexu z 98 % v roce 2004 na 88 % v roce 2019. Za poklesem tohoto indexu je na Jesenicku jak přirozený, tak i mechanický úbytek obyvatelstva.

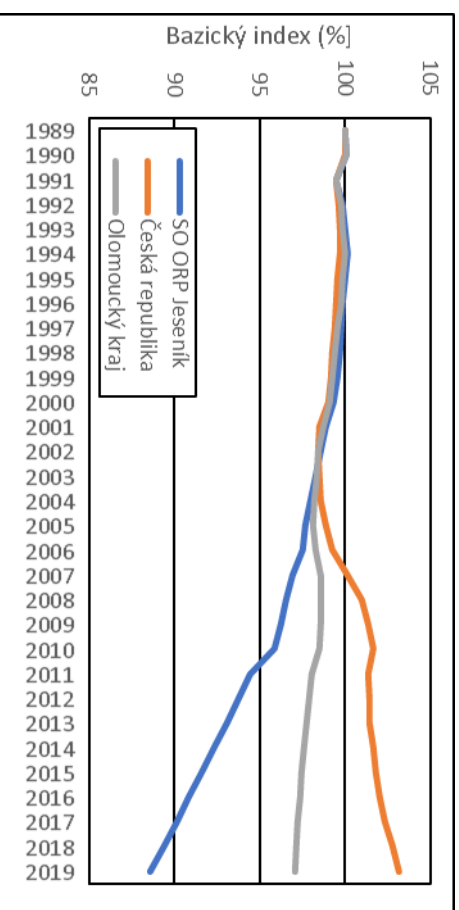
Změna počtu obyvatel v jednotlivých obcích zájmového území je zobrazena na obrázku číslo 5. Jednotlivé obce jsou rozděleny do kategorií dle hodnoty indexu změny počtu obyvatel mezi 31. 12. 1991 a 31. 12. 2019. Pouze ve čtyřech obcích Jesenicka bylo na konci sledovaného období více obyvatel než na jeho začátku.

Obr. 5: Index změny počtu obyvatel v obcích SO ORP Jeseník mezi 31.12. 1989 až 31.12. 2019
Data: © ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; databáze demografických údajů ČSÚ

Obr. 6: Vývoj počtu obyvatel v SO ORP Jeseník mezi lety 1989 až 2019
Zdroj: Databáze demografických údajů, ČSÚ

Obr. 7: Vývoj počtu obyvatel v SO ORP Jeseník mezi lety 1989 až 2019
Zdroj: Databáze demografických údajů, ČSÚ

6.2. Struktura obyvatel dle pohlaví

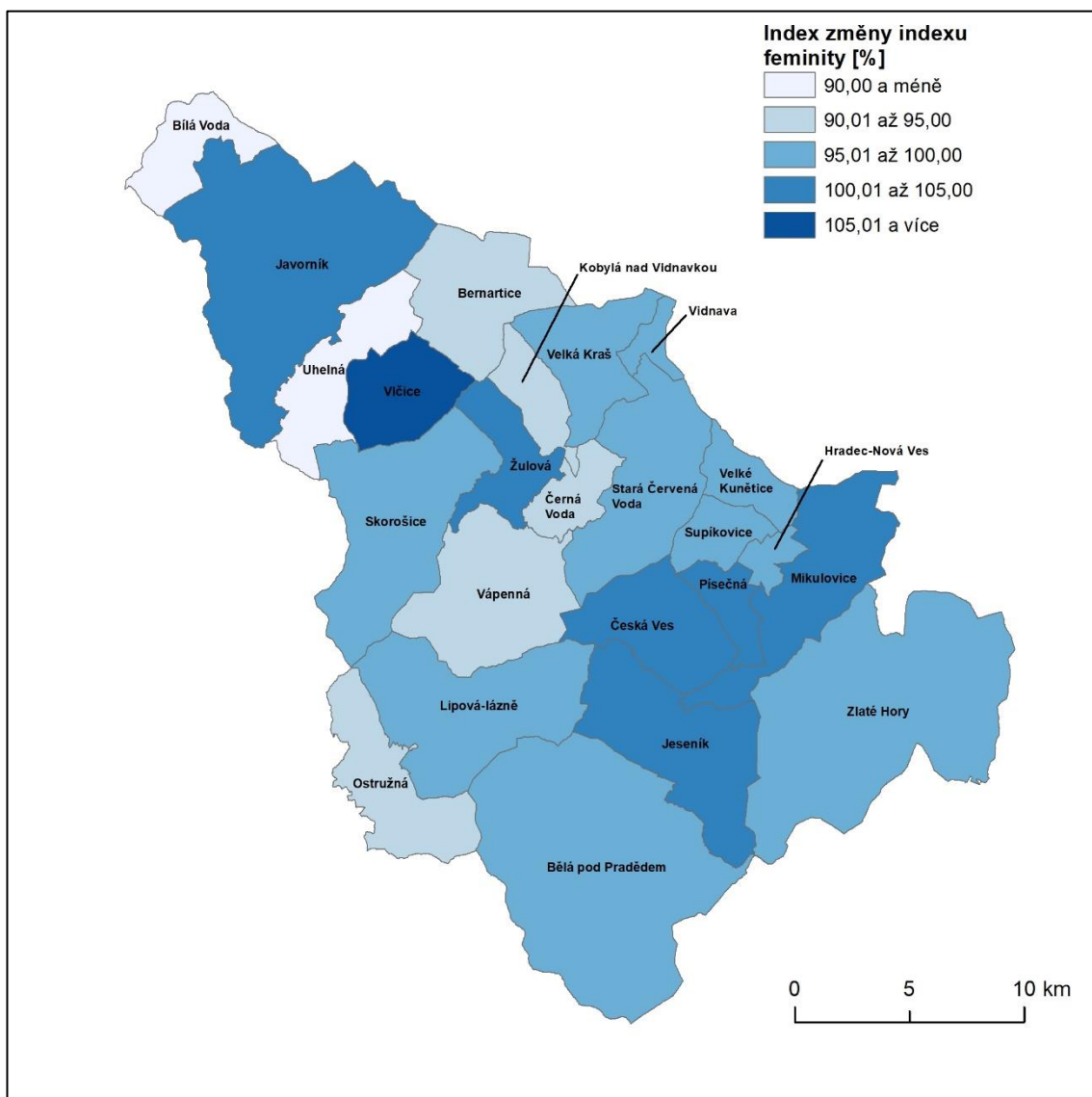
Vývoj struktury obyvatel dle pohlaví se pokusíme ilustrovat indexem feminity a maskulinity v dobách sčítání ve sledovaném období.

V době jednotlivých sčítání se ve většině obcí SO ORP Jeseník hodnoty indexů feminity a maskulinity liší od hodnot těchto indexů ve vyšších správních jednotkách pouze nepatrně. Jsou zde však i obce, které zaznamenaly značné změny hodnot těchto indexů během jednotlivých sčítání. Největší odchylka od průměru regionu byla zaznamenána v roce 1991 v obci Bílá Voda. Index feminity byl v Bílé Vodě v roce 1991 78,02 %. To je druhá nejvyšší hodnota ze všech obcí v ČR v tomto roce. Vyšší hodnotu indexu feminity zaznamenala pouze obec Nelepeč-Žernůvka – 80,0 %. V obcích byla vysoká hodnota tohoto indexu způsobena umístěním kláštera v katastru obce. V Nelepeči-Žernůvce fungoval až do roku 2002 klášter ongrace milosrdných sester III. řádu sv. Františka pod ochranou Svaté Rodiny, v současnosti je pak v tomto klášteře provozován domov pro seniory. V Bílé Vodě je pak klášter řádu piaristů. Periferní poloha Bílé Vody přišla vhod zločinnému komunistickému režimu, který do kláštera internoval stovky řádových sester, aby zamezil klerické reakci v činnosti. (Balík a kol. 2007) Vysoká hodnota indexu feminity při SLDB 1991 je tak pouze dovětkem těchto událostí. Po roce 1989 se řádové sestry mohly přesouvat zpět do svých dřívějších kongregací, čehož některé z nich využily, jiné se pak pro pokročilý věk rozhodly v obci zůstat.

Vysoký index feminity byl v témž roce zaznamenán také v tehdejší části obce Žulová, od roku 2001 samostatnou obcí, Kobylé nad Vidnavkou – 57,3 %. V této obci je hodnota indexu feminity ovlivněna umístěním poměrně velkého domova důchodců, ve kterém ve zmiňované době většinu klientů tvořily právě ženy. V obci, která měla k datu SLDB 1991 494 obyvatel může umístění tohoto zařízení výrazně ovlivnit pozorované hodnoty. Podobný trend je v Kobylé nad Vidnavkou možné pozorovat i při dalších sčítáních.

Zajímavé hodnoty vykazuje Bílá Voda i při SLDB 2011, kdy index maskulinity v obci činil 57,2 %. Při tomto sčítání byl ovlivněn mimo jiné migrací rumunských mužů do Bílé Vody v době mezi jednotlivými cenzy. První skupina 36 rumunských azylantů se do této obce přestěhovala již v roce 1996. Ministerstvo vnitra se tímto v rámci integračního programu snažilo o obsazení nevyužitých bytů a domů po řádových sestřích. Po 1. lednu 2007, kdy Rumunsko vstoupilo do EU, se podmínky pro migraci rumunských obyvatel do této obce značně zjednodušily. (Matušková 2016)

Mezi lety 1991 až 2019 největší změny v podílu žen na celkovém počtu obyvatel nastaly v již zmiňované Bílé Vodě, index změny indexu feminity je zde pouhých 63,2 %. Oproti tomu nejvíce vzrostl v obci Vlčice, a to na hodnotu 105,1 % původní hodnoty.

Obr. 8: Index změny indexu feminity v době sčítání mezi lety 1991 a 2019 (1991 = 100)

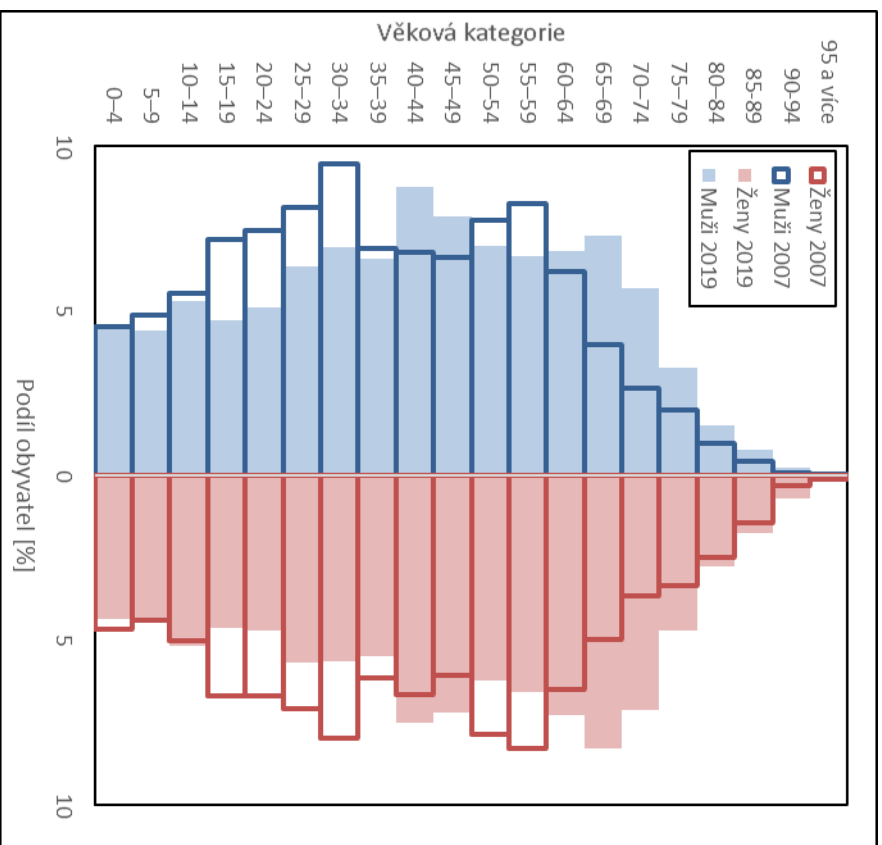
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; SLDB 1991; Veřejná databáze ČSÚ

6.3. Věková struktura

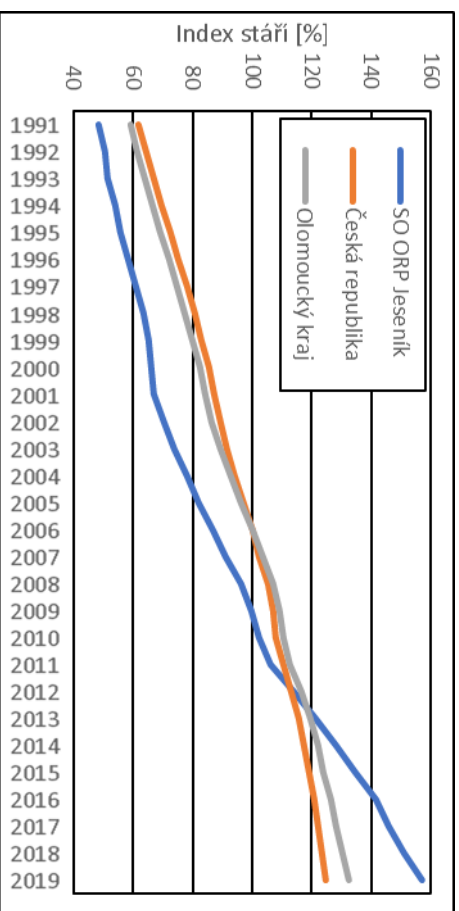
V následující kapitole je popsána věková struktura zájmového území a její vývoj ve sledovaném období. Její vývoj je pozorován pomocí indexu stáří, ekonomického zatížení, ale i změny v zastoupení obyvatelstva v pětiletých věkových skupinách.

Na obrázku níže je možné pozorovat změnu v rozdělení obyvatelstva do pětiletých věkových skupin mezi lety 2007 a 2019. Postupem času se věková pyramida v SO ORP Jeseník stále více přibližuje regresivnímu typu věkové pyramidy, která je charakterizována větším zastoupením postreprodukční složky obyvatelstva, která převažuje nad složkou dětskou. Dle Pavlíka (1986) vzhledem k nízké intenzitě úmrtnosti dětská složka plně nenahrazuje obyvatelstvo v reprodukčním věku, pyramida má zúženou základnu a vyznačuje se nedostatečnou úrovní reprodukce, která vede k vymírání. Věková pyramida z roku 2007 se ještě tolik nepodobala tvaru urny, který má pyramida v roce 2019. Na obou pyramidách lze pozorovat jasně viditelné populační vlny, první z nich jsou věkové skupiny 50-59 let v roce 2007 a 60-69 let v roce 2019. Tato skupina je označována jako „baby boomers“. Je to termín pro generaci, která je spojována s nárůstem porodnosti po druhé světové válce. Nejvíce je pak v obou pyramidách zastoupená skupina 30-34 let v roce 2007 a 40-44 let v roce 2019. Tuto skupinu je možné pojmenovat jako Husákovy děti, díky propopulační politice v době, kdy byl Husák generálním tajemníkem komunistické strany Československa. (Vavroušková 2017)

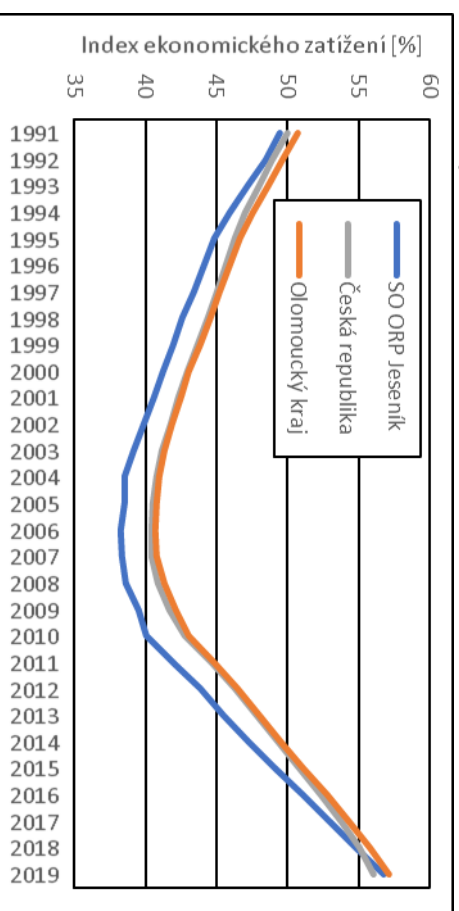
Index stáří, jehož vývoj je zobrazen na obrázku č. 10 měl z počátku sledovaného období v SO ORP Jeseník nižší hodnoty než ve vyšších správních celcích. Nízké hodnoty tohoto indexu je možné částečně přisuzovat výraznému poklesu porodnosti během první světové války, ale i nižší naději dožití než v současnosti. Tato věková skupina postupem času vymírala a byla v postprodukční věkové složce nahrazována obyvateli, kteří se narodili v meziválečném období. Po roce 2011 začíná do postprodukčního věku vstupovat generace narozená po druhé světové válce. Trend růstu indexu stáří v České republice i v Olomouckém kraji je téměř lineární, oproti tomu index stáří v SO ORP Jeseník od roku 2011 roste rychleji. Tento strmější růst je způsoben strukturou migrantů, kteří byli po odsunu německého obyvatelstva dosídleni na území Jesenicka. Jesenicko bylo dosídleno převážně předproduktivním a produktivním obyvatelstvem, děti těchto dosídlenců pak po roce 2011 začali vstupovat do postreprodukční věkové skupiny, a tak je růst indexu stáří v tomto regionu rychlejší než v Olomouckém kraji i České republice.

Obr. 9: Věková pyramida SO ORP Jeseník k 31.12.2007 a 31.12.2019
Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ

Obr. 10: Index stáří v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ

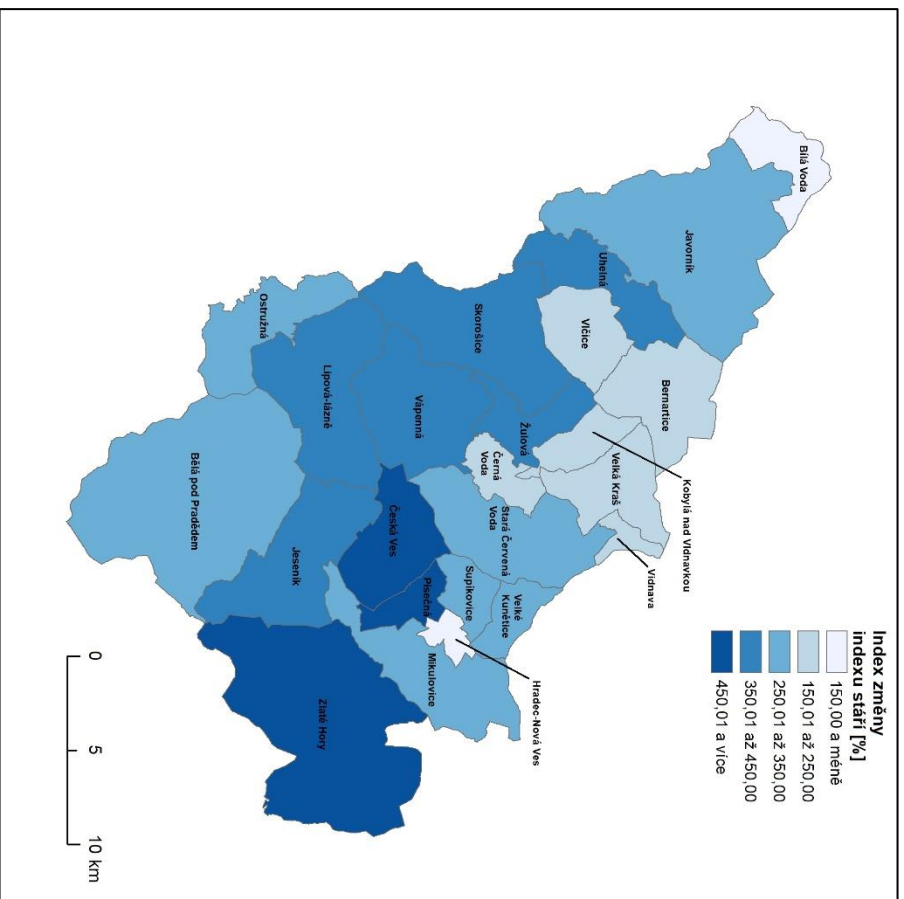
Obr. 11: Index ekonomického zatížení v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky SO ORP, krajů a ČR.

Obrázek č. 12 porovnává pomocí indexu změny změnu v indexu stáří mezi lety 1991 až 2019. Na počátku sledovaného období byla nejvyšší hodnota indexu stáří zaznamenána v obci Bílá Voda – 550,0 %. Tato extrémně vysoká hodnota je pak podobně jako u vysokého indexu feminity v této obci způsobena internací řádových sester v piaristickém klášteře. Tento klášter byl domovem převážně pro staré sestry, tomu pak i odpovídá hodnota indexu stáří. Oproti tomu v roce 2019 byl index stáří v této obci pouhých 63,6 %. Vysvětlení nabízí Šimon (2011), který se ve svém výzkumu věnoval integraci rumunské menšiny v Bílé Vodě. Pro dosídlené Rumuny je dle něj na prvním místě životních priorit rodina, tomu pak i odpovídá velké množství dětí, které tyto rodiny mají. Vliv této komunity lze pozorovat už i v roce 2011, kdy oproti roku 2001 klesla hodnota indexu feminity v obci o 18 procentních bodů na 62,3 %. Index změny indexu stáří je v této obci pouhých 11,6 %. Nejvyšší hodnota indexu změny je pak v obci Česká Ves – 500,5 %. Samotná hodnota indexu stáří v České Vsi v roce 2019 není nadprůměrně vysoká (132,9 %), avšak do sledovaného období vstupovala tato obec s tehdy nejnižší hodnotou indexu stáří ve sledovaném území – 26,5 %. Nejvyšší hodnota indexu stáří byla v roce 2019 v Kobylé nad Vidnavkou – 272,1 %. Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, umístění poměrně velkého domova důchodců v obci této velikostní kategorie může výrazně ovlivnit pozorované hodnoty.

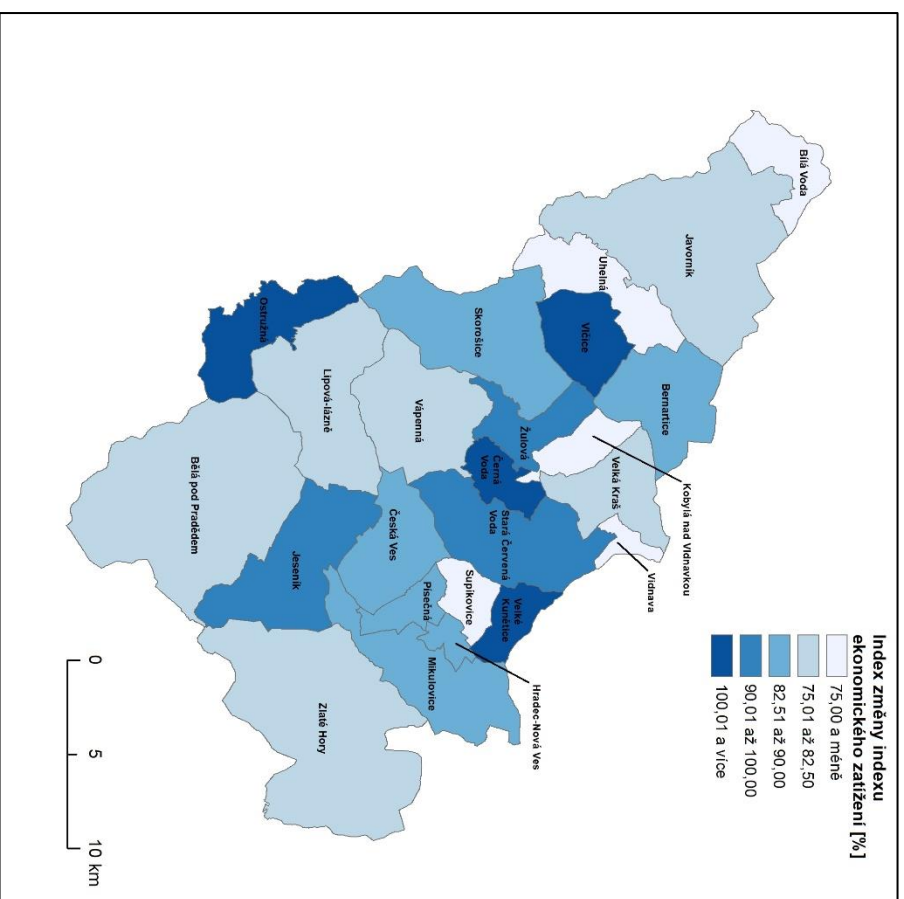
Hodnoty indexu ekonomického zatížení jsou po celé sledované období v SO ORP Jeseník nižší než ve vyšších správních jednotkách, ke kterým přísluší. Vývoj tohoto indexu je však na všech úrovních velmi podobný. V roce 1991 bylo zastoupení předprodukční složky v obyvatelstvu 20,6 %, produkční složky 66,7 % a postprodukční složky 12,8 %. Obdobné pak bylo i složení věkových skupin v Olomouckém kraji a na území tehdy ještě nevzniklého okresu Jeseník. Index ekonomického zatížení zpočátku klesal díky snižujícímu se podílu dětské složky v populaci a zároveň jen pomalu se zvyšujícím podílu postprodukční složky. Po roce 2004 se podíl dětské složky v populaci stabilizoval na rozmezí mezi 15 až 16 %, avšak podíl složky obyvatel starších 65 let stále stoupal. K 31. 12. 2019 je hodnota indexu ekonomického zatížení v SO ORP Jeseník 56,1 %. Podíl obyvatel ve věku do 14 let činí 14,1 %, obyvatelé mezi 15 až 64 lety jsou v populaci zastoupeni 63,8 % a obyvatelstvo starší 65 let tvoří 22,1 % celkového počtu obyvatel SO ORP Jeseník.

Změny indexu ekonomického zatížení v obcích zájmového území mezi lety 1991 až 2019 zobrazuje obrázek č. 13. Nejnižší hodnota indexu změny indexu ekonomického zatížení

byla zaznamenána v Bílé Vodě (48,0 %), díky již zmíněné internaci řádových sester na území obce. Naopak nejvyšší hodnota byla zaznamenána ve Vlčicích, při SLDB 1991 zde hodnota indexu ekonomického zatížení byla 37,0 %, což bylo i minimem ve všech obcích v témž roce, avšak k 31.12.2019 to bylo 53,7 %. Hodnota indexu změny indexu ekonomického zatížení ve sledovaném období je pak v této obci 144,8 %. Vlčice měly během sledovaného období stabilní dětskou složku, avšak produktivní složka obyvatelstva stále klesá a podíl poproduktivní složky obyvatelstva se zde stále zvyšuje. Nejvyšší hodnota indexu ekonomického zatížení je k 31. 12. 2019 v obci Kobylá nad Vidnavkou (73,4 %), kde je nadprůměrně zastoupená skupina obyvatel nad 65 let (31,0 %). Index změny indexu ekonomického zatížení je však v této obci pouze 99,3 %, protože na začátku sledovaného období byly v obci výrazněji zastoupeny i skupiny mezi 0-14 lety a 65 a více lety.

Obr. 12: Index změny indexu stáří v SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019 (1991 = 100)
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; SLDB 1991; Veřejná databáze ČSÚ

Obr. 13: Index změny indexu ekonomického zatížení v SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019 (1991 = 100)
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; SLDB 1991; Veřejná databáze ČSÚ

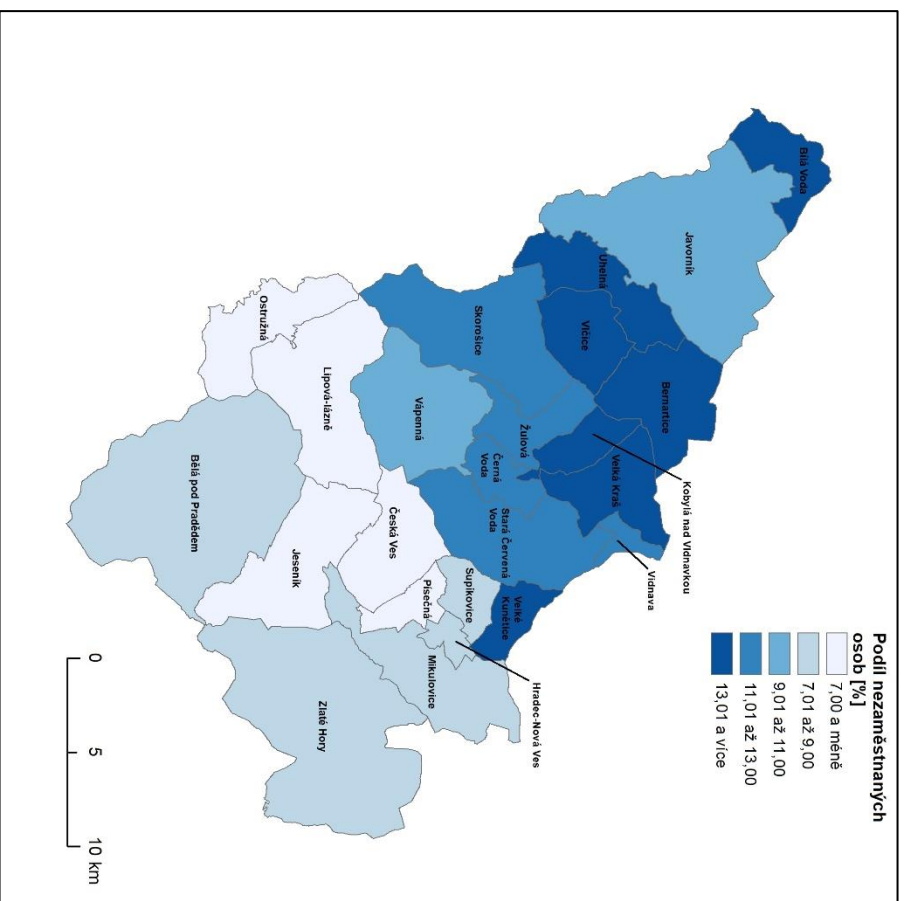
6.4. Ekonomická struktura

Následující kapitola popisuje ekonomickou strukturu na Jesenicku a její vývoj mezi lety 2004 až 2020.

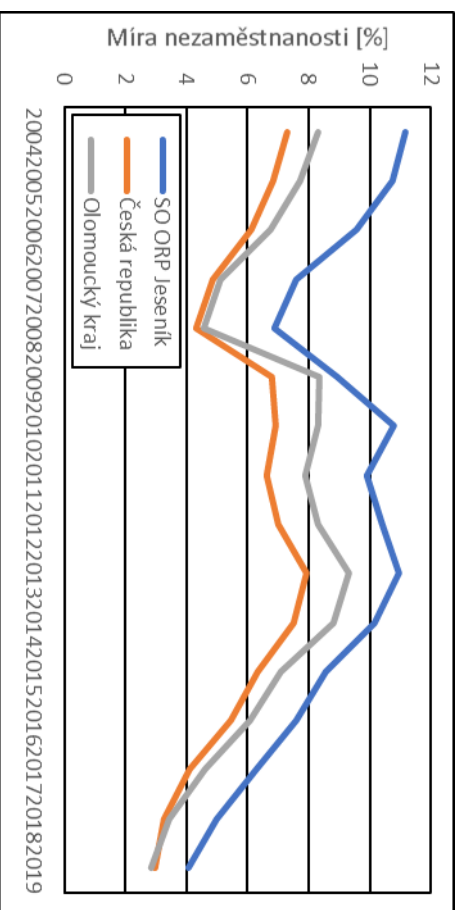
Míra nezaměstnanosti v SO ORP Jeseník, kterou je možné porovnat s mírou nezaměstnanosti v Olomouckém kraji a České republice na obr. 15 byla po celé sledované období nejvyšší na Jesenicku. Trend míry nezaměstnanosti je však ve vybraných regionech téměř podobný. Z počátku míra nezaměstnanosti klesá, až do roku 2008, potom důsledkem velké recese stoupá. Důsledky krize se projevily na zvyšování míry nezaměstnanosti až do roku 2013, kdy všechny sledované regiony dosáhly svého maxima. V roce 2013 byla průměrná roční míra nezaměstnanosti v SO ORP Jeseník 11,0 %. Po roce 2013 opět míra nezaměstnanosti klesala, za rok 2019 pak byla ve správním obvodu ORP Jeseník 4,1 %. V současnosti lze však důsledkem koronavirové krize očekávat další růst míry nezaměstnanosti.

Průměrný podíl nezaměstnaných osob mezi lety 2005 a 2020 celkem zřetelně rozděluje území okresu Jeseník na severní a jižní část. V jižní části je ve sledovaném období průměrný podíl nezaměstnaných osob nižší než v části severní. Pouze dva z deseti nejvýznamnějších zaměstnavatelů v okrese mají sídlo v severní části regionu. (HBI 2021) Nejvyšší průměrný podíl nezaměstnaných osob byl za období mezi lety 2005 až 2020 v Bílé Vodě – 16,6 %. Podíl nezaměstnaných osob byl nejvyšší v Bílé Vodě i v roce 2020 – 11,7 %. Nejnižší průměrný podíl nezaměstnaných osob byl zaznamenán v Ostružné – 6,01 %. Této hodnoty může Ostružná dosáhnout díky výhodné pozici v blízkosti pohoří Hrubého Jeseníku a velkému počtu pracovních míst navázaných na horskou turistiku.

V okrese Jeseník se nachází nejméně podnikatelských subjektů ze všech okresů Olomouckého kraje. V přepočtu na 1000 obyvatel středního stavu je však počet subjektů nejvyšší. V roce 2019 byl počet podnikatelských subjektů 279 na 1000 obyvatel středního stavu. Z tohoto počtu je na Jesenicku 77,3 % živnostníků. (ČSÚ 2019) Jesenicko je také regionem, kde je místními subjekty vytvářena práce s nižší přidanou hodnotou, která je silně závislá na exportu výrobků. „Podíl zaměstnanosti v high-tech oborech je pouze 0,56 %.“ (MMR 2020)

Obr. 14: Průměrný podíl nezaměstnaných osob v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2005 až 2020
Data: Veřejná databáze, ČSÚ.

Obr. 15: Míra nezaměstnanosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 2004 až 2019
Data: Statistický MPSV

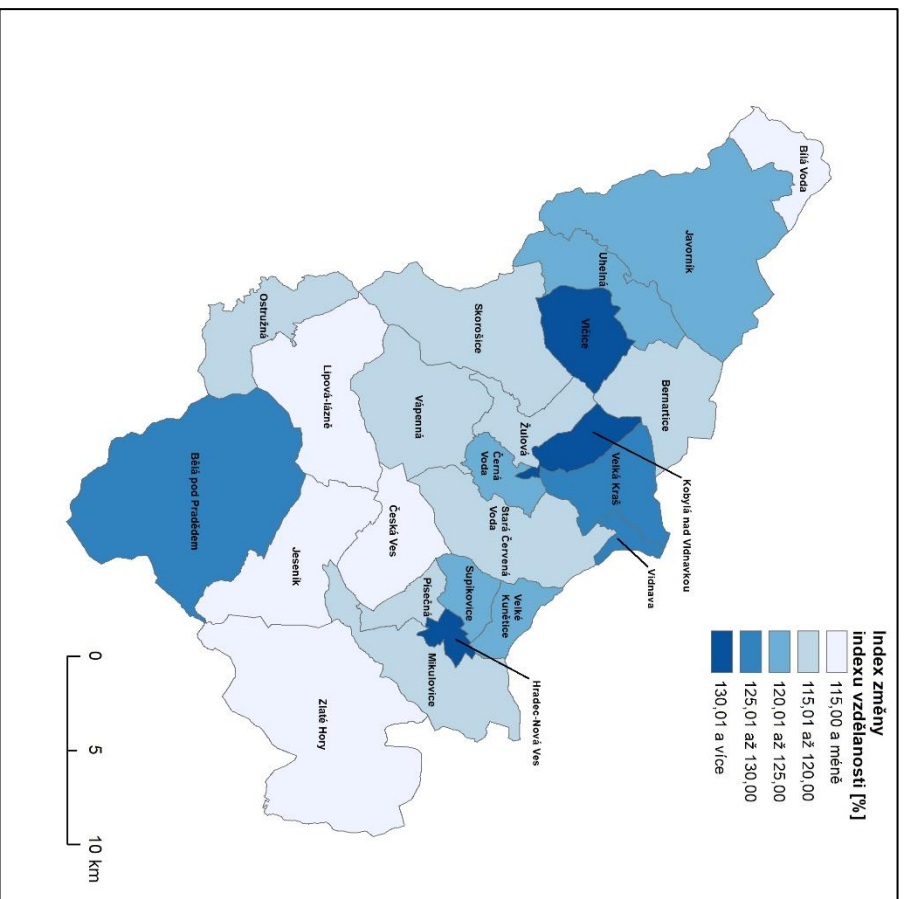
6.5. Vzdělanostní struktura

Následující kapitola se věnuje hodnocení vzdělanostní struktury SO ORP Jeseník v porovnání s vyššími správními celky.

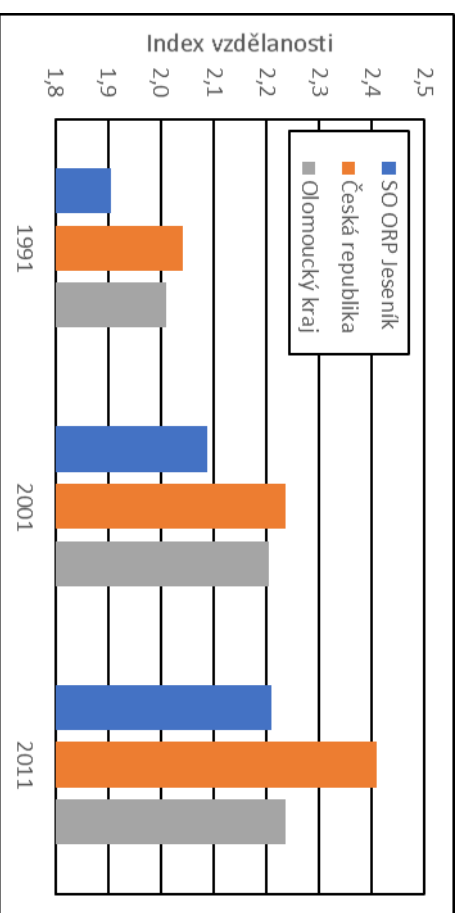
Index vzdělanosti vypočítaný pomocí nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatel byl při všech dílčích sčítáních lidu domů a bytů ve sledovaném období ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Jeseník nižší, než v Olomouckém kraji a České republice. Při SLDB 1991 byla hodnota indexu vzdělanosti na Jesenicku 1,90, o 0,31 méně, než jaká byla úroveň tohoto indexu v České republice. Při SLDB 2001 již byl rozdíl pouze 0,22 (SO ORP Jeseník – 2,01, ČR – 2,23). Při posledním cenzu pak byl tento rozdíl zvýšen na 0,37 (SO ORP Jeseník – 2,04, ČR – 2,41). Ve sledovaném území se nachází pouze 5 středních škol a žádná škola vysoká, ani vyšší odborná. Je tak pravděpodobné, že někteří z absolventů vysokých škol pocházející z Jesenicka nacházejí uplatnění mimo tento region a index vzdělanosti se zvyšuje pomaleji než na celorepublikové úrovni.

Index změny indexu vzdělanosti v obcích zkoumaného území je možné pozorovat na obrázku č. 16. Pouze ve dvou obcích byl při sčítání lidu domů a bytů v roce 2011 zaznamenán nižší index vzdělanosti, než při sčítání v roce 1991. Těmito obcemi je Jeseník, kde hodnota indexu vzdělanosti klesla z 2,12 v roce 1991 na 2,09 v roce 2011. I přesto jsou však tyto hodnoty vyšší než průměrná hodnota indexu vzdělanosti v celém okrese. Druhou obcí je pak Bílá Voda, kde k tomuto snížení došlo díky nadprůměrné vstupní hodnotě v roce 1991 – 2,02 a mírně podprůměrné hodnotě v roce 2011 – 1,96. Oproti tomu na druhé straně spektra stojí Hradec-Nová Ves, který vstupoval do sledovaného období s hodnotou pouhých 1,62, avšak v roce 2011 zde byla zaznamenána nejvyšší hodnota indexu vzdělanosti ze všech obcí v příslušném regionu – 2,40. Paradoxně ve třech ze čtyř obcí, ve kterých byl zaznamenán mezi lety 1991 až 2011 nejvyšší index změny indexu vzdělanosti není základní škola (Hradec-Nová Ves, Velká Kraš a Vlčice).

V regionu se nachází 21 základních a 5 středních škol. 4 z těchto středních škol se nachází v centru regionu – Jeseníku, jedna z nich pak v Lipové-lázních. Z odlehlejších obcí Jesenicka je nutné každodenně za středním vzděláním dojíždět do Jeseníku. Za vysokoškolským vzděláním je nutné cestovat mimo region. I tato nedobrá dostupnost středního a vysokoškolského vzdělávání může mít vliv na nízké hodnoty indexu vzdělanosti v obcích SO ORP Jeseník.

Obr. 16: Index změny indexu vzdělanosti v době sčítání mezi lety 1991 a 2011 (1991 = 100)
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; SLDB 1991; SLDB 2011

Obr. 17: Index vzdělanosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice v době SLDB 1991, 2001 a 2011
Data: SLDB 1991, 2001, 2011

6.6. Národnostní struktura

Kapitola „Národní struktura“ pojednává o národnostním složení sledovaného území s bližším zaměřením na skupinu obyvatelstva hlásící se ke slezské národnosti.

Z důvodu porovnatelnosti výsledků dílčích sčítání je příloha č. 23 zaměřena pouze na některé z národností zjišťovaných při sčítáních. Změna metodických pravidel pro určení národností a zakotvení dobrovolnosti vyplňování otázky národnosti a náboženské víry v zákoně vedla ke zvýšení podílu nezjištěných odpovědí. Po ustanovení dobrovolnosti otázky v roce 2001 se zvýšil podíl neuvedených odpovědí z předchozích 0,1 až 0,2 % na 1,7 %. V roce 2011 se tento podíl zvýšil na 25,3 %. „Z údajů posledního sčítání lze vyvodit závěr, že větší část osob, které neuvedly svou národnost, patřila v minulých sčítáních hlavně do skupiny osob s národností českou. Tato volba totiž zaznamenala proti sčítání 2001 největší absolutní propad.“ (ČSÚ 2014)

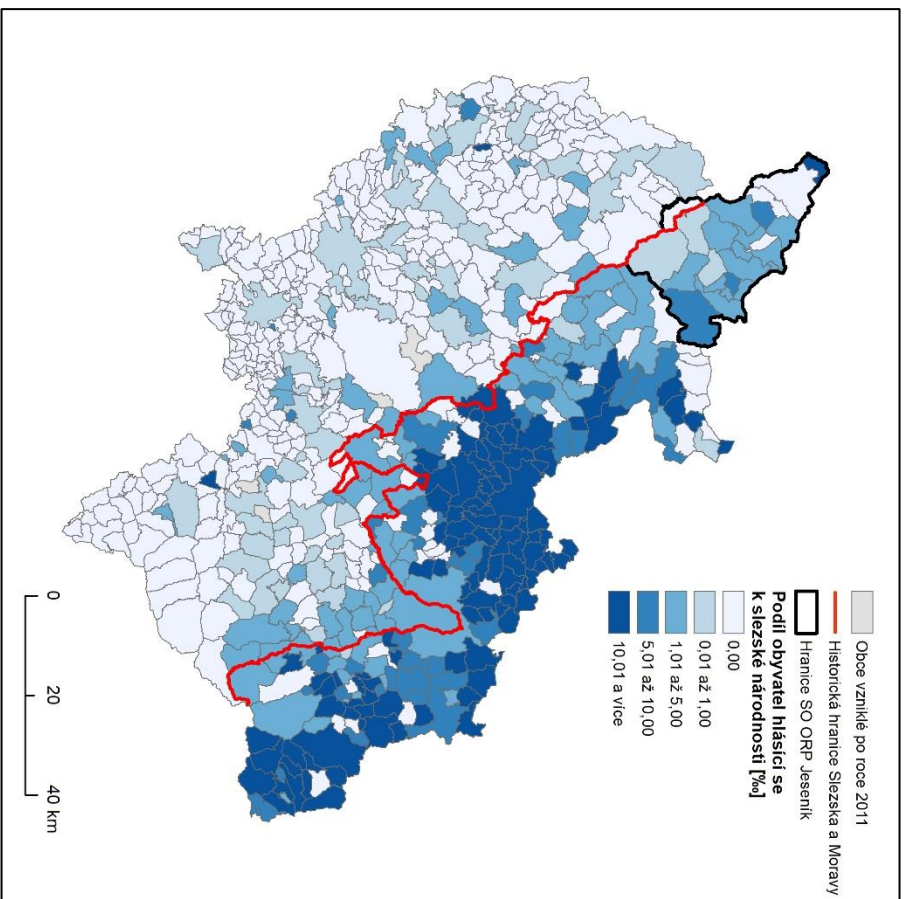
Toto potvrzuje i vývoj národnostního složení SO ORP Jeseník. Při sčítání v roce 2001 byl zaznamenán oproti předchozímu sčítání významný pokles u moravské, slezské, slovenské, polské i německé národnosti. Česká a romská národnost byla však při tomto sčítání uvedena více obyvateli, než tomu bylo u sčítání v roce 1991. Právě tyto dvě národnosti pak zaznamenaly při SLDB 2011 na Jesenicku, ale i v celorepublikovém měřítku nejvýraznější poklesy. I přes to, že slezská i moravská národnost zaznamenala v roce 2011 oproti předchozímu sčítání mírný nárůst, oproti hodnotám z roku 1991 jsou obě skupiny výrazně méně početné. V území se postupně snižuje také počet obyvatel polské, slovenské a německé národnosti.

Většina území SO ORP Jeseník se nachází na území Českého Slezska, přesto však v porovnání s jinými regiony podíl obyvatel hlásící se ke slezské národnosti není příliš vysoký. I přesto je historická hranice Slezska a Moravy vyjádřená pomocí podílů obyvatel hlásící se ke slezské národnosti v obcích poměrně jasně zřetelná. Podíl obyvatel slezské národnosti ve většině moravských obcí, zobrazených na podkladu Severomoravského kraje z roku 1961, je nulový. V ostatních obcích jsou pak obyvatelé slezské národnosti zastoupeni velmi málo. Nejvýrazněji je pak slezská národnost zastoupená u obyvatel v okolí Opavy, kde dosahuje ve většině obcí i více než 15,71 ‰.

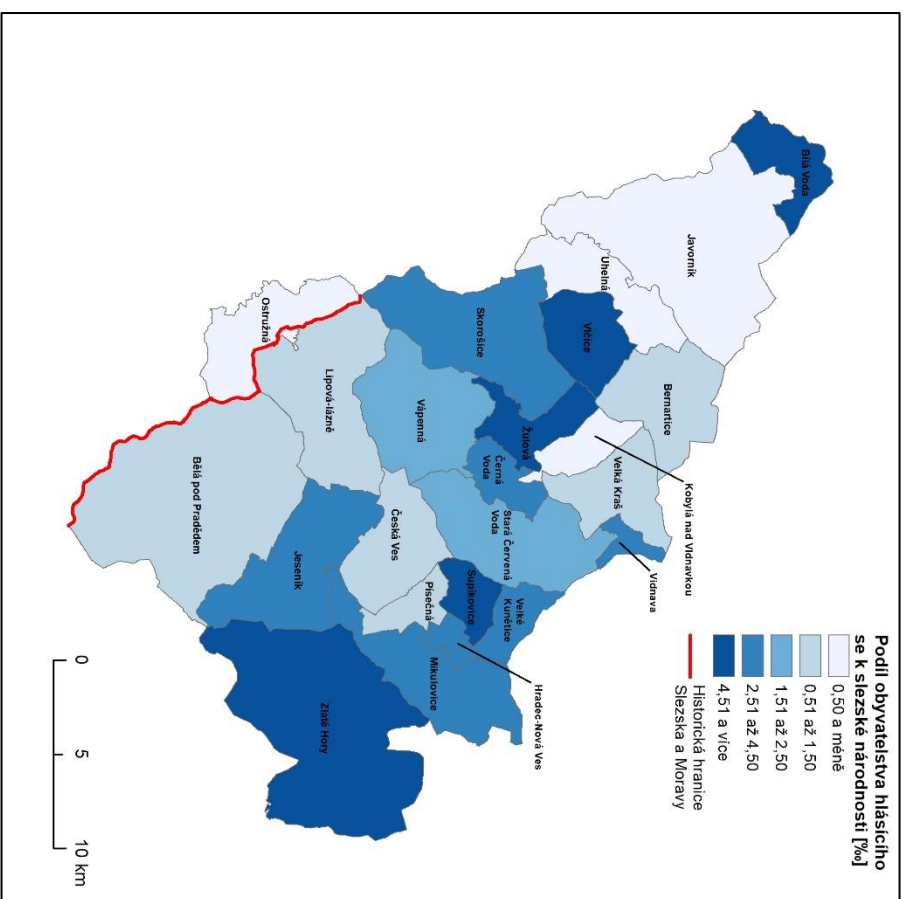
Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, po druhé světové válce došlo ke kompletní výměně obyvatelstva na území Jesenicka. M. Šerý a P. Šimáček v článku Percepce historické hranice Moravy a Slezska obyvatelstvem Jesenicka (2010)

nepřesností zákresu historické hranice Slezska a Moravy popisují nedostatečnou regionální identitu, kterou si obyvatelstvo Jesenicka od konce druhé světové války vybudovalo. Podobné deformace však vznikají i při percepci historické hranice Moravy a Čech (Marek 2015). I když je percepce zemských hranic obyvateli Jesenicka nepřesná, nelze na základě tohoto faktu tvrdit, že je regionální identita obyvatel Jesenicka nízká. Lze však souhlasit s konstatováním v závěru článku, které zdůrazňuje potřebu percepci zemské hranice kombinovat s analýzou dalších ukazatelů, které by mohly potvrdit, či vyvrátit hypotézu o nízké regionální identitě místních obyvatel.

S ohledem na národnost lze také zmínit sociálně vyloučené lokality v obcích správního obvodu obce s rozšířenou působností Jeseník. Ministerstvo práce a sociálních věcí odhadovalo počet sociálně vyloučených lokalit na Jesenicku na 14. (MPSV 2015) Většina z těchto lokalit se nachází v obcích, které při sčítání vykazovaly vyšší podíl obyvatel romské národnosti (Bernartice, Javorník, Vápenná). Při dílčích sčítáních je však počet obyvatel romské národnosti natolik marginální, že nelze dost přesvědčivě tyto sociálně vyloučené lokality spojovat s touto minoritou. Mnoho z ohrožených osob je dle MPSV (2015) i z majority, která je znevýhodněna díky strukturálnímu a infrastrukturně hůře vybavenému regionu, ve kterém žijí. Zajímavá je také vysoká koncentrace rumunského obyvatelstva v Bílé Vodě. Důraz rumunské komunity na rodinnou soudržnost pomohl v uplynulých letech vybudovat početnou rumunskou komunitu v této obci, která se dle Šimona (2011) úspěšně integruje mezi majoritní populaci.

Obr. 18: Podíl obyvatel hlásící se ke Slezské národnosti během SLDB 2011 v obcích bývalého Severomoravského kraje (1961)
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016, URRIab, SLDB 2011

Obr. 19: Podíl obyvatel hlásící se ke slezské národnosti během SLDB 2011 v obcích SO ORP Jeseník
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016, URRIab, SLDB 2011

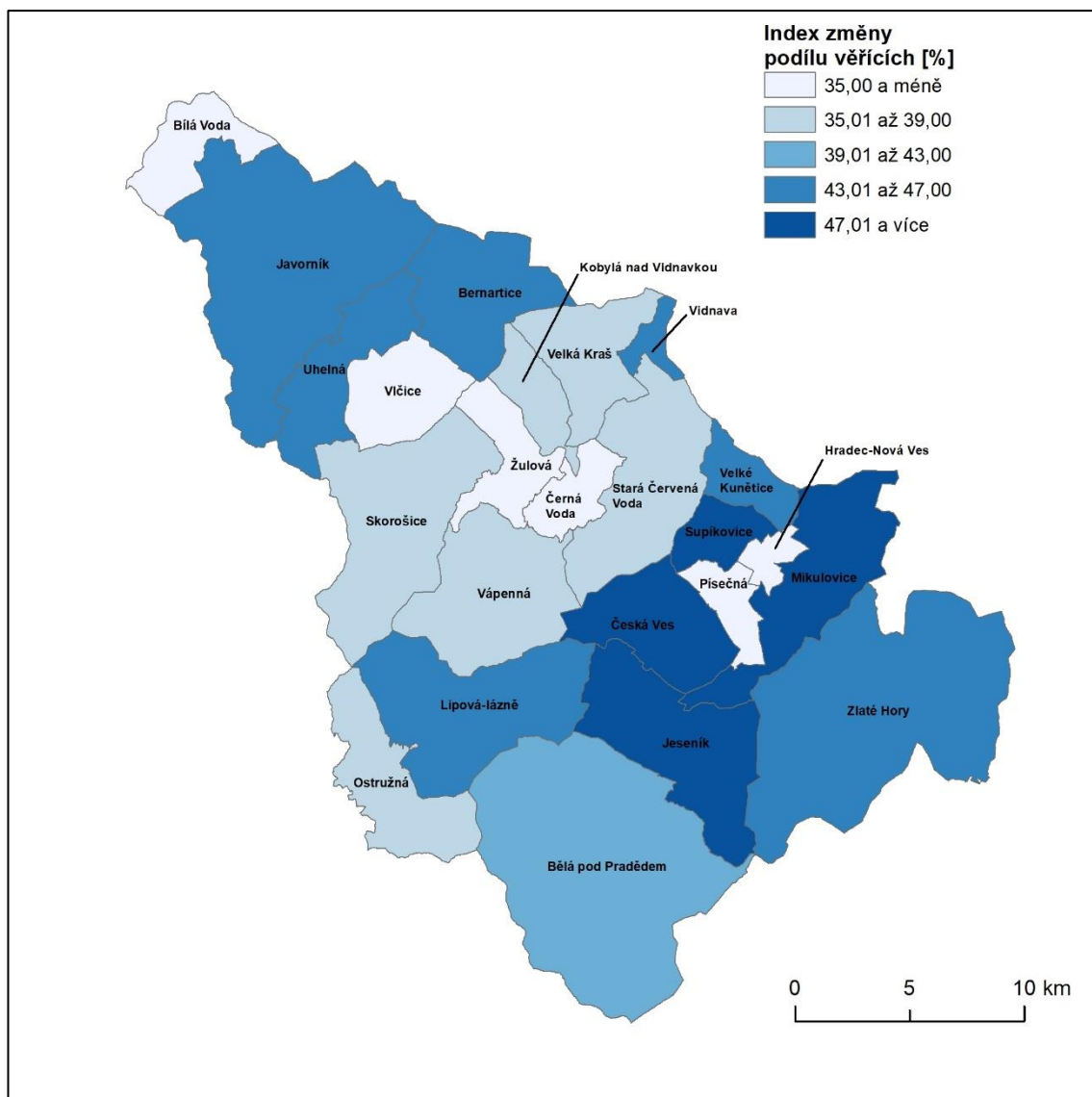
6.7. Náboženská struktura

V následující kapitole se zaměříme na náboženskou strukturu během dílčích sčítání a změnu podílu věřících mezi lety 1991 a 2011.

Podobně jako i v České republice a Olomouckém kraji, klesá během sledovaného období počet věřících, kteří se hlásili při sčítání k jednotlivým církvím. Největší pokles počtu věřících nastal při SLDB 2011, kdy se oproti předchozímu sčítání hlásilo na Jeseníku k jednotlivým církvím pouze 22,8 % z věřících oproti roku 2001. Podrobněji lze počet věřících v římskokatolické církvi, českobratrské husitské církvi a další složky náboženské struktury pozorovat v příloze č. 24.

V porovnání náboženské struktury SO ORP Jeseník mezi lety 1991 a 2011 můžeme pozorovat ve všech obcích zájmového území pokles počtu věřících. Nejvyšší hodnota indexu změny podílu věřících byla zaznamenána v Jeseníku – 51,61 %. Nejmenší pokles byl pak zaznamenán v Hradci-Nové Vsi, kde byla hodnota indexu změny ve sledovaném období pouze 25,37 %. Index změny podílu věřících v jednotlivých obcích lze sledovat na obrázku č. 20.

Nejvyšší podíl věřících byl během období pozorování v Bílé Vodě v roce 1991 – 80,04 %. Tato extrémně vysoká hodnota je však způsobená již několikrát zmíněnou internací řádových sester v této obci. Nejnižší podíl věřících osob hlásících se k církvi byl pak zaznamenán při SLDB 2011, kdy pouze 13,53 % obyvatel v Žulové deklarovalo při sčítání svou víru.

Obr. 20: Index změny podílu věřících v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 a 2011 (1991 = 100)

Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; SLDB 1991; SLDB 2011

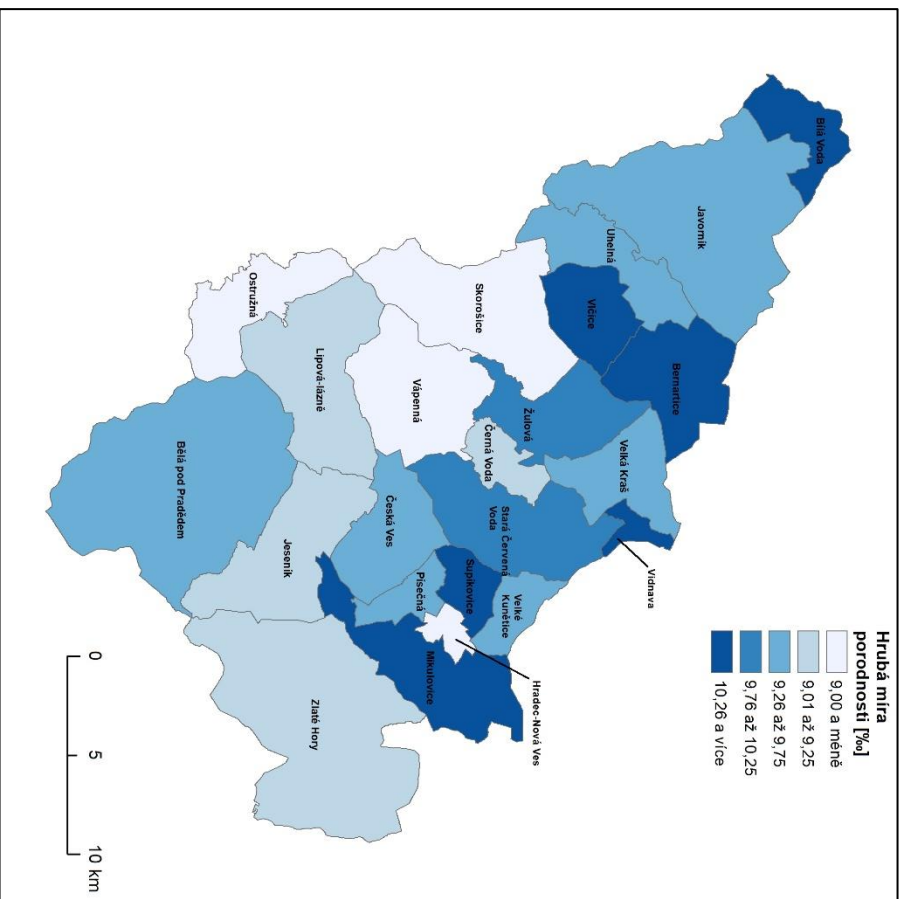
6.8. Porodnost

Trend porodnosti vyjádřený hrubou mírou porodnosti mezi lety 1991 až 2005 je v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice velmi podobný. V prvních jedenácti letech sledovaného období byla hrubá míra porodnosti na Jesenicku dokonce vyšší než ve zbylých pozorovaných administrativních jednotkách. I po roce 2001 kopíruje vývoj hodnot hrubé míry porodnosti trend na vyšších správních úrovních (pokles v důsledku ekonomické krize po roce 2009), avšak hodnoty hrubé míry porodnosti jsou již v SO ORP Jeseník od tohoto roku téměř o 0,1 procentního bodu nižší. Vývoj hrubé míry porodnosti lze sledovat na obrázku č. 22.

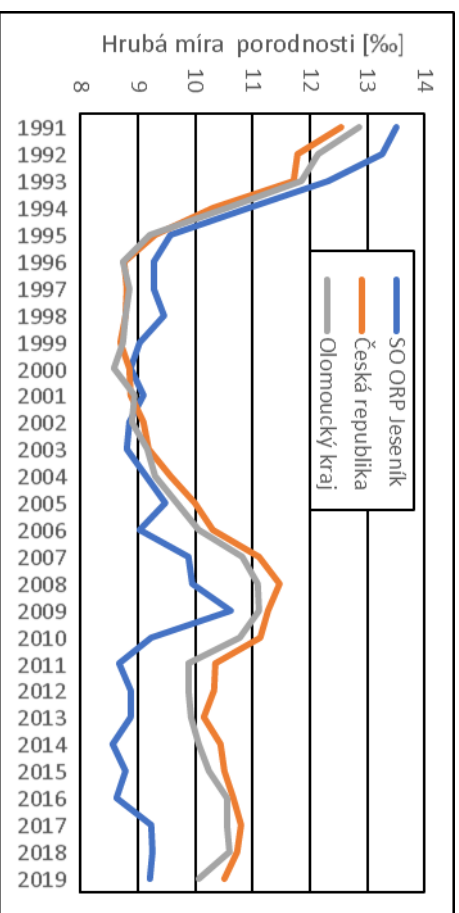
Nejnižší průměrná hrubá míra porodnosti mezi lety 1991 až 2019 byla ze sledovaných obcí zaznamenána v Ostružné – 7,42 ‰ a Hradci-Nové Vsi – 7,88 ‰. Nejvyšší pak v Bílé Vodě – 14,26 ‰ a v Bernarticích 12,57 ‰. Takto vysoká průměrná hodnota hrubé míry porodnosti v Bílé Vodě je však zapříčiněna zejména velkým počtem živě narozených v posledních deseti letech. Mezi lety 1989 až 2000 byla průměrná hodnota hrubé míry porodnosti v této obci jedna z nejnižších ze všech obcí v okrese Jeseník, avšak mezi lety 2010 až 2019 je pak hrubá míra porodnosti každoročně nejvyšší. Tyto vysoké hodnoty lze přisuzovat pobytu již zmíněných rumunských rodin. Šimon (2011) ve svém šetření zjistil, že počet dětí se v mnoha rumunských rodinách v Bílé Vodě pohybuje mezi 6 až 12 dětmi. Uvádí také, že rumunské rodiny vnímají rodinu jako klíčovou hodnotu a staví se negativně k možnostem jejího omezení pomocí antikoncepce. Hrubou mírou porodnosti v obcích SO ORP Jeseník lze pozorovat na obr. 21.

Podobně jako i v České republice se v SO ORP Jeseník postupem času zvyšoval věk matky při narození prvního dítěte i průměrný věk matky při narození dítěte. Důvodem zvyšování věku matky při narození dítěte jsou nové možnosti, které se otevřely po pádu komunistického režimu. K odkladu mateřství tak dochází kvůli snaze o dosažení vyššího vzdělání, budování kariéry i dalším důvodům. (Franková 2014)

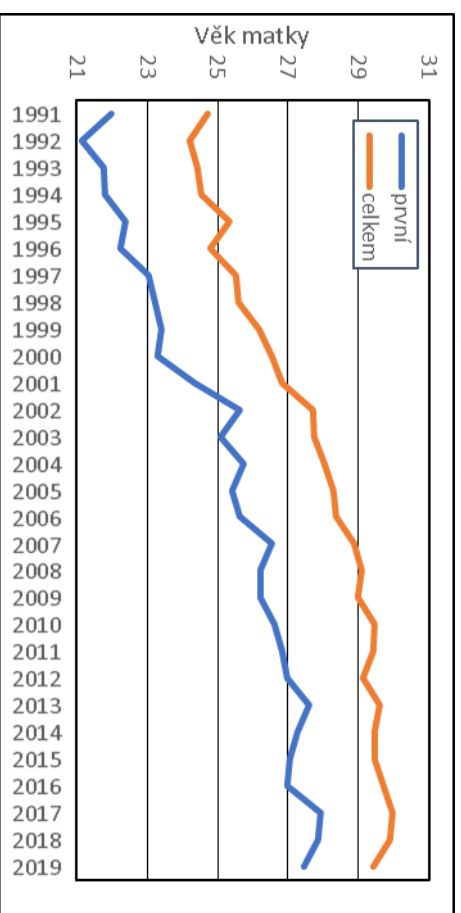
Průměrná hrubá míra potratovosti je zobrazena na obrázku č. 23. Ve sledovaném období byla její nejvyšší hodnota zaznamenána v Bílé Vodě – 7,80 ‰. Naopak nejnižší v Hradci-Nové Vsi 2,18 ‰. V Bílé Vodě byly zaznamenány i vysoké hodnoty indexu potratovosti. Ty jsou však způsobeny nízkým počtem obyvatel v obci, kteří vstupují do statistik porodnosti a potratovosti. Vývoj indexu potratovosti kopíruje v SO ORP Jeseník trend v Olomouckém kraji i ČR.

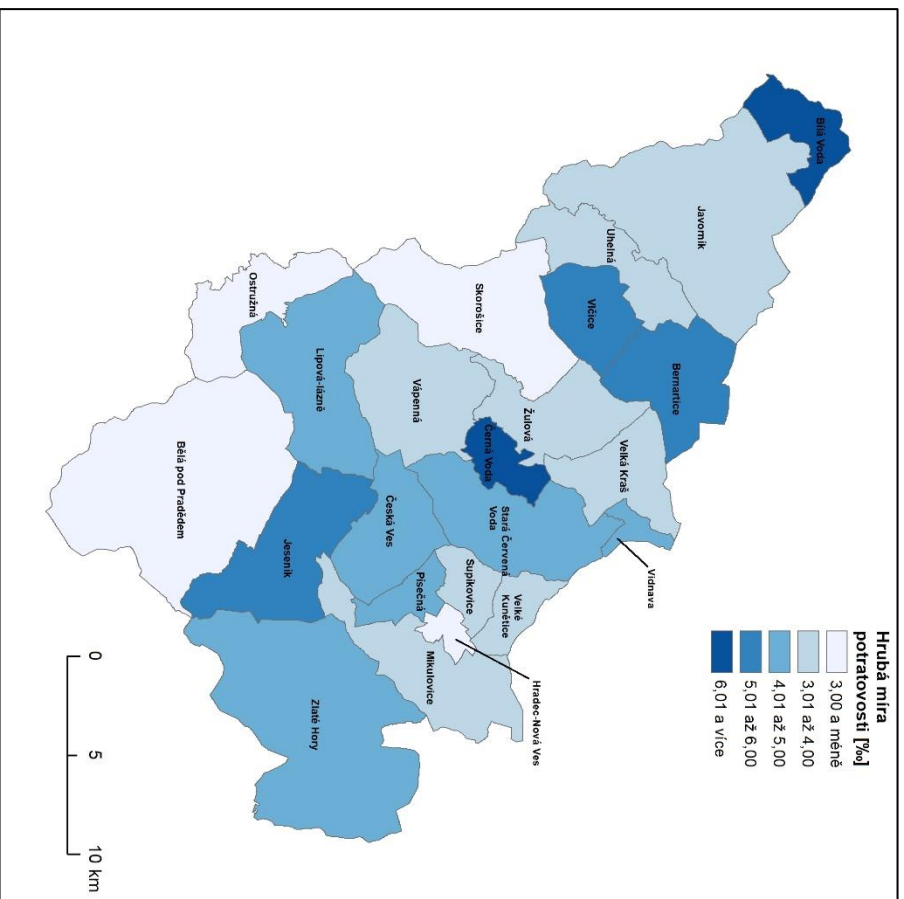
Obr. 21: Průměrná hrubá míra porodnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: ©ArcCR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; Demografická databáze obcí, ČSÚ

Obr. 22: Hrubá míra porodnosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR.

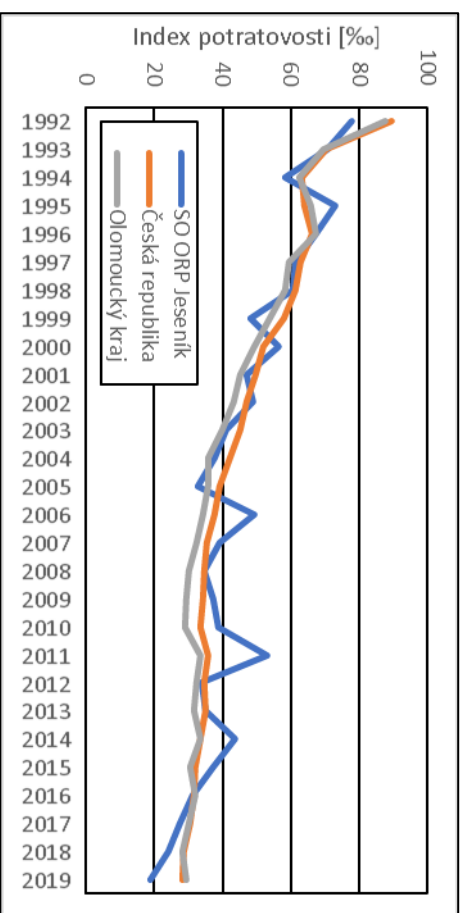

Obr. 23: Průměrný věk matky při narození dítěte v SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografická databáze obcí, ČSÚ

Obr. 24: Průměrná hrubá míra potravnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019

Data: ©ArcCR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; Demografická databáze obcí, ČSÚ

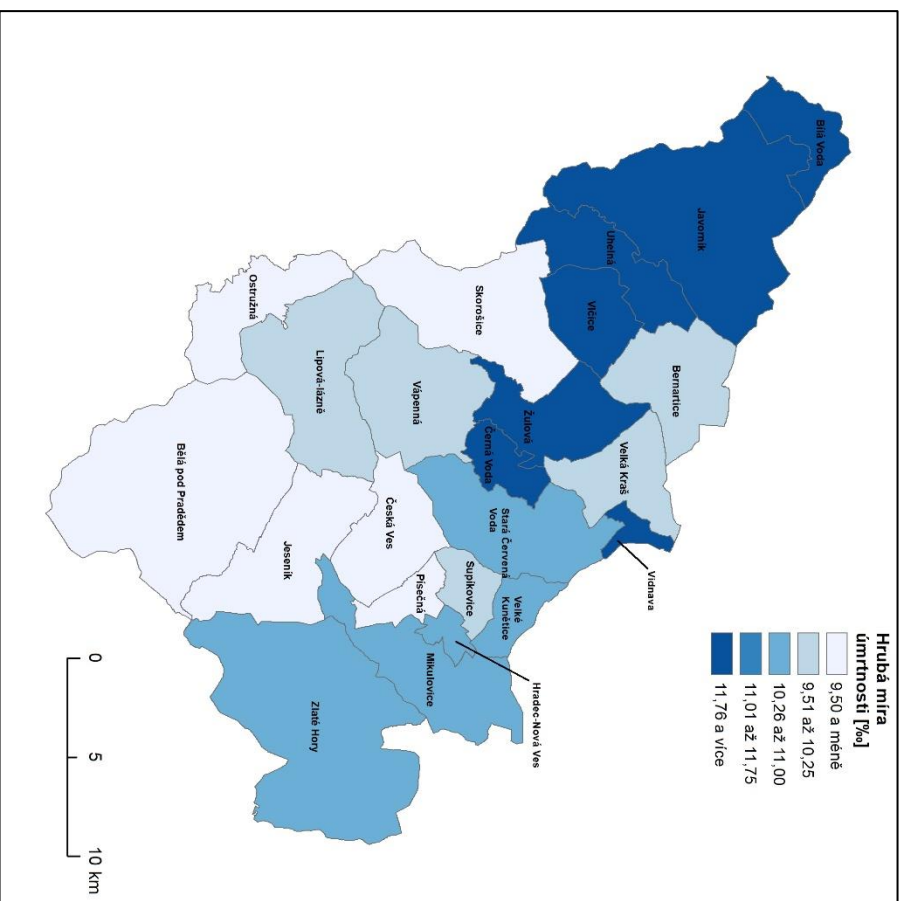
Obr. 25: Index potravnosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1992 až 2019

Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR

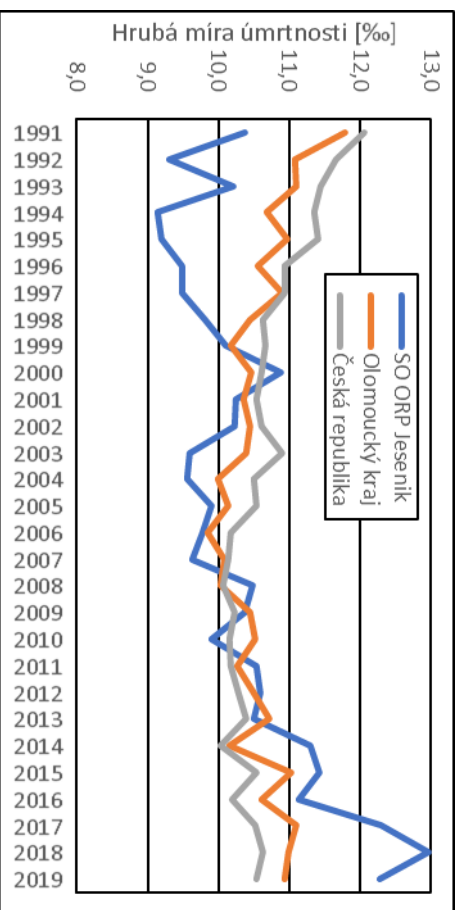
6.9. Úmrtnost

Hodnoty hrubé míry úmrtnosti byly zpočátku na Jesenicku nižší, než hodnoty v Olomouckém kraji a České republice. V prvních šesti letech sledovaného období tvořil rozdíl hrubé míry úmrtnosti v SO ORP Jeseník a České republice 2 až 1 promilové body, v roce 2000 pak bylo zaznamenáno ve sledovaném území dočasné maximum 10,9 ‰. Po tomto roce je trend hrubé míry úmrtnosti ve třech sledovaných administrativních úrovních podobný, od roku 2014 již jsou nejvyšší hodnoty zaznamenávány v okrese Jeseník. Maximum bylo zaznamenáno v roce 2018, kdy zde hrubá míra úmrtnosti dosáhla 13,0 ‰. Podrobný vývoj hrubé míry úmrtnosti lze pozorovat na obrázku č. 27.

Nejvyšší průměrná hrubá míra úmrtnosti za období mezi lety 1991 až 2019 byla zaznamenána v Bílé Vodě – 19,83 ‰. Takto vysoká hodnota je však způsobená extrémně vysokým počtem úmrtí mezi lety 1991 až 2003. Průměr za toto období činil 31,46 ‰. Mezi lety 2004 až 2019 byla průměrná hodnota hrubé míry úmrtnosti již pouze 10,40 ‰. I tato statistika je poznamenána internací řádových sester v této obci. Po roce 1989 sice mnohé z nich využily možnosti návratu do svých původních kongregací, mnohé ze starších zde internovaných řádových sester však dožilo v místní piaristické koleji. Pozůstatkem internace je i rozsáhlý hřbitov v Bílé Vodě. Vysoké hodnoty byly zaznamenány také v Žulové. Zde si lze tuto nadprůměrně vysokou hodnotu hrubé míry úmrtnosti vysvětlit umístěním domovu pro seniory s kapacitou pro více než 100 osob v obci Kobylá nad Vidnavkou. Pro účely této práce byla z důvodů zachování časoprostorové porovnatelnosti přiřčena k Žulové. Nejnižší hodnota pak byla zaznamenána v České Vsi – 7,16 ‰. Roční hodnoty hrubé míry úmrtnosti se však v České Vsi od roku 2010 postupně zvyšují.

Obr. 26: Průměrná hrubá míra úmrtnosti v SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

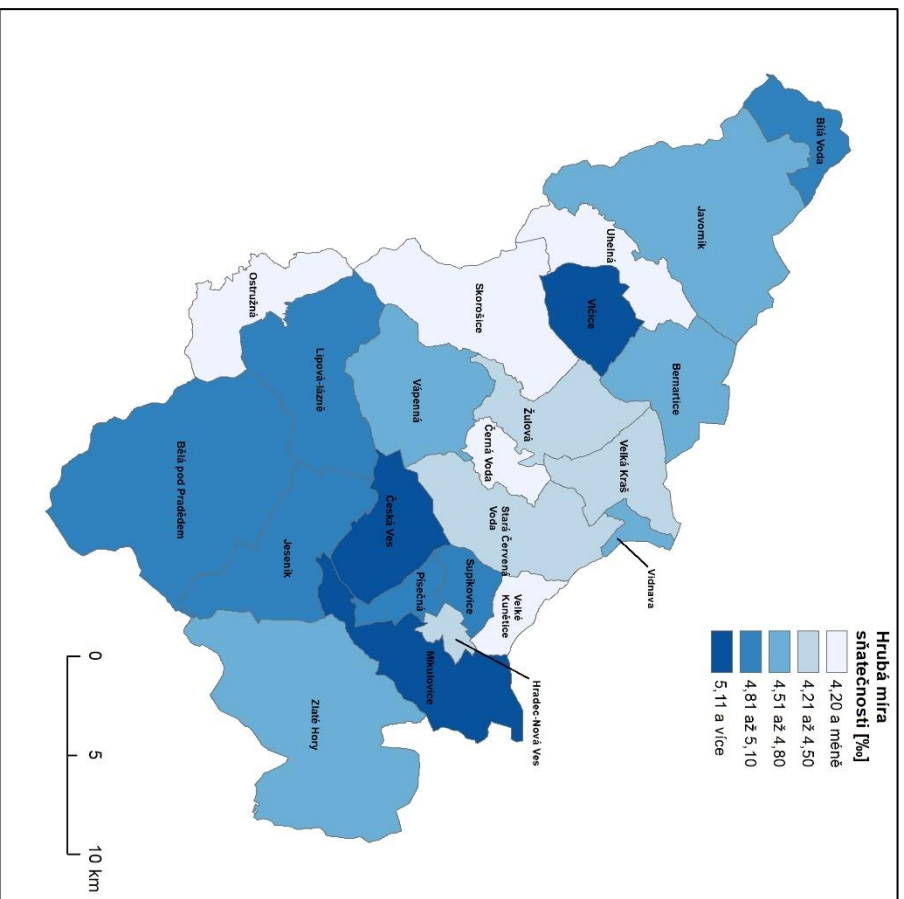
Obr. 27: Hrubá míra úmrtnosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR

6.10. Sňatečnost

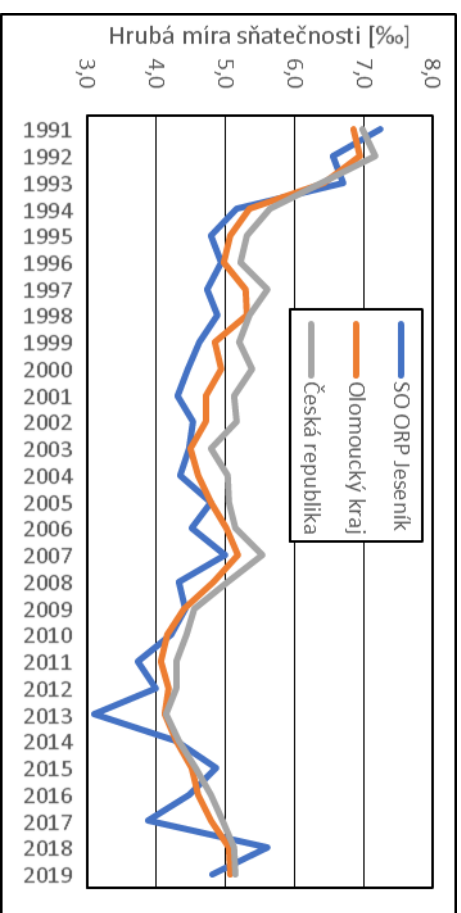
Vývoj hrubé míry sňatečnosti v SO ORP Jeseník se liší od vývoje v České republice a Olomouckém kraji jen velmi málo. V roce 1991 se hodnota hrubé míry sňatečnosti ve zmíněných správních jednotkách pohybovala okolo úrovně 7 ‰. Následoval propad na 5 ‰ v roce 1996. Po tomto roce tato hodnota stagnovala do roku 2006, kdy nastal opětovný pokles. V roce 2013 bylo v SO ORP Jeseník zaznamenáno minimum – 3,1 ‰. Poté následoval ve všech sledovaných regionech růst hodnot hrubé míry sňatečnosti.

Ve sledovaném období se v okrese Jeseník výrazně zvýšil průměrný věk, ve kterém vstupovali ženich i nevěsta do sňatku. V roce 1991 byl průměrný věk ženicha při sňatku 26,3 let a věk nevěsty 23,3 let. V roce 2019 pak již byl průměrný věk ženicha při sňatku 39,5 let a věk nevěsty 36,5 let. Za jeden z důvodů odkladu manželství do vyššího věku považuje Kohoutová (2015) snahu o dosažení vyššího vzdělávání zejména u žen. Se snižujícím se podílem věřících v populaci a postupným odklonu od tradiční rodiny je také stále více živě narozených nesezdaným párům. V roce 1991 připadalo na jedno dítě narozené svobodné matce v SO ORP Jeseník 14,1 dětí narozených matkám vdaným. V roce 2019 již na 1 dítě narozené svobodné matce připadalo pouze 0,63 dítěte narozeného vdané matce.

Na rozdíl od jiných zkoumaných hrubých měr nejsou v průměrné hrubé míře sňatečnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi obcemi přílišné rozdíly. Rozsah hrubé míry sňatečnosti je mezi 3,5 až 5,6 ‰. Nejvyšší průměrná hrubá míra sňatečnosti byla mezi lety 1991 až 2019 zaznamenána v Mikulovicích – 5,6 ‰. Vysoké hodnoty byly zaznamenány také v České Vsi – 5,2 ‰ a Vlčicích 5,3 ‰. Naopak nejnižší hrubá míra sňatečnosti byla pozorována ve Skorošicích – 3,5 ‰. Při pozorování podílu věřících v obcích není zřejmá souvislost mezi vysokou sňatečností a podílem věřících v obci. Podrobnější rozdělení obcí do kategorií podle průměrné míry sňatečnosti lze pozorovat na obr. č. 28.

Obr. 28: Průměrná hrubá míra sňatečnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

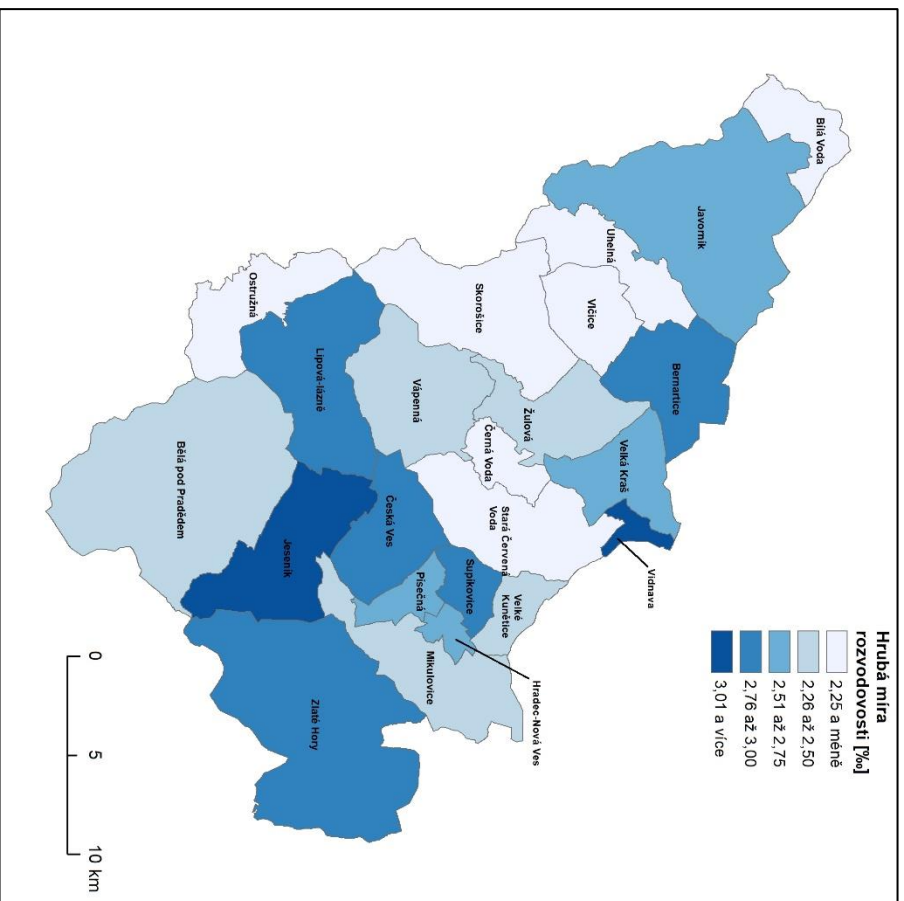
Obr. 29: Hrubá míra sňatečnosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR, ČSÚ.

6.11. Rozvodovost

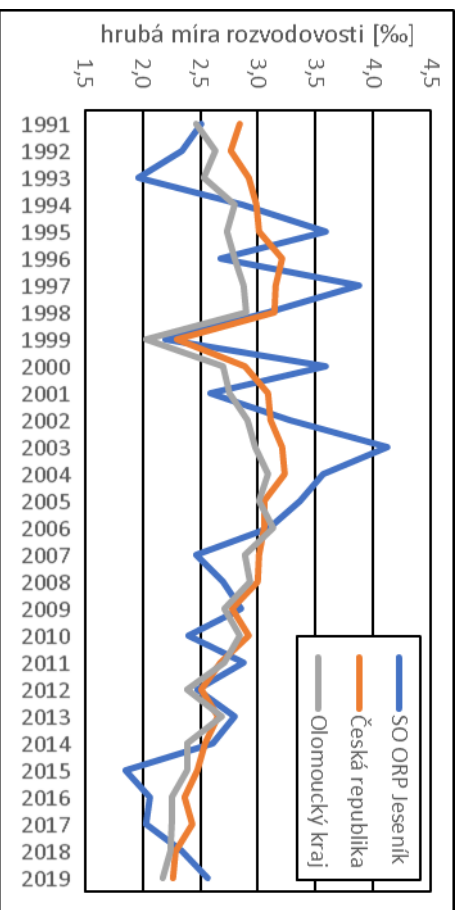
Do statistik rozvodovosti vstupuje jen omezený počet obyvatel, její vyjádření hrubou mírou rozvodovosti tak má kolísavý průběh a mezi lety 1991 až 2019 se pohybuje mezi 1,9 ‰ až 4,1 ‰. Vývoj hrubé míry rozvodovosti v Olomouckém kraji ve sledovaném období kopíruje vývoj této hrubé míry v České republice. Nejnižší hodnota hrubé míry rozvodovosti byla v SO ORP Jeseník zaznamenána v roce 2015 – 1,9 ‰, nejvyšší pak v roce 2003 – 4,1 ‰.

Průměrnou hrubou mírou v obcích Jesenicka lze pozorovat na obrázku č. 30. Nejvyšší průměrná hrubá míra rozvodovosti byla zaznamenána mezi lety 1989 až 2019 v Jeseníku – 3,1 ‰. Vysokých hodnot bylo dosaženo i v ostatních obcích velikostní kategorie nad 1000 obyvatel. Ve Vidnavě, Zlatých Horách, České Vsi a Lipové-lázních, ve všech těchto obcích shodně 3,0 ‰. Nejnižší průměrná hrubá míra rozvodovosti pak byla ve sledovaném období v Ostružné – 1,4 ‰ a ve Skorošicích 1,7 ‰. V Ostružné lze takto nízkou hodnotu přisuzovat nízkému počtu obyvatel vstupujících do manželství. Za celé sledované období bylo v obci zaznamenáno pouze 17 sňatků a 7 rozvodů. Při porovnání průměrné hrubé míry v obcích Jesenicka se nabízí také možnost korelace s náboženskou strukturou obcí. Silná záporná závislost potvrzuje hypotézu, která tvrdí, že se zvyšujícím se podílem věřících v obci klesá i hrubá míra rozvodovosti.

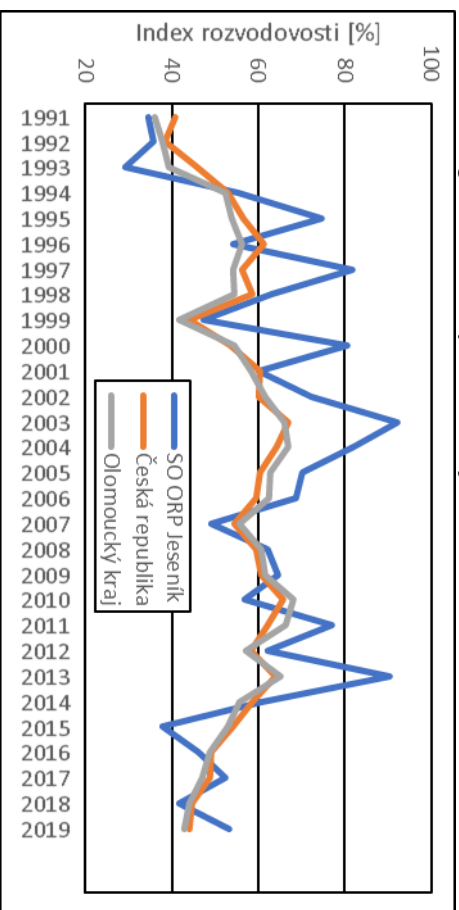
Vývoj indexu rozvodovosti v SO ORP Jeseník je silně ovlivněn malým počtem rozvodů a svateb v regionu. Ve sledovaném období lze sledovat výrazné výkyvy v hodnotě indexu rozvodovosti v jednotlivých letech. Mezi lety 1991 až 2019 se počet rozvodů na 100 sňatků pohybuje v Olomouckém kraji a České republice mezi 39 až 46. Vývoj v těchto správních jednotkách je pak velmi podobný. Obě zaznamenaly své minimum indexu rozvodovosti v roce 1999 (Olomoucký kraj – 41,8 %, Česká republika – 44,2 %). Minimum v SO ORP Jeseník nastalo již v roce 1993 – 29,3 %. Maximum pak bylo zaznamenáno v roce 2003, kdy na 100 sňatků připadalo 92,1 rozvodů.

Obr. 30: Průměrná hrubá míra rozvodovosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

Obr. 31: Hrubá míra rozvodovosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR, ČSÚ.

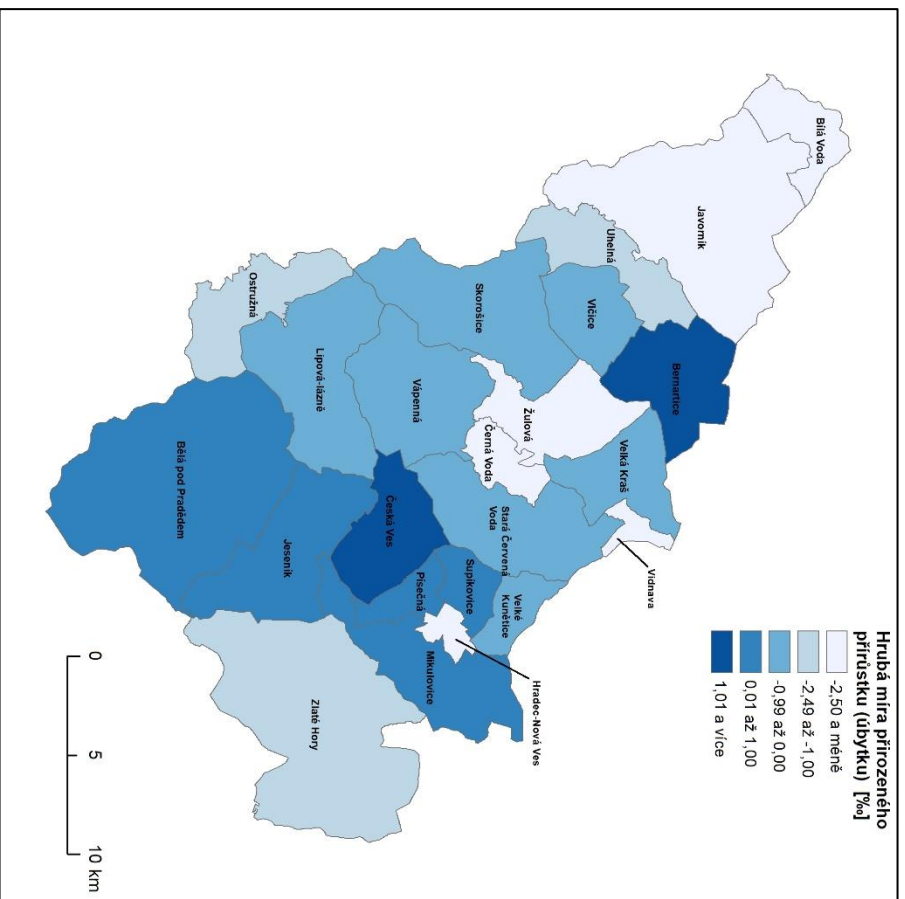

Obr. 32: Index rozvodovosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR, ČSÚ.

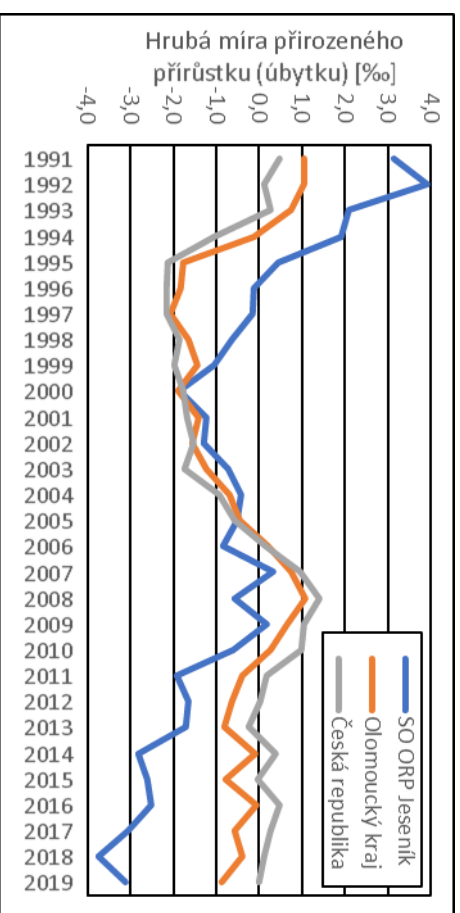
6.12. Přirozený přírůstek (úbytek)

Vývoj přirozeného přírůstku vyjádřený hrubou mírou přirozeného přírůstku (úbytku) mezi lety 1991 až 2019 je možné sledovat na obrázku č. 34. V České republice i Olomouckém kraji je vývoj velmi podobný. Po počáteční stagnaci mezi lety 1991 až 1993, kdy byl přírůstek kladný, následuje pokles a další stagnace. K přirozenému úbytku docházelo v Olomouckém kraji a České republice až do roku 2006, kdy se přírůstek opět vrací do kladných čísel. V České republice byl pak kladný přírůstek zaznamenán v každém z následujících roků kromě let 2013 a 2015. V Olomouckém kraji však byly po roce 2011 zaznamenány pouze přirozené úbytky mezi -0,1 ‰ až -0,9 ‰. Oproti tomu zpočátku sledovaného období docházelo k přírůstkům přirozenou měnou na území správního obvodu ORP Jeseník větší měrou než ve vyšších správních celcích. V roce 1992 bylo zaznamenáno maximum sledovaného období, kdy přirozený přírůstek ve zkoumaném regionu dosáhl 3,9 ‰. První přirozený úbytek byl zaznamenán v roce 1996. Od tohoto roku již přirozených přírůstků Jesenícko dosáhlo pouze dvakrát v letech 2007 – 0,3 ‰ a 2009 – 0,2 ‰. V těchto letech zaznamenávaly svá maxima jak Olomoucký kraj, tak i Česká republika. Silné ročníky 70. let tak přispěli i k poslednímu zaznamenanému přirozenému přírůstku v SO ORP Jeseník. Od roku 2009 již hrubá míra přirozeného přírůstku převážně klesá, své minimum zaznamenala v roce 2018 – -3,7 ‰.

I přes to, že byl přirozený přírůstek v SO ORP Jeseník zaznamenán pouze v 7 z celkem 27 let sledovaného období, průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku mezi lety 1991 až 2019 byla v 7 obcích kladná. V pěti z nich se průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku pohybuje mezi 0,01 ‰ až 1,00 ‰ (Mikulovice, Písečná, Supíkovice, Bělá pod Pradědem, Jeseník). V České Vsi pak dosahuje 2,23 ‰ a v Bernarticích 2,76 ‰. Naopak nejvyšších přirozených úbytků dosáhla Žulová a Bílá Voda, kvůli důvodům již zmíněných v kapitole věnující se úmrtnosti. Podrobněji ilustruje vývoj hrubé míry přirozeného přírůstku v kratších časových intervalech příloha č. 7, 8 a 9.

Obr. 33: Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstu v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: ©ArcCR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

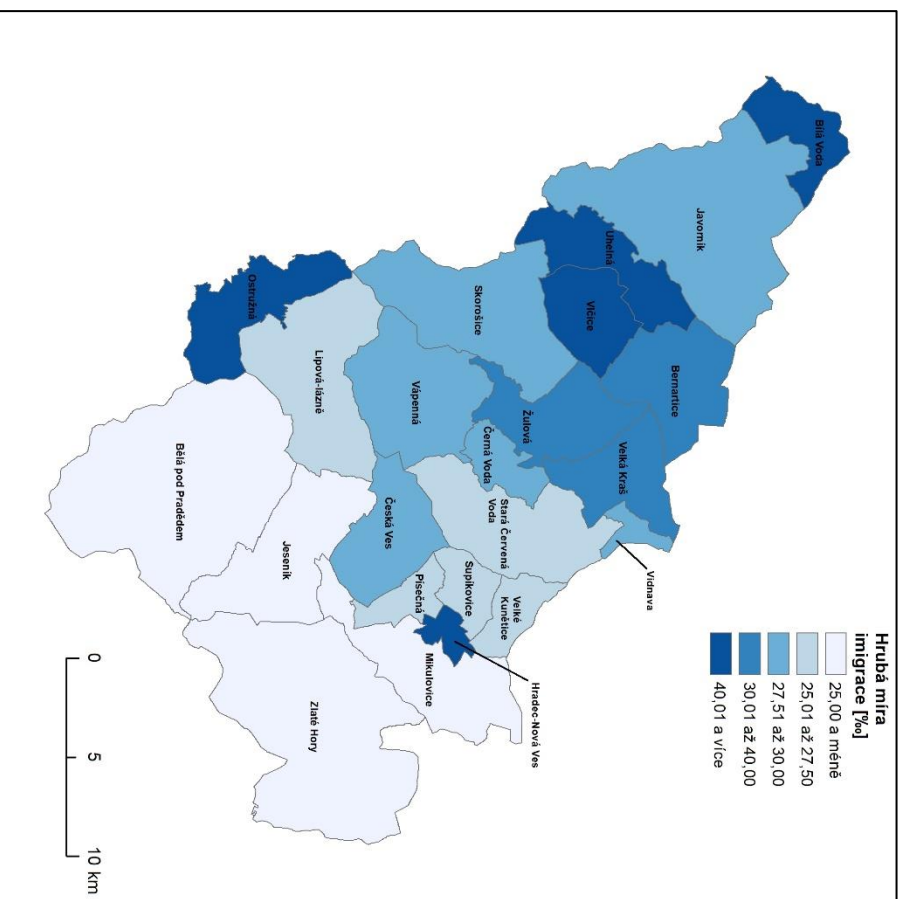

Obr. 34: Hrubá míra přirozeného přírůstu v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR, ČSÚ.

6.13. Migrační přírůstek (úbytek)

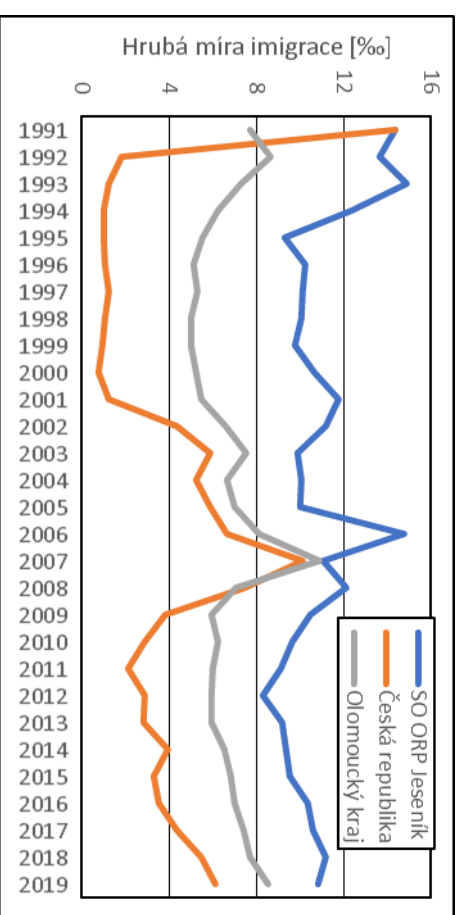
Po pádu železné opony se výrazně proměnil charakter migrace v České republice. Po roce 1989 byl emigrantům umožněn návrat do svobodného Československa. Po této návratové vlně přišla vlna kompenzační migrace kvůli rozdělení Československa a poté se z České republiky začala z tranzitní země stávat stále více země cílová. (Burcin a kol. 2010) Nejvyšší hrubá míra imigrace byla v České republice zaznamenána hned v prvním sledovaném roce 1991 – 14,4 ‰. Poté následoval prudký propad hodnot této hrubé míry a nastala stagnace mezi 0,8 až 1,8 ‰. Za rostoucím počtem imigrantů po roce 2001 může být i změna metodiky ve vymezení zahraniční migrace. „Do konce roku 2000 bylo do zahraničního stěhování ČR zahrnuto pouze stěhování osob s trvalým pobytem v ČR, od roku 2001 se do tohoto stěhování zahrnuje i stěhování cizinců s vízem nad 90 dnů i cizinců s přiznaným azylem.“ (Fiala a kol. 2014) Svého maxima dosáhla hrubá míra imigrace v roce 2007 – 10,1 ‰. Příchodem ekonomické krize začal počet imigrantů klesat, po roce 2011 již hodnota hrubé míry imigrace v České republice i Olomouckém kraji mírně roste. V téměř celém období zaznamenával okres Jeseník větší počet migrantů na 1000 obyvatel středního stavu, než tomu bylo v Olomouckém kraji a ČR. Kopíroval však s mírným opožděním trend ve vyšších správních jednotkách s dílčími vrcholy v letech 1993 – 14,9 ‰ a 14,8 ‰ v roce 2006.

Z obcí SO ORP Jeseník byla nejvyšší průměrná hodnota hrubé míry imigrace pozorována v Bílé Vodě – 64,9 ‰. Tyto hodnoty se však výrazně liší v čase, největší počet imigrantů přišel do této obce mezi lety 1997 až 2003. Vysoká průměrná hrubá míra imigrace byla také v obci Ostružná – 49,6 ‰. Na této obci je zajímavá pravidelnost imigrace a emigrace, která se v této obci odehrává. Ve spojení s nízkým počtem obyvatel v obci, nadprůměrnou účastí při komunálních volbách se nabízí vysvětlení periodicity této migrace, která má vrcholy imigrace v roce před konáním komunálních voleb a v rok konání těchto voleb, naopak nejvyšší počty emigrantů jsou zaznamenány v roce po volbách. Bez znalosti přesných důvodů migrace a přesné struktury migrantů však tuto hypotézu nelze potvrdit. Nejnížší průměrné hrubé míry imigrace byly zaznamenány v obcích s vyšším počtem obyvatel na jihu okresu – Bělé pod Pradědem, Jeseníku, Mikulovicích a Zlatých Horách. Hodnoty v jednotlivých obcích jsou vyšší než hodnoty za celé SO ORP Jeseník na obrázku č. 35, protože pracují i s migranty pohybujícími se pouze mezi jednotlivými obcemi správního obvodu ORP.

Obř. 35: Průměrná hrubá míra imigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019

Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

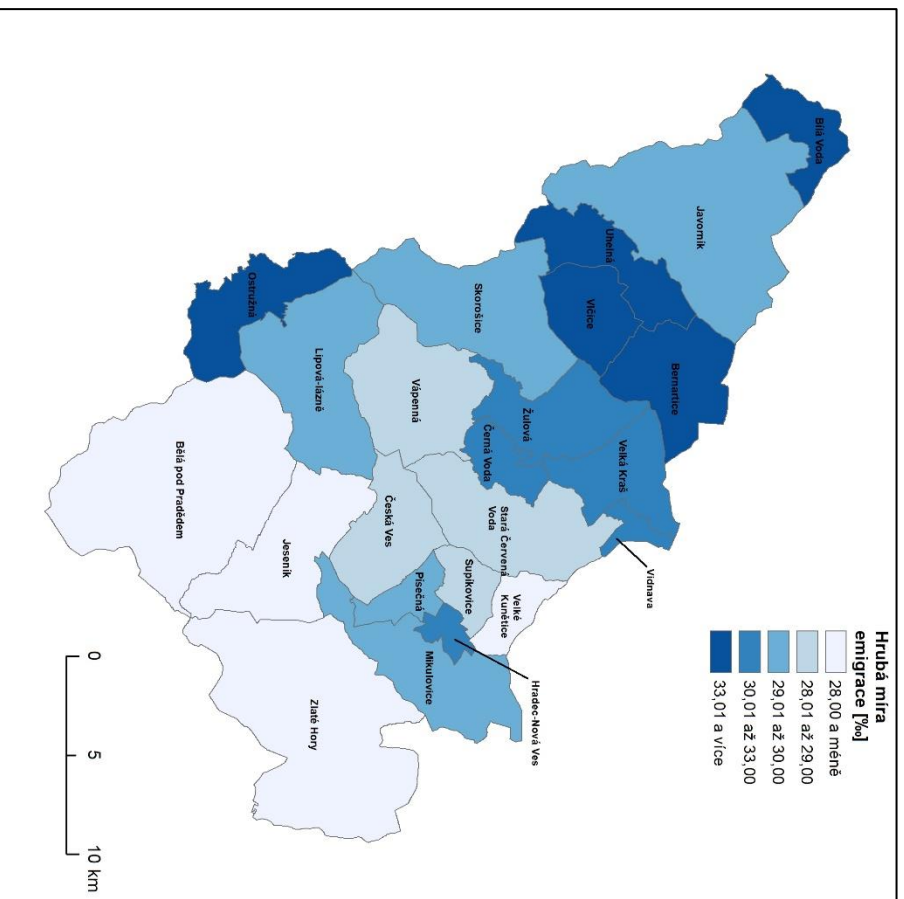
Obř. 36: Hrubá míra imigrace v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019

Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR, ČSÚ

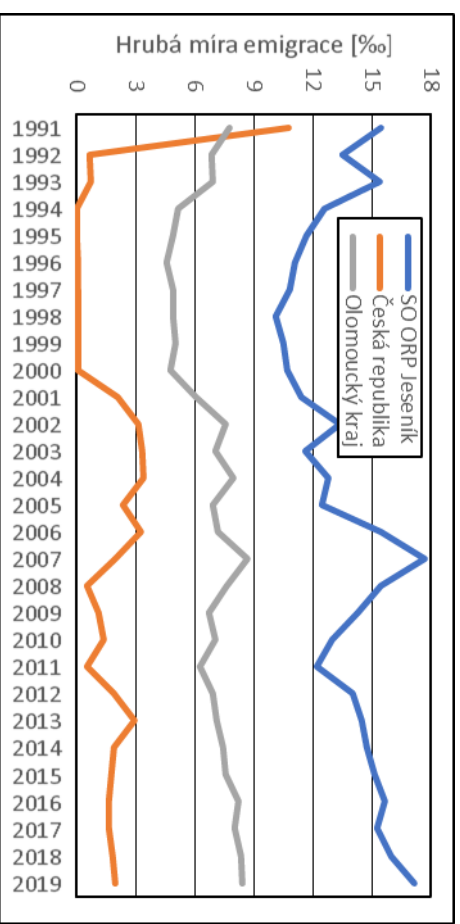
Podobně jako u imigrace byl rok 1991 rokem, ve kterém byl v České republice zaznamenán nejvyšší počet emigrantů na 1000 obyvatel středního stavu – 10,8. V roce 1992 již byla hrubá míra emigrace na úrovni pod 1 ‰. Podobně jako u imigrace i zde se projevila změna metodiky ČSÚ v oblasti migrace po roce 2000. Po roce 2001 se hrubá míra emigrace v České republice pohybovala mezi 0,5 – 3,4 ‰. Podobný trend byl také zaznamenán v Olomouckém kraji, avšak zde se hodnoty hrubé míry emigrace pohybovaly v celém období zhruba o 4 promilové body výše než v ČR. Hrubá míra emigrace v SO ORP Jeseník byla ještě vyšší, její trend je však výše zmíněným správním jednotkám podobný. Své maximum dosáhla sledovaná hrubá míra v roce 2007 – 17,7 ‰.

Podobně jako u imigrace můžeme pozorovat nejnižší počty emigrantů na 1000 obyvatel středního stavu v Bělé pod Pradědem – 24,7 ‰, Jeseníku – 25,5 ‰ a Zlatých Horách – 22,6 ‰. Nejvyšší hodnoty hrubé míry emigrace byly podobně jako u hrubých měr imigrace zaznamenány v Bílé Vodě – 73,5 ‰. Zvláště prvních 10 let sledovaného období bylo poznamenáno extrémními hodnotami po návratu řádových sester do svých kongregací. Česká republika zaznamenala za celé sledované období až na rok 2001 a 2013 migrační přírůstky. Nejvyšší přírůstky vykazovala mezi lety 2002 až 2010, v tomto období bylo také zaznamenáno maximum hrubé míry migračního přírůstku, kdy v roce 2008 dosáhla hrubá míra migračního přírůstku 8,1 ‰. Olomoucký kraj zaznamenával střídavě migrační přírůstky a migrační úbytky. Jejich intenzita však nebyla tak vysoká, jako tomu bylo v případě České republiky, nebo Jesenicka. Během celého období se pozorované hrubé míry pohybovaly pouze mezi 2,2 ‰ až -1,3 ‰. Přírůstek migrací vyjádřený pomocí hrubé míry migračního přírůstku byl v SO ORP Jeseník zaznamenán pouze ve dvou letech sledovaného období 1992 – 0,2 ‰ a 2001 – 0,4 ‰. Migrační úbytek je hlavním důvodem úbytku obyvatel na Jesenicku. Vzhledem ke struktuře migrace, kde výrazně převládají složky obyvatelstva v produktivním a předproduktivním věku nad složkou ve věku poproduktivním, dochází také ke zrychlování procesu růstu indexu stáří v regionu.

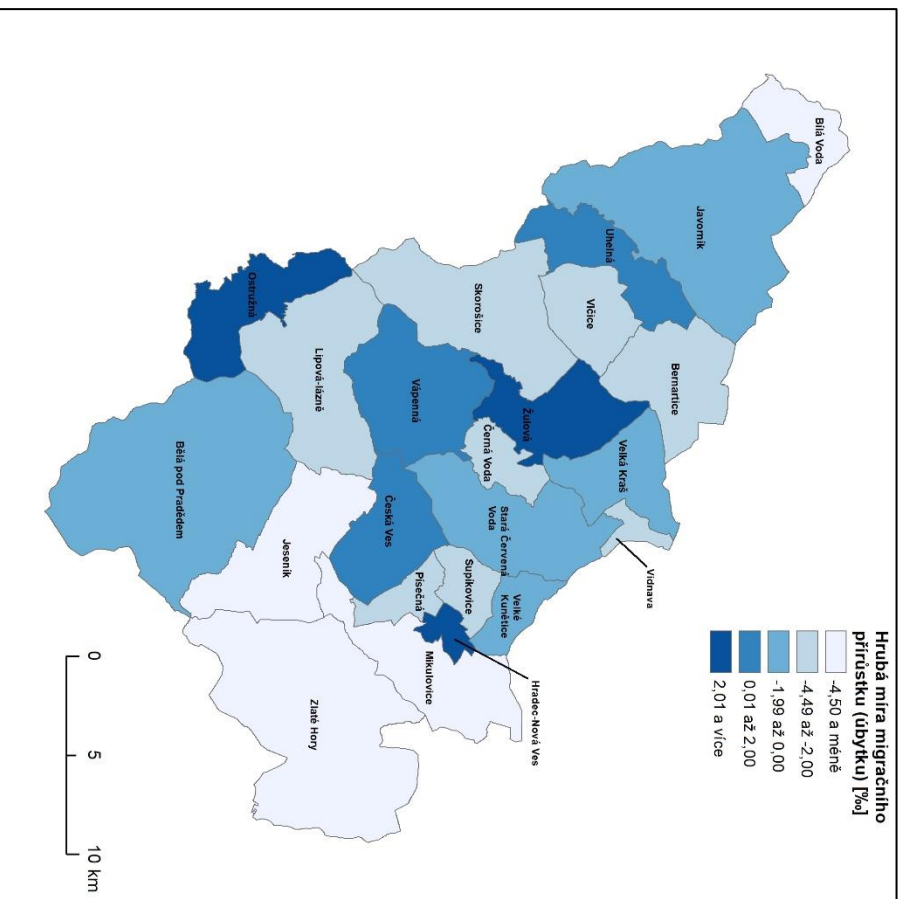
Během sledovaného období došlo v celkem v 6 obcích k zisku obyvatel migrací. Nejvyšší hrubá míra migračního přírůstku byla zaznamenána v Hradci-Nové Vsi – 16,5 ‰. Důvodům takto vysokých přírůstků se bude věnovat případová studie v kapitole 7.1. Naopak na druhé straně spektra se nachází obec Bílá Voda, kvůli již zmíněnému vývoji obce v první části sledovaného období.

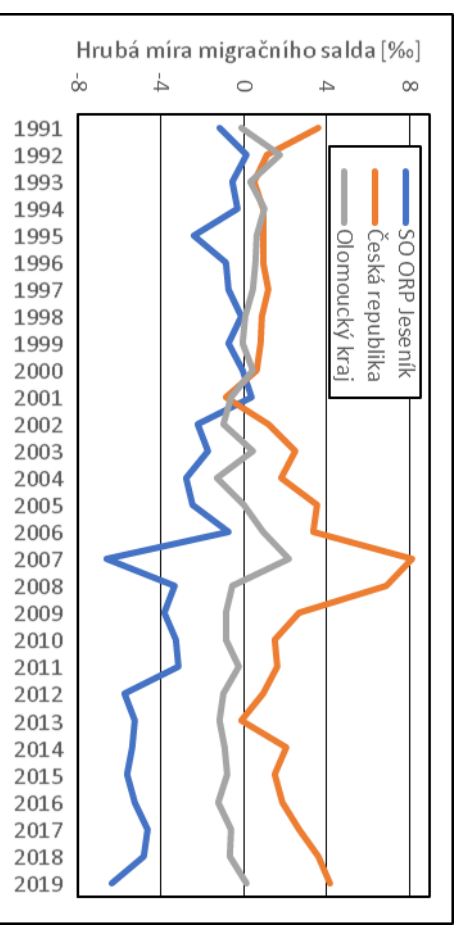
Obr. 37: Průměrná hrubá míra emigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

Obr. 38: Hrubá míra emigrace v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR, ČSÚ

Obr. 39: Průměrná hrubá míra migračního salda v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

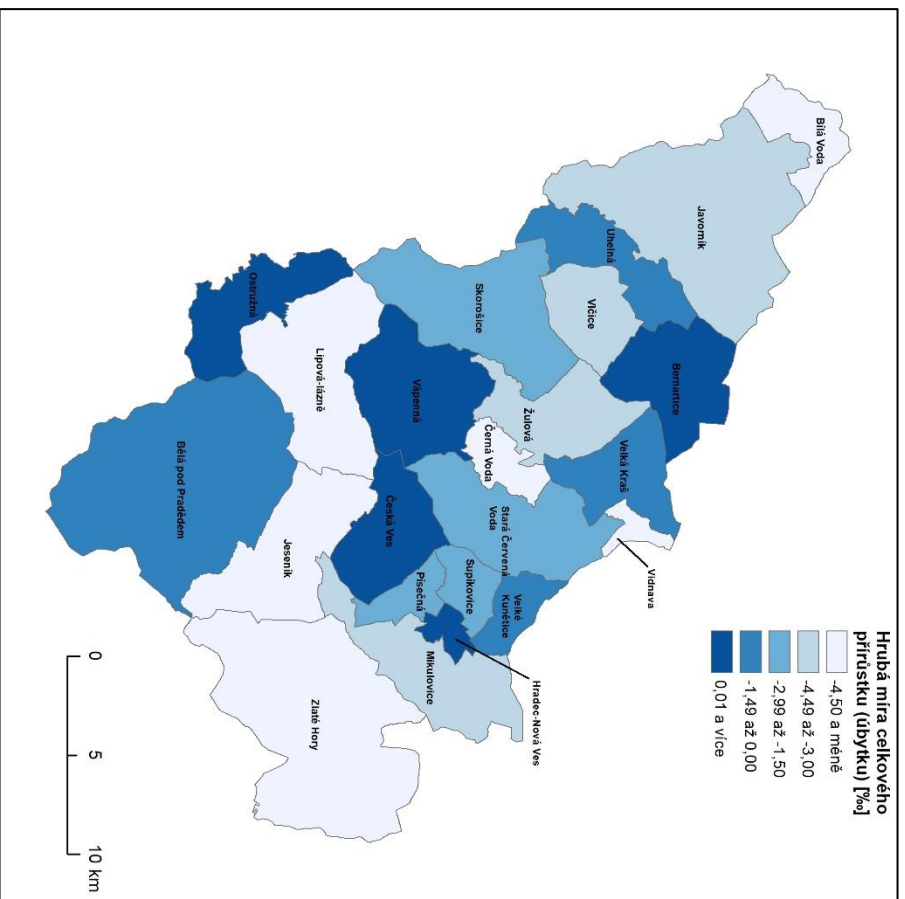

Obr. 40: Hrubá míra migračního salda v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR, ČSÚ.

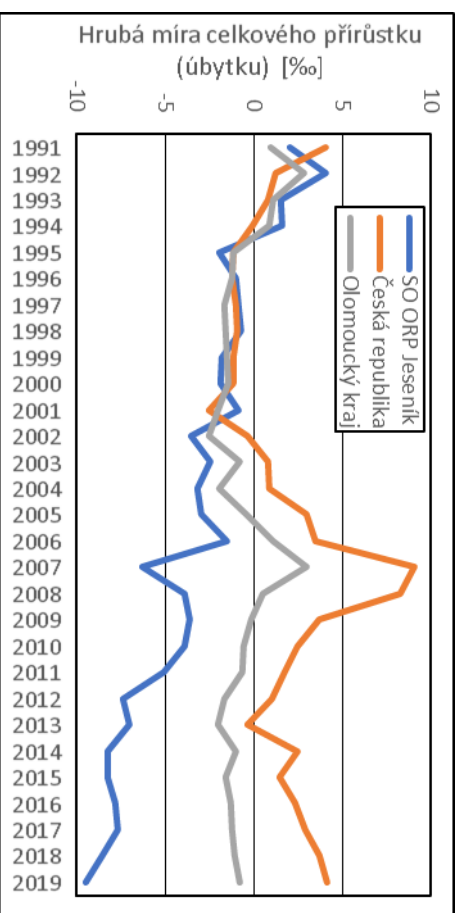
6.14. Celkový přírůstek (úbytek)

Trend hrubé míry celkového přírůstku v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice je mezi lety 1991 až 2001 velmi podobný, s mírnými výkyvy překonává v roce 1995 hranici mezi přírůstkem a úbytkem a postupně klesá až do roku 2001. Po roce 2002 je již vývoj celkového přírůstku v těchto administrativních jednotkách rozdílný. Nejpriznivější je v České republice, kde bylo v roce 2007 dosaženo dokonce 9,7 ‰ hrubé míry celkového přírůstku, po tomto roce je už trend klesající až do roku 2013, kde dosahuje -0,1 ‰, na konci sledovaného období však opět stoupá. V Olomouckém kraji se pak hrubá míra přirozeného přírůstku po roce 2002 pohybuje okolo -1 ‰, vyjma období mezi lety 2006 až 2008, kdy jsou v kraji zaznamenávány celkové přírůstky. Trend sledované hrubé míry v SO ORP Jeseník od roku 2002 téměř bez výjimek klesá, absolutní minimum bylo zaznamenáno v roce 2019 – -9,5 ‰.

V SO ORP Jeseník se nachází celkem pět obcí, ve kterých byl celkový přírůstek mezi lety 1991 až 2019 kladný. Pouze v České Vsi bylo hodnoty 3,1 ‰ hrubé míry celkového přírůstku dosaženo jak přírůstkem přirozeným, tak i migračním. Ostatní obce, ve kterých byl zaznamenán celkový přírůstek, byl tento přírůstek způsoben kladným přirozeným, či migračním přírůstkem, nikoliv však oběma zároveň. Ačkoliv celkových přírůstků dosahuje Česká Ves v druhé půli sledovaného období pouze zřídka, vývoj v první půli sledovaného období ji zajistil kladné hodnoty u celkového přírůstku v celém sledovaném období. Nejvyšší přírůstky zaznamenaly obce Ostružná – 10,7 ‰ a Hradec-Nová Ves – 14,0 ‰. Obě obce zaznamenaly celkový přírůstek díky vysokým hodnotám migračního přírůstku, přírůstek přirozený byl v obou obcích v průměru mezi lety 1991 až 2019 záporný. Obě tyto obce jsou z menších velikostních kategorií. Počet obyvatel v Ostružné byl k 31.12.2019 164, ke stejnému dni pak v Hradci-Nové Vsi žilo 401 obyvatel. I jednotky obyvatel pak ve statistikách těchto obcí mohou znamenat velkou změnu. Nejvyšší celkový úbytek byl zaznamenán v Bílé Vodě – -13,6 ‰. V této obci je však v posledních deseti letech možné zaznamenat změnu v dosavadním demografickém vývoji a lze tak očekávat zlepšení vývoje v obci směrem ke snižování přirozeného i migračního úbytku. Mapy, které zobrazují vývoj celkového přírůstku v kratším časovém intervalu je možné si prohlédnout v příloze č. 19, 20 a 21.

Obr. 41: Průměrná hrubá míra celkového přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019
Data: © ArcCR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

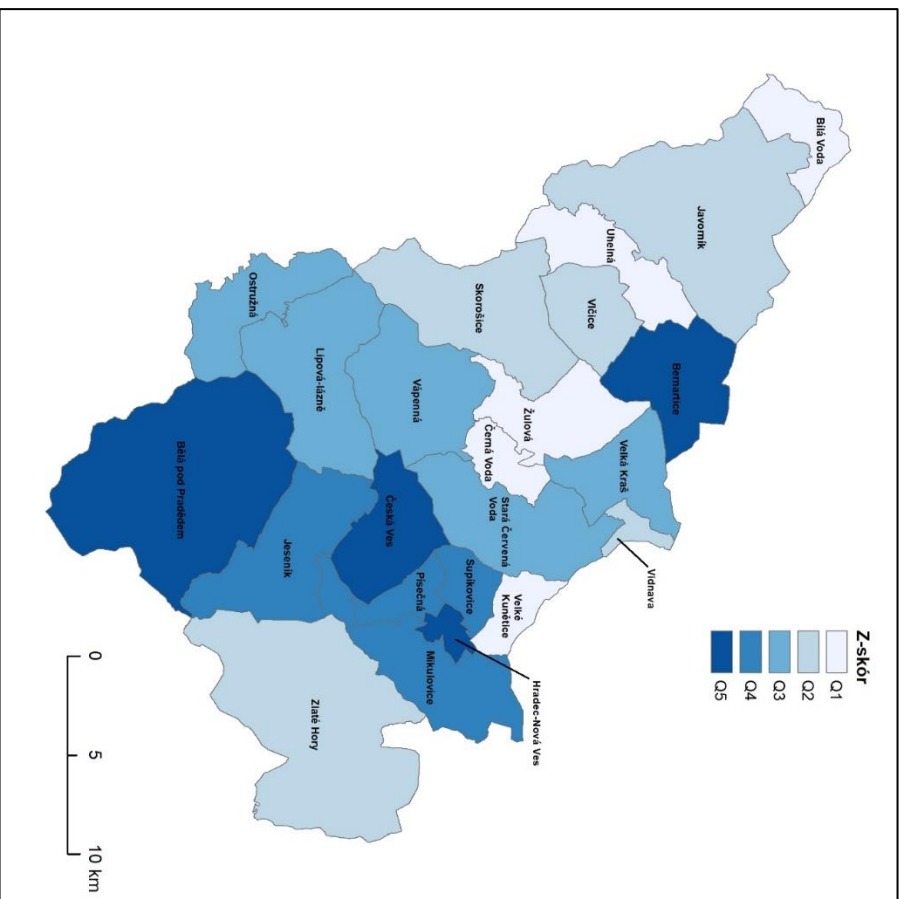
Obr. 42: Hrubá míra celkového přírůstku v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019
Data: Demografické ročenky okresů, krajů a ČR, ČSÚ

6.15. Souhrnné hodnocení obcí

V následující kapitole jsou obce zájmového území hodnoceny souhrnnými ukazateli, Webbovým diagramem a z-skórem.

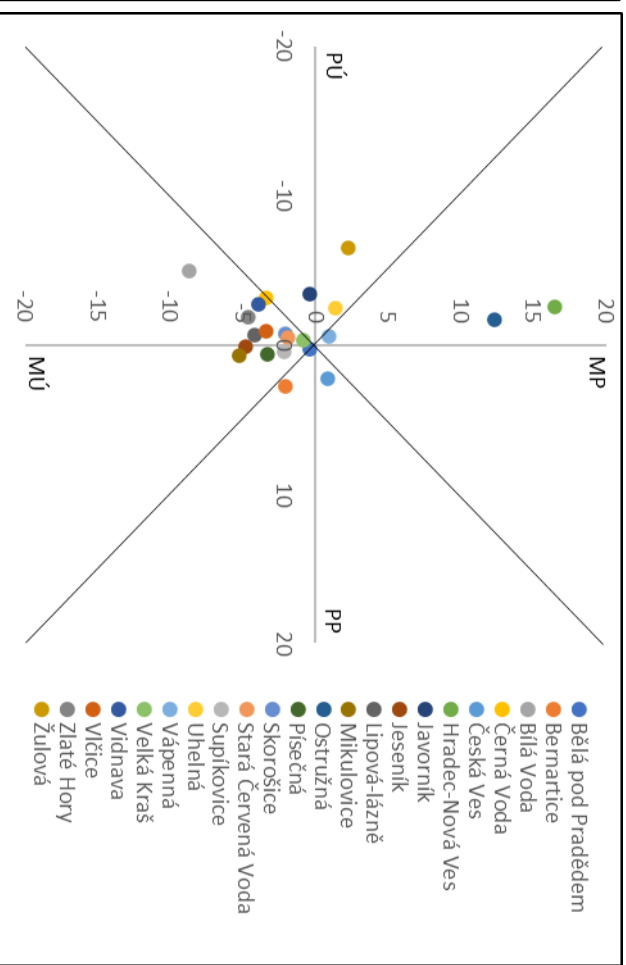
Hodnocení obcí SO ORP Jeseník z-skórem umožňuje kombinovat jinak vzájemně neporovnatelné ukazatele. Ukazatelům, kde vyšší hodnota znamená horší výsledek (např. hrubá míra úmrtnosti) bylo při výpočtu celkového z-skóru přiřazeno záporné znaménko. Souhrnné hodnocení rozděluje obce do pěti kvintilů. Nápadně se nabízí rozdělení regionu na severní a jižní část, kde většina obcí v jižní části náleží do vrchních kvintilů, obce v severní části pak do kvintilů spodních. Většina obcí náležící k vrchním kvintilům se také nachází podél páteřní komunikace regionu silnici I/44. Je také zjevné, že pro rozvoj obce je důležitá i krátká vzdálenost do přirozeného centra, města Jeseník. Obce v severní části regionu jsou od města Jeseník vzdáleny více. Jsou zároveň více vzdáleny od krajského centra Olomouce, ale i podobně vzdálené Ostravy. Periferní poloha regionu má tak ještě i v rámci regionu část obcí, které jsou výrazněji postiženy než obce jiné. Tato vzdálenost je vzhledem k protáhlému tvaru Olomouckého kraje nejdelší ze všech okresů, kterou musí občané do krajského města urazit. Nejlépe z tohoto porovnání pomocí z-skóru vyšla Česká Ves, následovaná Hradcem-Novou Vsí a Bělou pod Pradědem. Na druhé straně porovnání se nachází Bílá Voda, Žulová a Uhelná. Příčinami umístění těchto obcí na pomyslném chvostu jsou v případě Bílé Vody téměř všechny pozorované ukazatele, které vstupují do finálního součtu, kromě porodnosti, která je v této obci zejména v posledních deseti letech nadprůměrná. V případě Uhelny se jediné kladné hodnoty, které vstupovaly do výpočtu, týkaly imigrace.

Přirozenému i migračnímu přírůstku již byla věnována kapitola výše. Webbův diagram pak tyto přírůstky pomáhá graficky zobrazit k přehlednějšímu vyjádření jednotlivých složek celkového přírůstku (úbytku). Celkově 7 obcí zaznamenalo mezi lety 1991 až 2019 kladný přirozený přírůstek, 6 obcí pak kladný přírůstek migrační. Většina z obcí se nachází v sektorech grafu E a F, ve kterém dominuje přirozený úbytek nad migračním přírůstkem v sektoru E a migračním úbytkem v sektoru F. Nejvíce jsou od středu grafu vzdáleny obce Ostružná a Hradec-Nová Ves v sektoru A, jelikož v nich výrazně převyšuje migrační přírůstek nad přirozeným úbytkem

Obr. 43: Souhrnné hodnocení obcí SO ORP Jeseník váženým z-skórem vybraných ukazatelů

Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; SLDB 1991, 2001, 2011, databáze demografických údajů obcí, veřejná databáze, ČSÚ

Obr. 44: Webbův diagram pro migrační a přirozené saldo na 1000 obyvatel středního stavu v obcích zájmového území

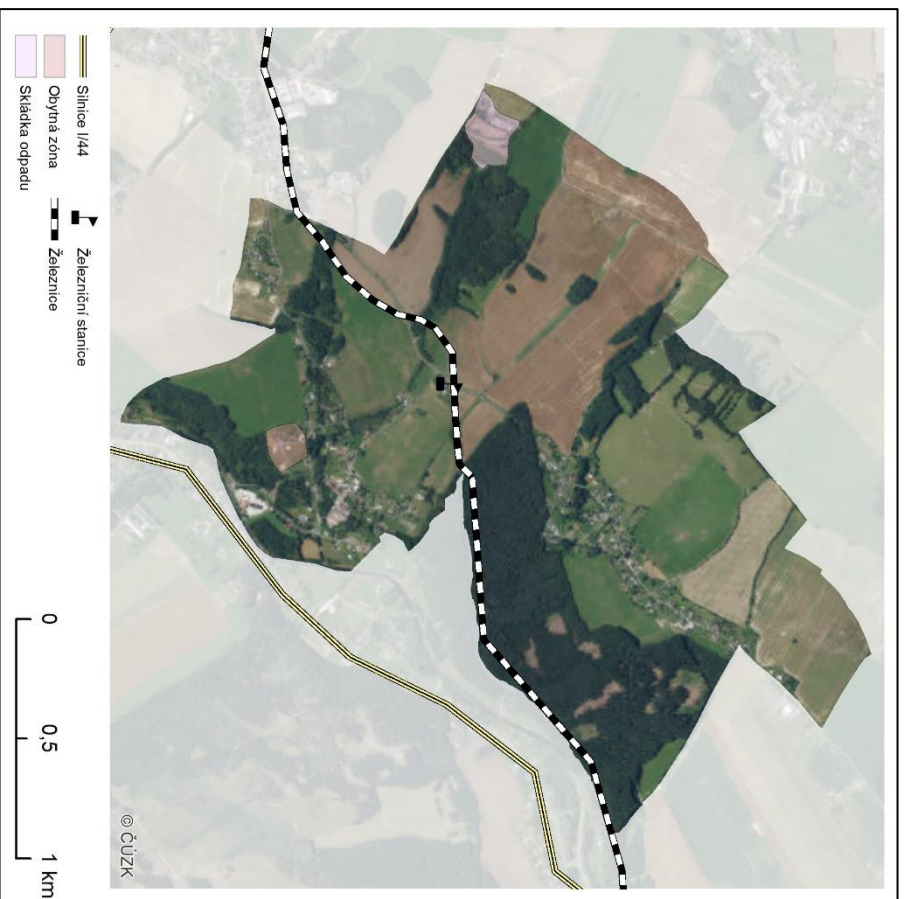
Data: Databáze demografických údajů obcí, ČSÚ
Vysvětlivky: MP – migrační přírůstek, MU – migrační úbytek, PP – přirozený přírůstek, PU – přirozený úbytek

7. Případové studie

7.1. Hradec-Nová Ves

Obec Hradec-Nová Ves se optikou analýzy hned několika ukazatelů ocitla na popředí mezi obcemi v okrese Jeseník. Tato obec, která se oddělila v roce 1990 od Mikulovic těží ve svém vývoji hned z několika výhod. Jednou z nich je blízkost páteřní komunikace I/44, která probíhá jižně od katastru obce. Z obce je tak dobrá dostupnost do centra regionu Jeseníku, ale i do jeho dalších částí. Zároveň tato komunikace neprochází přímo obcí, občané tak mohou i při blízkosti silnice I/44 žít v klidném prostředí. Další výhodou je napojení obce na železniční trať ve směru Jeseník – Krnov, spolu s dostatečným autobusovým spojením mezi Novou Vsí a Jeseníkem a také Zlatými Horami a Jeseníkem, které mohou obyvatelé Hradce-Nové Vsi využít. Obec má dobré podmínky pro dopravování obyvatel za prací, školou i službami do sousedních obcí. Starosta obce Pavel Stejskal hovoří také o důležitosti stabilního politického prostředí pro dlouhodobé strategické plánování v obci – Hradec-Nová Ves měl za období od svého oddělení od Mikulovic pouze dva starosty. Další výhodou, ze které obec čerpá, je navýšení příjmů obce o poplatek za uložení odpadu. V západní části katastru obce se nachází skládka komunálního odpadu. Umístění této skládky přineslo rozpočtu obce v roce 2019 4 615 000 Kč, poplatek za uložení odpadu tvořil v tomto roce téměř 44 % rozpočtu obce. Obec je také aktivní ve vytváření podmínek pro stavbu rodinných domů, v minulých letech připravila a realizovala projekt obytné zóny pro 13 rodinných domů, který už je v současnosti téměř plně obsazený. Na růst počtu obyvatel má také vliv stavba dvou bytových domů v centru obce vybudovaných místním. V obci, která měla k 31. 12. 2009 306 obyvatel, stavba 22 bytových jednotek vyjádřena relativním přírůstkem může dosáhnout vysokých hodnot.

V analyzovaných ukazatelích a strukturách obyvatelstva bylo možné pozorovat Hradec-Novou Ves v popředí hned u několika pro rozvoj klíčových atributů. Nejvýznamnější je pravděpodobně vysoká kladná hrubá míra celkového přírůstku, která je však kombinována s nízkým indexem stáří a v porovnání s Jeseníkem vysokým indexem vzdělanosti. Hradec-Nová Ves je obcí s druhým nejnižším průměrným věkem v okrese Jeseník. Vytvoření kvalitního životního prostředí a dobrých podmínek pro život obyvatel může být pro Hradec-Novou Ves cesta k prosperitě i po odstříhnutí od příjmů ze skládkování.

Obr. 45: Vybrané prvky důležitě pro rozvoj obce Hradec-Nová Ves

Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; ČÚZK

Obr. 46: Bytová výstavba v centru Hradce-Nové Vsi

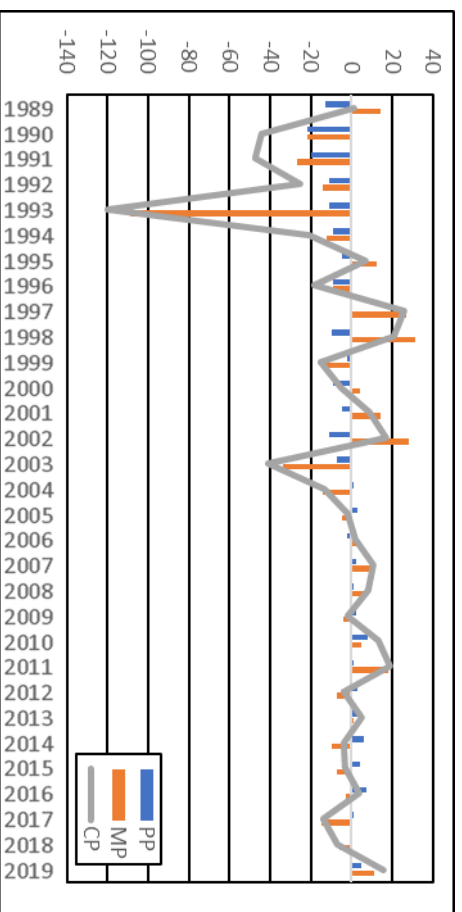
7.2. Bílá Voda

Bílá Voda byla optikou hned několika ukazatelů a struktur v nejhorsím postavení ze všech obcí v SO ORP Jeseník – nejvyšší hrubé míry přirozeného, migračního i celkového přírůstku, avšak zároveň i jedny z nejvyšších hrubých měr porodnosti i imigrace. Obec, která měla k 31. 12. 1989 601 obyvatel, však k tomuto umístění dospěla kvůli vnějším faktorům, které se v této části diplomové práce pokusíme pojmenovat. Demografický vývoj v Bílé Vodě pak také nebyl po celé sledované období stejný, ale lze v něm rozlišit dvě etapy se zcela odlišným vývojem.

Demografický vývoj obce Bílá Voda byl i téměř po padesáti letech ovlivňován akcí R, během které byly řádové sestry přemístěny do vybraných míst. Jedním z těchto míst byla kvůli své periferní poloze i Bílá Voda. Po roce 1989 se většina z řádových sester navrátila do svých původních kongregací, avšak především starší sestry se rozhodly v obci dožít. Toto přesunutí řádových sester můžeme pozorovat i na vývoji indexu stáří při sčítáních v obci. V roce 1991 byla v obci hodnota tohoto indexu 550 %, v roce 2001 pak již pouze 80 % a v roce 2011 62,35 %. Ačkoliv i v celém okrese Jeseník přišlo výrazné zvýšení indexu stáří až po roce 2011, i předtím byl trend v regionu stoupající. V Bílé Vodě však postupem času dochází ke snižování indexu stáří.

Netypická změna věkové struktury byla umožněna díky prázdných bytů, které se uvolnily po odchodu řádových sester. Této možnosti využilo 36 rumunských imigrantů, kteří přišli do Bílé Vody v roce 1996. Rumunská komunita se postupně rozrůstala, výrazné vlny pak následovaly v letech 1997 a 2000. (Šímon 2011) Dle starosty obce Miroslava Kociána je naprostá většina rumunských migrantů z města Hunedoara v západní části země. V současnosti jich v obci žije více než 100, přírůstky do komunity probíhají jak migrací, tak i přirozeným přírůstkem.

Vývoj měny obyvatelstva lze rozdělit na dvě období. Mezi lety 1989 až 2005 docházelo až na výjimky k úbytku obyvatelstva přirozenou měnou i migrací. Od roku 2006 se v obci stabilizoval trend celkového přírůstku (úbytku) a ve většině let až do roku 2019 docházelo v obci k přirozeným přírůstkům. Od roku 1989 do roku 2005 klesl počet obyvatel z původních 611 na pouhých 287. V současnosti je pak počet obyvatel v obci 323. (Všechny roky k 31. 12.) Vývoj v kratších obdobích lze pozorovat podrobněji na obrázcích v přílohách.

Obr. 47: Vývoj obyvatelstva Bílé Vody migračním, přirozeným a celkovým přírůstkem (úbytkem)

Data: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ

Vysvětlivky: PP – přirozený přírůstek, MP – migrační přírůstek CP – celkový přírůstek

Obr. 48: Piaristický klášter v Bílé Vodě

Zdroj: Ondřej Kobza, Olomoucký rozhlas

8. Závěr

Mezi lety 1989 až 2019 klesl počet obyvatel na Jesenicku o 3210. Tento počet obyvatel, o který sledované území přišlo, znamená v relativním vyjádření téměř 7,5 % původního obyvatelstva. V některých obcích došlo k úbytku i o více než 10 %. Bílá Voda přišla během sledovaného období o více než 36 % původních obyvatel.

Příčinou úbytku obyvatel v SO ORP Jeseník je převážně migrace. Migračně ztrátové bylo Jesenicko i mezi lety 1989 až 2006, avšak po roce 2007 se odliv obyvatelstva oproti minulým letům ještě několikanásobně zvýšil. Záporný byl téměř po celé sledované období i přírůstek přirozený. I ten je pak v posledních deseti letech sledování výrazně nižší než v letech předchozích. Vstupem silných ročníků narozených po druhé světové válce do důchodového věku a nízkou mírou reprodukce, která nestačí vyrovnávat podíl dětské složky v populaci, se zvyšuje i index stáří. Ten po celé sledované období kopíroval v SO ORP Jeseník celorepublikový trend, avšak po roce 2014 začala jeho úroveň prudce stoupat a v současnosti je jeho hodnota na Jesenicku téměř o 33 procentních bodů vyšší než v České republice.

Index vzdělanosti se mezi sčítáními v letech 1991 a 2011 změnil ve sledovaném regionu pouze o 0,31 bodů a při posledním sčítání nedosahoval ani průměrné úrovně České republiky při SLDB 2001. Rozdíly mezi Jesenickem a zbytkem ČR se tak kvůli periferní poloze regionu i strukturálnímu postižení stále prohlubují.

Vývojem národnostních struktur kopíruje Jesenicko celorepublikové trendy, kdy dochází k úbytku všech dílčích národností ve prospěch neuvedení své národnosti do sčítacího archu a region ležící v historickém Slezsku tak obývalo při posledním sčítání pouze 104 obyvatel hlásících se ke Slezské národnosti. Místní vzdělávací plán počítá se snahou o zvýšení povědomí o identitě regionu mezi budoucími žáky, který snad může zmírnit současný depopulační trend.

Snahy o posunutí regionu vpřed však mnohdy nepadají na úrodnou půdu. Příležitost mít jako první možnost využívat moderní síť 5G se u občanů Jesenicka nesečkala s příliš kladnou odezvou. Toto nepřijetí zlepšení konkurenceschopnosti regionu lze tak do jisté míry chápat jako apatii místního obyvatelstva vůči demografickému vývoji v regionu, který každým rokem opouští stále větší množství obyvatel.

9. Summary

The main goal of this master thesis was the evaluation and description of demographic development in Jeseník district after 1989. Year 1989 was main milestone for the beginning of changes in economy and society. After many years under the control of the socialist regime, population had many new opportunities for its development.

Jeseník district was not able to take full advantage of new opportunities and failed to adapt to new trends in economy. Already, in the first years of observation district started to lose inhabitants because of migration to regions that offer more opportunities for its inhabitants. This population decrease is mostly due to migration, and natural increase was not positive in most of the period between 1989 to 2019 either.

Slow increase of education index and very fast increase of age index lowers the possibility of improving the situation in the region in the near future. Jeseník district became structurally disadvantaged region and without external support population will continue to decline.

Even in this region there are municipalities which differ from the general trend in region. Municipalities such as Bělá pod Pradědem and Ostružná draw from their proximity of Jeseníky mountain range and thanks to the possibilities which tourism brings to them were able to stabilize numbers of their population or even increase it in case of Ostružná. Hradec-Nová Ves can draw from above average revenues from waste dump in their cadastre and thanks to that develop infrastructure for the construction of new houses in municipality.

Success of these municipalities can't be replicated in every single municipality in Jeseník district through. It remains to be hoped that population decline will stabilize and there will be no deepening of the difference between Jeseník district and the rest of the Czech Republic.

10. Reference

10.1. Literatura

ARITOVÁ, Markéta a Jirka LANGHAMROVÁ, 2010. MIGRATION AND AGEING OF THE POPULATION OF THE CZECH REPUBLIC AND THE EU COUNTRIES. Prague economic papers. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, (1), 54-73. Dostupné z: doi:10.18267

BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. Katolická církev v Československu 1945-1989. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7.

BARTOŠ, Josef; SCHULZ, Jindřich; TRAPL, Miloš. 1994. Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 13. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1994. s. 81-82.

BURCIN, Boris, FIALOVÁ, Ludmila, RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka, 2010. Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-024-7.

ČADA, Karel, Daniela BÜCHLEROVÁ, Zuzana KORECKÁ a Tomáš SAMEC, 2015. Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR. GAC.

DRBOHLAV, Dušan, 2010. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

FIALA, Tomáš a Jitka LANGHAMROVÁ, 2013. VÝVOJ EKONOMICKÉHO A SOCIÁLNÍHO ZATÍŽENÍ A STÁRNUTÍ POPULACE. Politická ekonomie. (3), 338-355.

FRANKOVÁ, Tereza, 2014. Pozdní mateřství – fenomén dnešní doby: Odklad mateřské role pohledem akterek. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova.

HALÁS, Marián, Šárka BRYCHTOVÁ a Miloš FŇUKAL, 2013. Základy humánní geografie 1: Geografie obyvatelstva a sídel. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3847-4.

HAMPL, M. (2000): Pohraniční regiony České republiky: současné tendence rozvojové diferenciace. Geografie, 105, č. 3, s. 241–254.

HORKÁ, Jitka. Daně, rozpočty, poplatky v teorii a praxi. Brno. 2020. diplomová práce. Masarykova Univerzita.

HUBL, Richard. Vnitřní migrace obyvatelstva ve východní části České republiky: regionálně-geografická analýza. Brno, 2020. Disertační práce. Masarykova Univerzita.

IVAN, Radek. Politickogeografické dopady hraničních sporů mezi Polskem a Československem. Olomouc. 2012. diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

KALIBOVÁ, K. a kol. Demografie (nejen) pro demografy. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, s. 26-27.

- KÁŇA, Otakar. 1976. Historické proměny pohraničí: Vývoj pohraničních okresů Jeseník, Rýmařov, Bruntál a Krnov po roce 1945. Ostrava: Profil, 1976. s. 77;
- KLAPALOVÁ, Silvie, 2011. Krnovsko a Jesenicko - demografický vývoj po roce 1918. Brno. Diplomová práce. Masarykova Univerzita.
- KOHOUTOVÁ, Iva, 2014. Socio-demografická homogamie sezdaných a nesezdaných párů. Praha: Český statistický úřad.
- MAREK, Petr. Vnímání reliktní hranice na příkladu severní části Česko-Moravské zemské hranice. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova Univerzita.
- MATUŠKOVÁ, Pavla. Volný čas dětí rumunských přistěhovalců na Javornicku. Olomouc. 2016. diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- PAVLÍK, Zdaněk, Jitka RYCHTAŘÍKOVÁ a Alena ŠUBRTOVÁ, 1986. Základy demografie. Praha: Academia Praha.
- RŮŽKOVÁ, Jiřina a Josef ŠKRABAL, 2006. Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005. Praha: Český statistický úřad. ISBN 80-250-1277-8.
- SRB, Vladimír, 2004. 1000 let obyvatelstva českých zemí. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0712-3.
- SRNOVÁ, Zdeňka, 2014. Vývoj věkové struktury obyvatelstva v okresech ČR a její proměny v důsledku demografického stárnutí. In: RELIK 2014: Reprodukce lidského kapitálu - vzájemné vazby a souvislosti. Praha: VŠE, s. 438-445. ISBN 978-80-87990-03
- ŠTYGLEROVÁ, Terezie, 2009. Population development in the Czech republic in 2007. In: Czech demography. 3. Praha: Český statistický úřad, s. 3-22.
- TOUŠEK, Václav, Josef KUNC a Jiří VYSTOUPIL, 2008. Ekonomická a sociální geografie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-114-4.
- VAVROUŠKOVÁ, Nikola. Srovnání životního stylu jednotlivých generací (Byby boomers, X, Y, Z). České Budějovice. 2017. bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- VODÁKOVÁ, Alena, Květa KALIBOVÁ a Zdeněk PAVLÍK, ed., 1998, c1996. Demografie (nejen) pro demografy. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-30-3.
- VOŽENÍLEK, Vít a Jaromír KAŇOK, 2011. *Metody tematické kartografie: vizualizace prostorových jevů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro katedru geoinformatiky. ISBN 978-80-244-2790-4.
- Zahraniční migrace ČR se Slovenskem a ostatními zeměmi během posledních 20 let, 2014. Zpravodaj České demografické společnosti. (61), 2-4. ISSN 1213-7480.
- ZÁNOVÁ, Adéla. Demografický vývoj venkovských oblastí Jižních Čech. České Budějovice., 2013. diplomová práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích.

10.2. Internetové zdroje

ArcČR©: Digitální vektorová geografická databáze České republiky ArcČR© 500 1 : 500 000 V 3.3 [online]. 2016 [cit 2020-04-17]. Dostupné z: <https://www.arcdata.cz/produkty/geograficka-data/arccr-500>

ČERBA, Otakar, 2004. Databázové systémy GIS [online]. Plzeň: Západočeská univerzita [cit. 2021-04-09]. ISBN 978-99959-55-52-6. Dostupné z: <http://old.gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/index.html>

Česká-republika:Obyvatelstvo: Demografická situace, jazyky a náboženství [online], 2021. In: . EURYDICE [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-21_cs

Databáze demografických údajů za obce ČR [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

Databáze firem [online], HBI [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: www.hbi.cz

Domov důchodců Kobylá nad Vidnavkou [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: www.ddkobyyla.cz

Domov svaté Alžběty [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z <http://www.dosa.cz/>

DYBOWSKA, Joanna, 2011. STARZENIE SIĘ DEMOGRAFICZNE MIAST W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM. Studia miejskie [online]. Opole: Uniwersytet Opolski, (10), 203-214 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <http://www.studiamiejskie.uni.opole.pl/wp-content/uploads/2016/04/dybowska.pdf>

Ekonomická aktivita obyvatelstva [online], 2014. In: . Český statistický úřad [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-6222-03-2001-4_ekonomicka_aktivita_obyvatelstva

Fighting rural depopulation in Southern Europe [online], 2018. Luxembourg: ESPON [cit. 2021-04-09]. ISBN 978-99959-55-52-6. Dostupné z: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/af-espon_spain_02052018-en.pdf

GLØERSEN, Erik, Marius DRÅGULIN a Sebastian HANS. The impact of demographic change on European regions [online], 2016. Spatial Foresight [cit. 2021-04-09]. ISBN 978-92-895-0867-4. Dostupné z: https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/The%20impact%20of%20demographic%20change%20on%20European%20regions/Impact_demographic_change_european_regions.pdf

HÁNYŠ, Rostislav. Obce na Jesenicku se bijí za pozemky, které má dostat Polsko. [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/obce-na-jesenicku-sebiji>

HBI - databáze firem [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.hbi.cz/>

Index vzdělanosti [online]. In: . Mozaika [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://mozaika-ur.cz/cz/indikatory/index-vzdelanosti>

KÁŇOVÁ, Kateřina, 2020. Organizační statistika v Olomouckém kraji v roce 2019 [online]. Olomouc: Český statistický úřad [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xm/organizacni-statistika-v-olomouckem-kraji-v-roce-2019>

Klášter v Bílé Vodě [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://olomouc.rozhlas.cz/toulky-krajem-piariste-v-bile-vode-6389331>

Koncepce rozvoje venkova [online], 2019. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

Metodika - SLDB 2001 [online], 2003. In: . Český statistický úřad [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-6116-03--metodicke_vysvetlivky

Metodika SLDB 2011 [online], 2015. In: . Český statistický úřad [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/metodika-sldb-2011>

Obec Nelepeč [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.nelepec-zernuvka.cz/>

Počet obyvatel - Metodika [online], 2020. In: . Český statistický úřad [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pocet_obyvatel_m

Standard sledovaných jevů pro územně analytické podklady kraje [online]. In: . Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/a5fcaffd-7b04-4b8f-99dd-81b71dbc8dac/Metodicky-navod-c-1-B_brozura.pdf

Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2019 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>

SZUKALSKI, Piotr, 2019. Depopulacja w Polsce w 2019 r. Demografia i Gerontologia Społeczna [online]. Łódź: Uniwersytet Łódzki, (10) [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://dspace.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/31951/2019-10%20Depopulacja%20w%202019%20r..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

SZUKALSKI, Piotr, 2019. Depopulacja: dlaczego o niej nie mówimy? Demografia i Gerontologia Społeczna [online]. Łódź: Uniwersytet Łódzki, (6) [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://dspace.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/30977/2019-06%20Depopulacja.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Uvedení národnosti je svobodnou volbou [online], 2014. Český statistický úřad [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/2d0049aa01>

Veřejná databáze [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#>

World Population Ageing 2019: Highlights [online]. New York: United Nations, 2019 [cit. 2021-04-12]. ISBN 978-92-1-148325-3. Dostupné z: <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2019-Highlights.pdf>

10.3. Seznam obrázků

Obr. 1: Postavení SO ORP Jeseník v rámci administrativního členění ČR.....	23
Obr. 2: Obecně-geografická mapa SO ORP Jeseník.....	24
Obr. 3: Hustota zalidnění v obcích SO ORP Jeseník k 31.12.2019.....	24
Obr. 4: Bazický index počtu obyvatel v České republice, Olomouckém kraji a SO ORP Jeseník mezi lety 1869 až 2011.....	26
Obr. 5: Index změny počtu obyvatel v obcích SO ORP Jeseník mezi 31.12. 1989 až 31.12. 2019.....	31
Obr. 6: Vývoj počtu obyvatel v SO OP Jeseník mezi lety 1989 až 2019.....	31
Obr. 7: Vývoj počtu obyvatel v SO ORP Jeseník mezi lety 1989 až 2019.....	31
Obr. 8: Index změny indexu feminity v době sčítání mezi lety 1991 a 2019.....	33
Obr. 9: Věková pyramida SO ORP Jeseník k 31.12.2007 a 31.12.2019.....	35
Obr. 10: Index stáří v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	35
Obr. 11: Index ekonomického zatížení v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	35
Obr. 12: Index změny indexu stáří v SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	38
Obr. 13: Index změny indexu ekonomického zatížení v SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	38
Obr. 14: Průměrný podíl nezaměstnaných osob v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2005 až 2020.....	40
Obr. 15: Míra nezaměstnanosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 2004 až 2019.....	40
Obr. 16: Index změny indexu vzdělanosti v době sčítání mezi lety 1991 a 2011.....	42
Obr. 17: Index vzdělanosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice v době SLDB 1991, 2001 a 2011.....	42
Obr. 18: Podíl obyvatel hlásící se ke Slezské národnosti během SLDB 2011 v obcích bývalého Severomoravského kraje (1961).....	45
Obr. 19: Podíl obyvatel hlásící se ke slezské národnosti během SLDB 2011 v obcích SO ORP Jeseník.....	45
Obr. 20: Index změny podílu věřících v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 a 2011.....	47
Obr. 21: Průměrná hrubá míra porodnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	49
Obr. 22: Hrubá míra porodnosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	49
Obr. 23: Průměrný věk matky při narození dítěte v SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	49
Obr. 24: Průměrná hrubá míra potratovosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	50
Obr. 25: Index potratovosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1992 až 2019.....	50
Obr. 26: Průměrná hrubá míra úmrtnosti V SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019...52	52
Obr. 27: Hrubá míra úmrtnosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	52
Obr. 28: Průměrná hrubá míra sňatečnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	54
Obr. 29: Hrubá míra sňatečnosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	54

Obr. 30: Průměrná hrubá míra rozvodovosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	56
Obr. 31: Hrubá míra rozvodovosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	56
Obr. 32: Index rozvodovosti v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	56
Obr. 33: Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	58
Obr. 34: Hrubá míra přirozeného přírůstku v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	58
Obr. 35: Průměrná hrubá míra imigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	60
Obr. 36: Hrubá míra imigrace v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	60
Obr. 37: Průměrná hrubá míra emigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	62
Obr. 38: Hrubá míra emigrace v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	62
Obr. 39: Průměrná hrubá míra migračního salda v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	63
Obr. 40: Hrubá míra migračního salda v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	63
Obr. 41: Průměrná hrubá míra celkového přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2019.....	65
Obr. 42: Hrubá míra celkového přírůstku v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice mezi lety 1991 až 2019.....	65
Obr. 43: Souhrnné hodnocení obcí SO ORP Jeseník váženým z-skórem vybraných ukazatelů.....	67
Obr. 44: Webbův diagram pro migrační a přirozené saldo na 1000 obyvatel středního stavu v obcích zájmového území.....	67
Obr. 45: Vybrané prvky důležité pro rozvoj obce Hradec-Nová Ves.....	69
Obr. 46: Bytová výstavba v centru Hradce-Nové Vsi.....	69
Obr. 47: Vývoj obyvatelstva Bílé Vody migračním, přirozeným a celkovým přírůstkem (úbytkem).....	71
Obr. 48: Piaristický klášter v Bílé Vodě.....	71

10.4. Seznam tabulek

Tab. 1: Váhy ukazatelů pro multikriteriální hodnocení obcí.....	17
Tab. 2: Obce vzniklé po roce 1989.....	27

11. Přílohy

11.1. Seznam příloh

Příloha 1: Průměrná hrubá míra porodnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000

Příloha 2: Průměrná hrubá míra porodnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010

Příloha 3: Průměrná hrubá míra porodnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019

Příloha 4: Průměrná hrubá míra úmrtnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000

Příloha 5: Průměrná hrubá míra úmrtnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010

Příloha 6: Průměrná hrubá míra úmrtnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2010 až 2019

Příloha 7: Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000

Příloha 8: Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010

Příloha 9: Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019

Příloha 10: Průměrná hrubá míra imigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000

Příloha 11: Průměrná hrubá míra imigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010

Příloha 12: Průměrná hrubá míra imigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019

Příloha 13: Průměrná hrubá míra emigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000

Příloha 14: Průměrná hrubá míra emigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010

Příloha 15: Průměrná hrubá míra emigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019

Příloha 16: Průměrná hrubá míra migračního salda v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000

Příloha 17: Průměrná hrubá míra migračního salda v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010

Příloha 18: Průměrná hrubá míra migračního salda v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019

Příloha 19: Průměrná hrubá míra celkového přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000

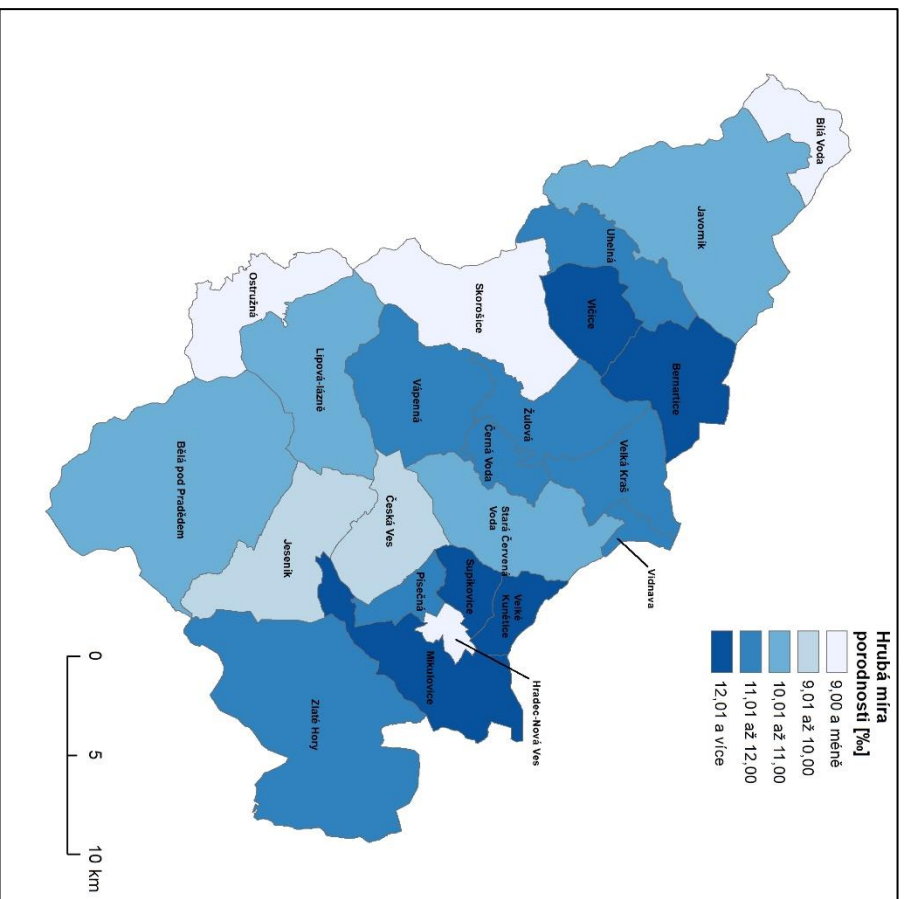
Příloha 20: Průměrná hrubá míra celkového přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010

Příloha 21: Průměrná hrubá míra celkového přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019

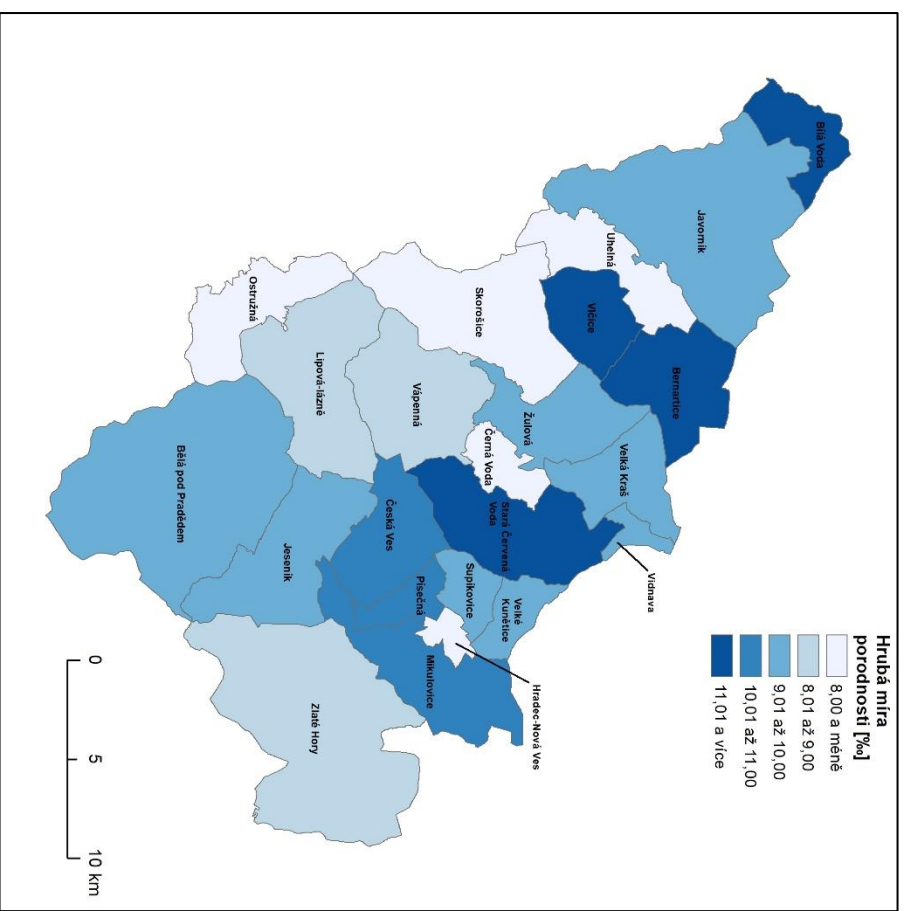
Příloha 22: Vývoj počtu obyvatel v ČR, Olomouckém kraji a SO ORP Jeseník mezi lety 1869 až 2011

Příloha 23: Národnostní složení SO ORP Jeseník, Olomouckého kraje a České republiky během SLDB 1991, 2001 a 2011

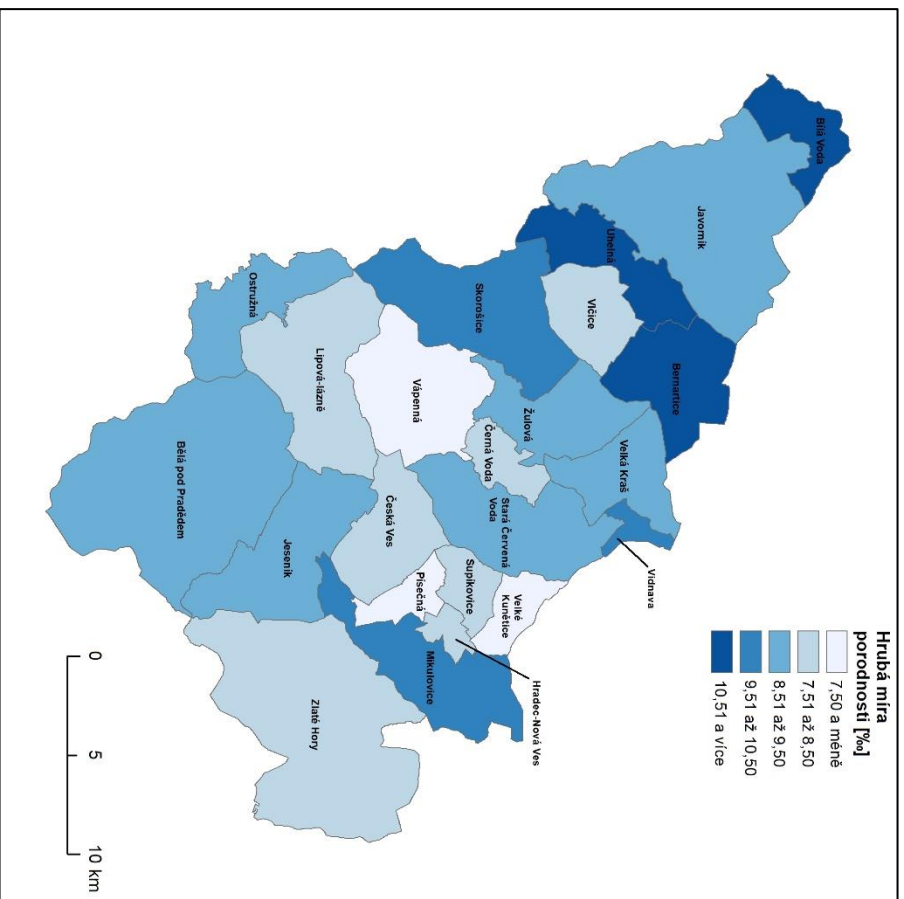
Příloha 24: Náboženská struktura během SLDB 1991, 2001 a 2011 v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice

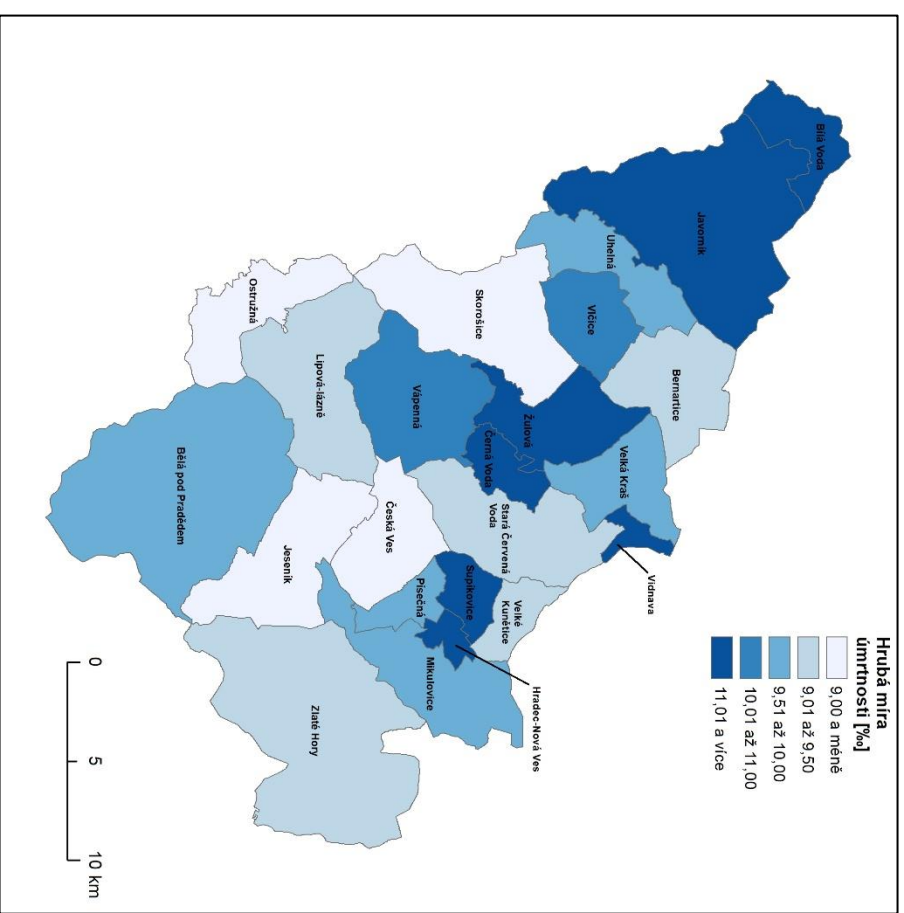
Příloha 1: Průměrná hrubá míra porodnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

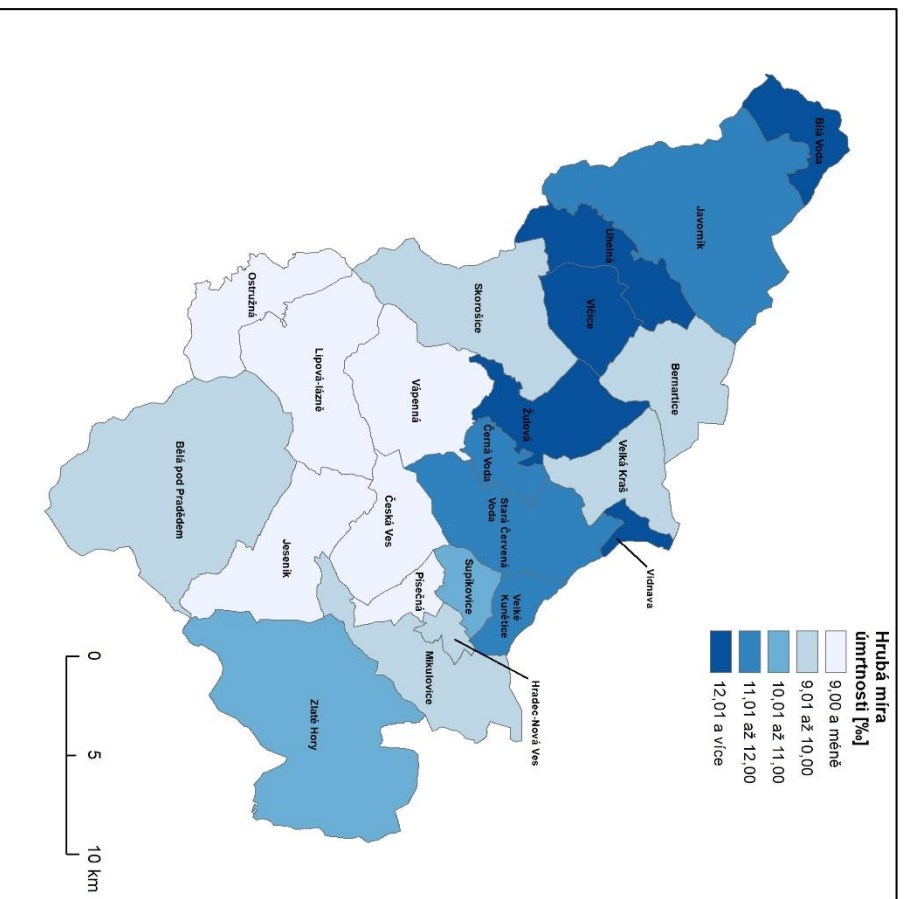
Příloha 2: Průměrná hrubá míra porodnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

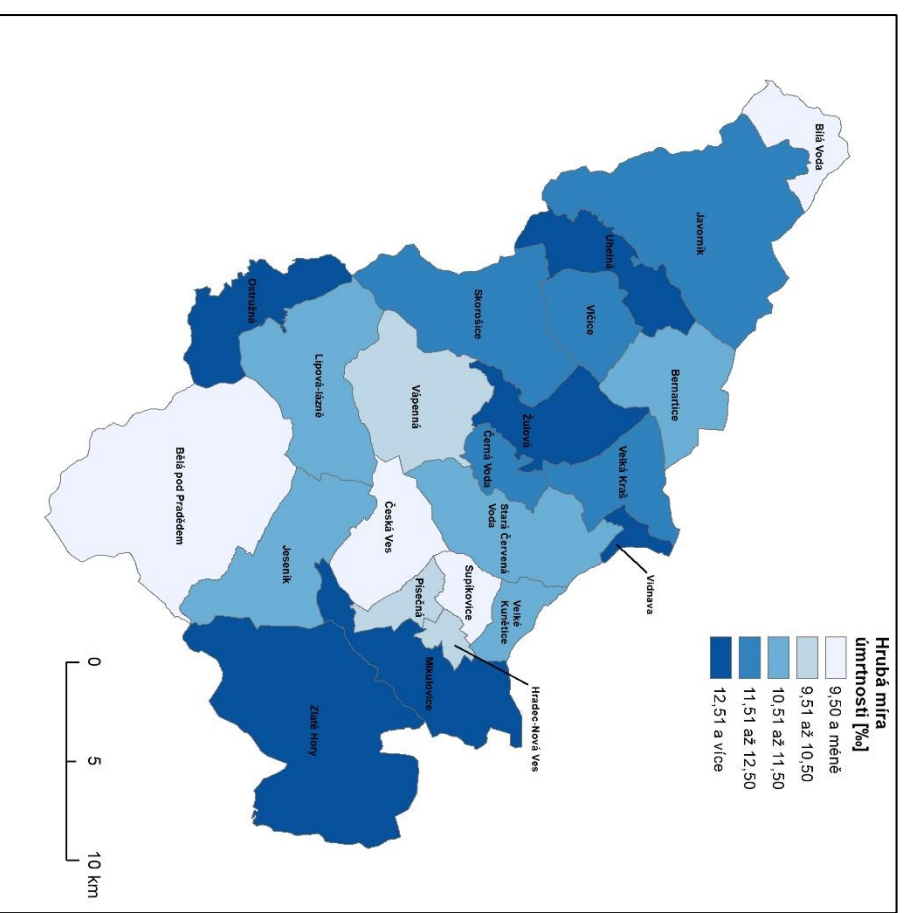
Příloha 3: Průměrná hrubá míra porodnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

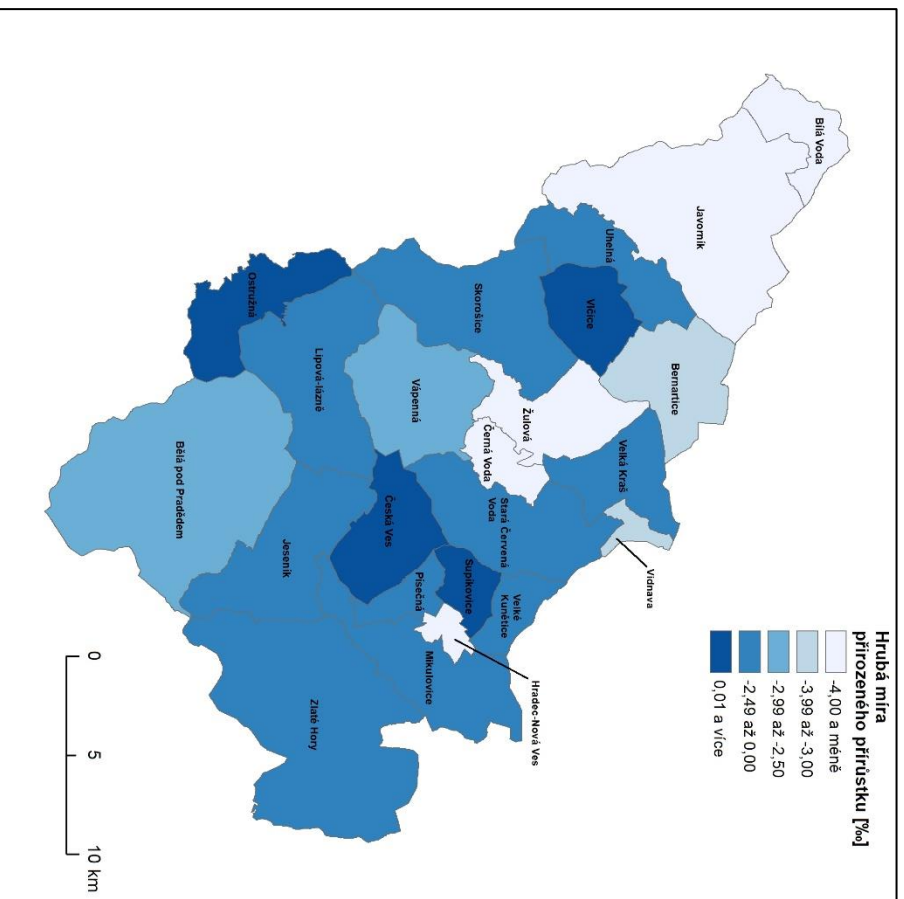
Příloha 4: Průměrná hrubá míra úmrtnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

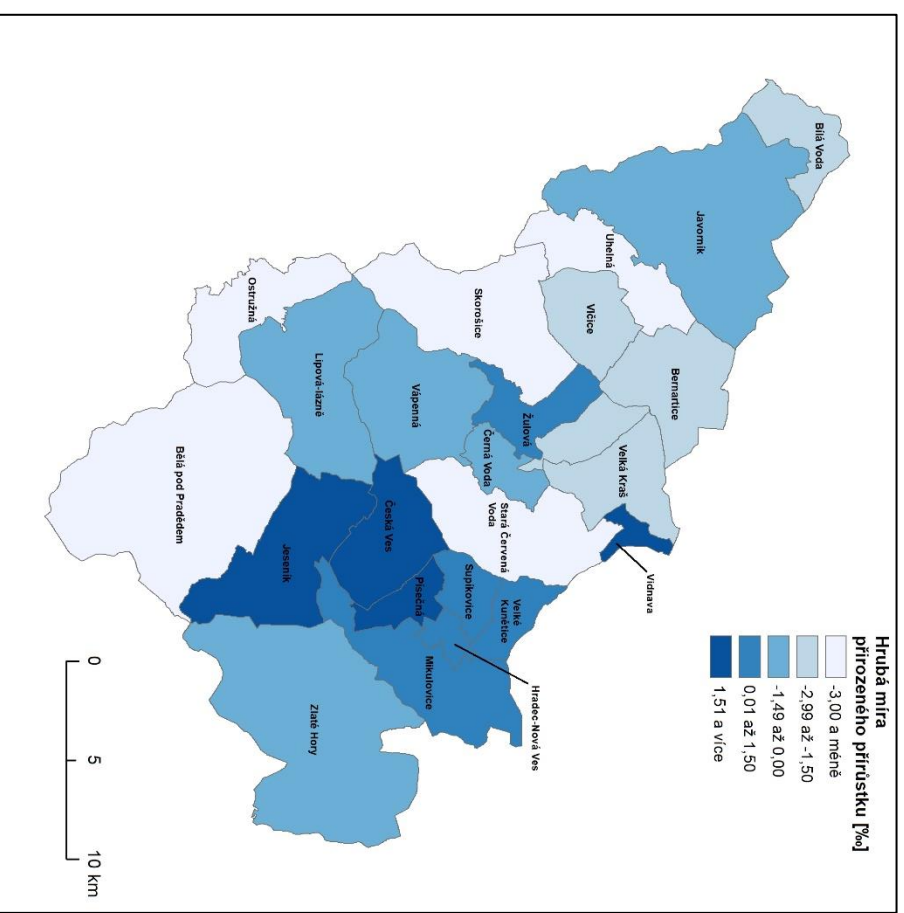
Příloha 5: Průměrná hrubá míra úmrtnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

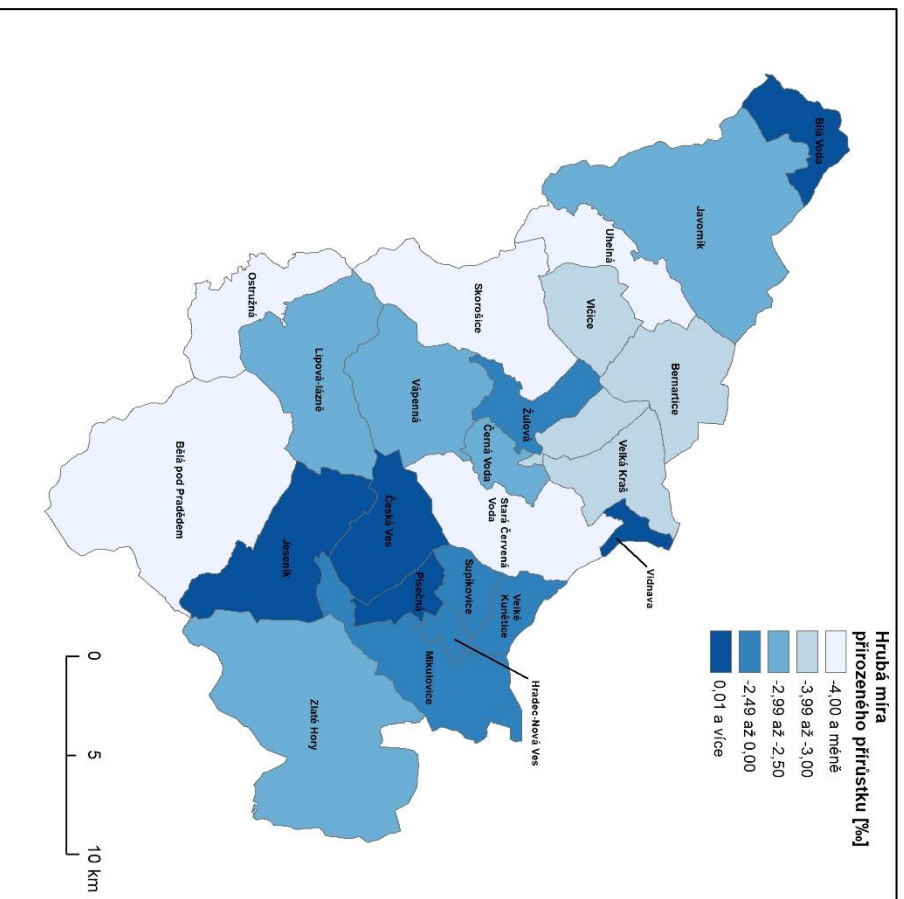
Příloha 6: Průměrná hrubá míra úmrtnosti v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2010 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

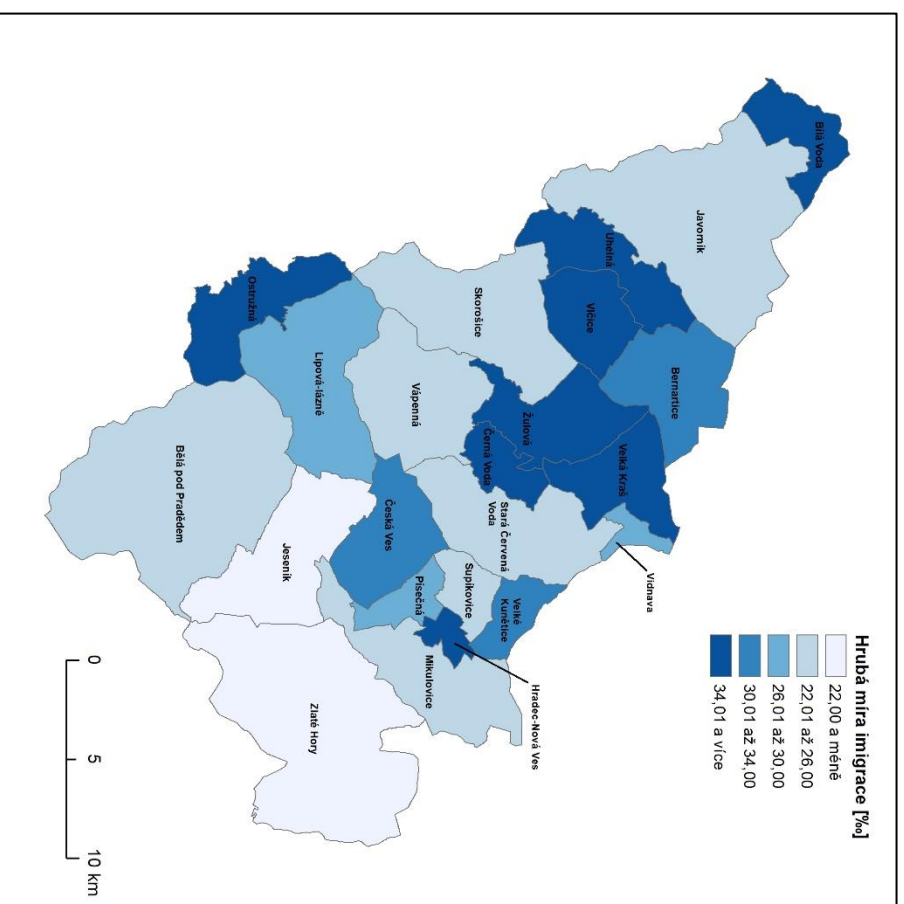
Příloha 7: Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

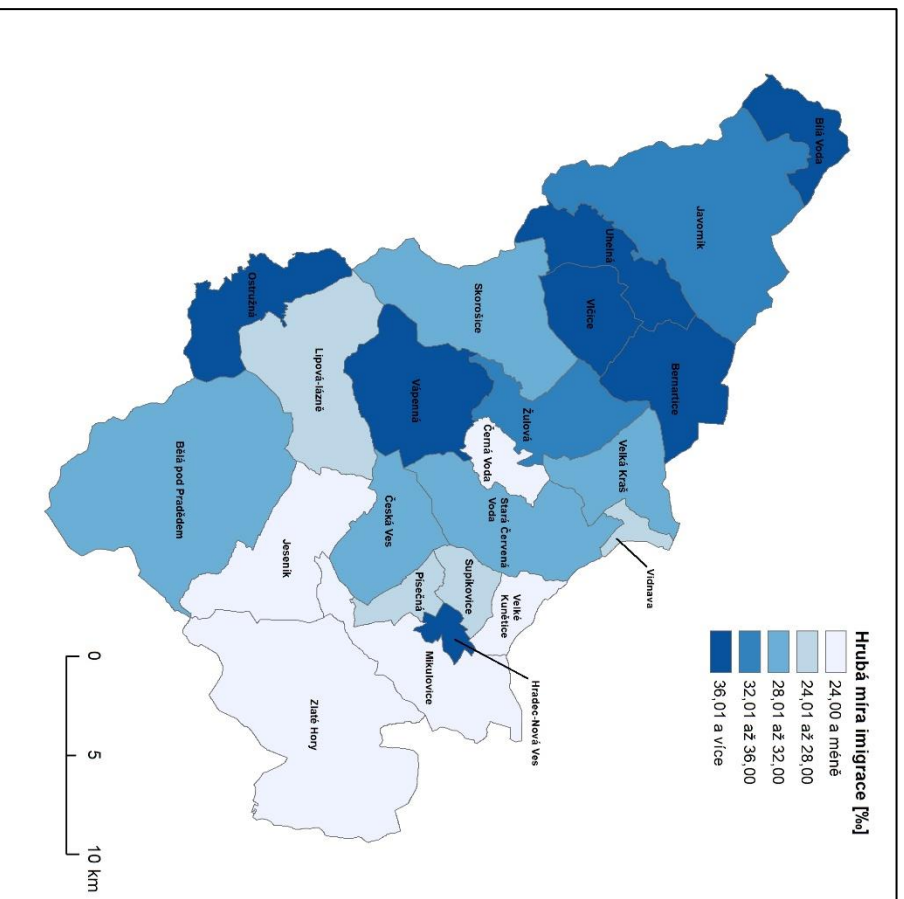
Příloha 8: Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

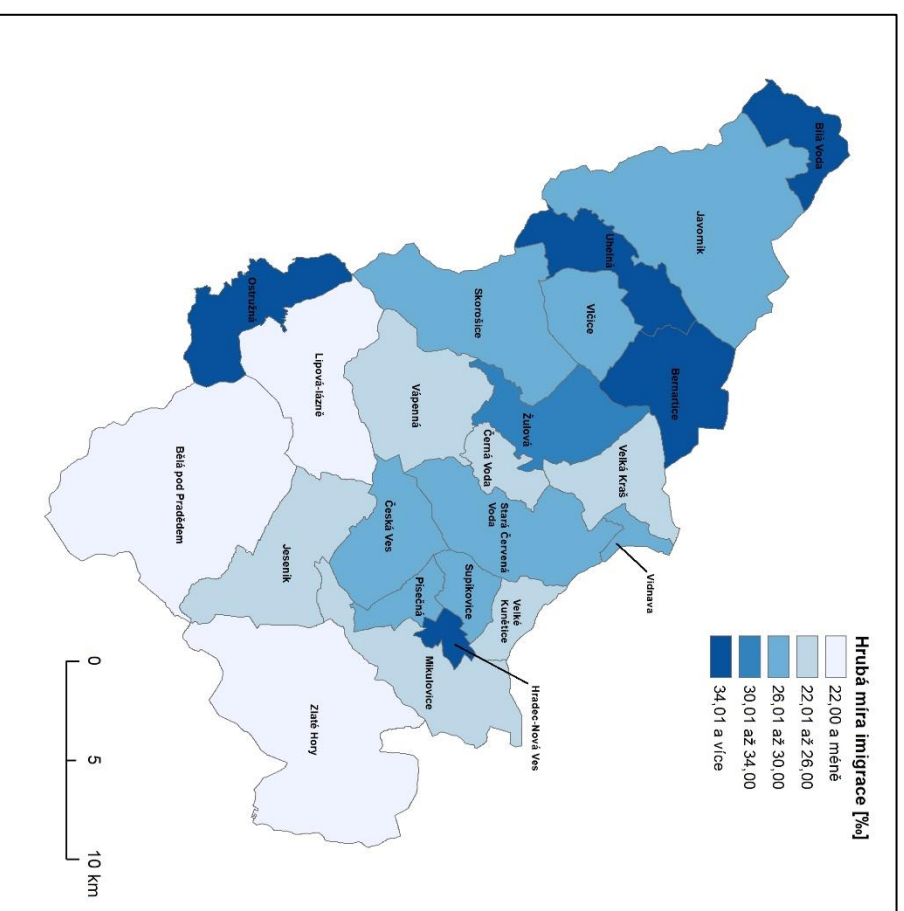
Příloha 9: Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

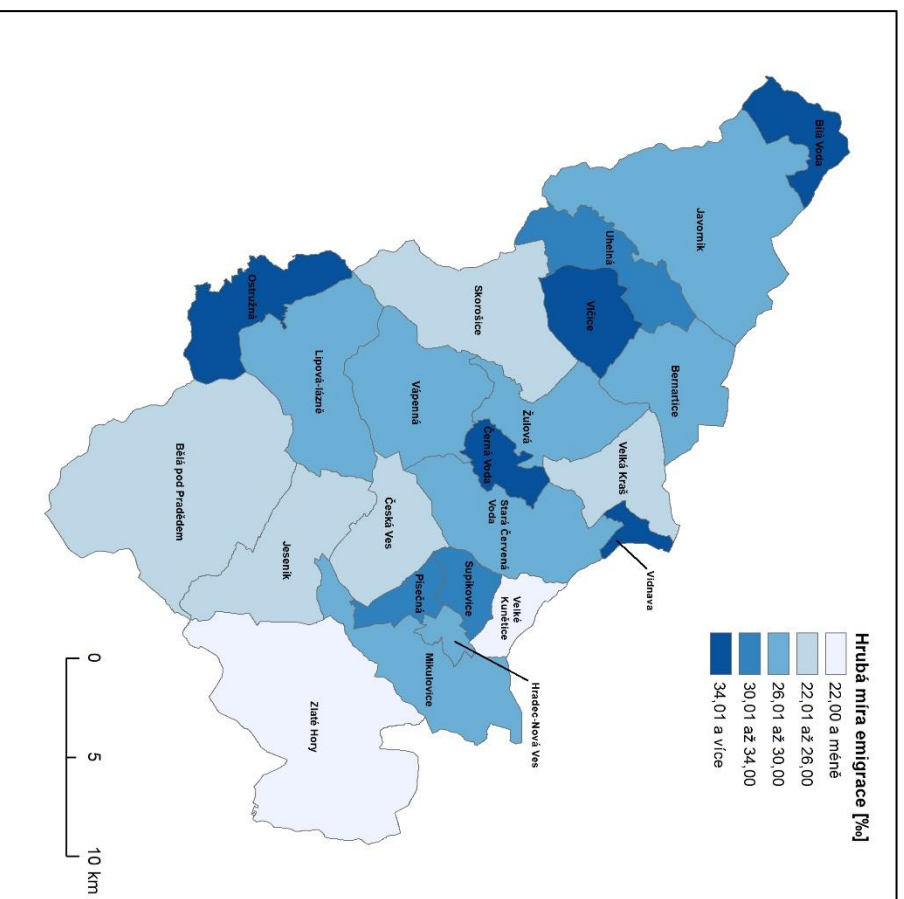
Příloha 10: Průměrná hrubá míra imigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

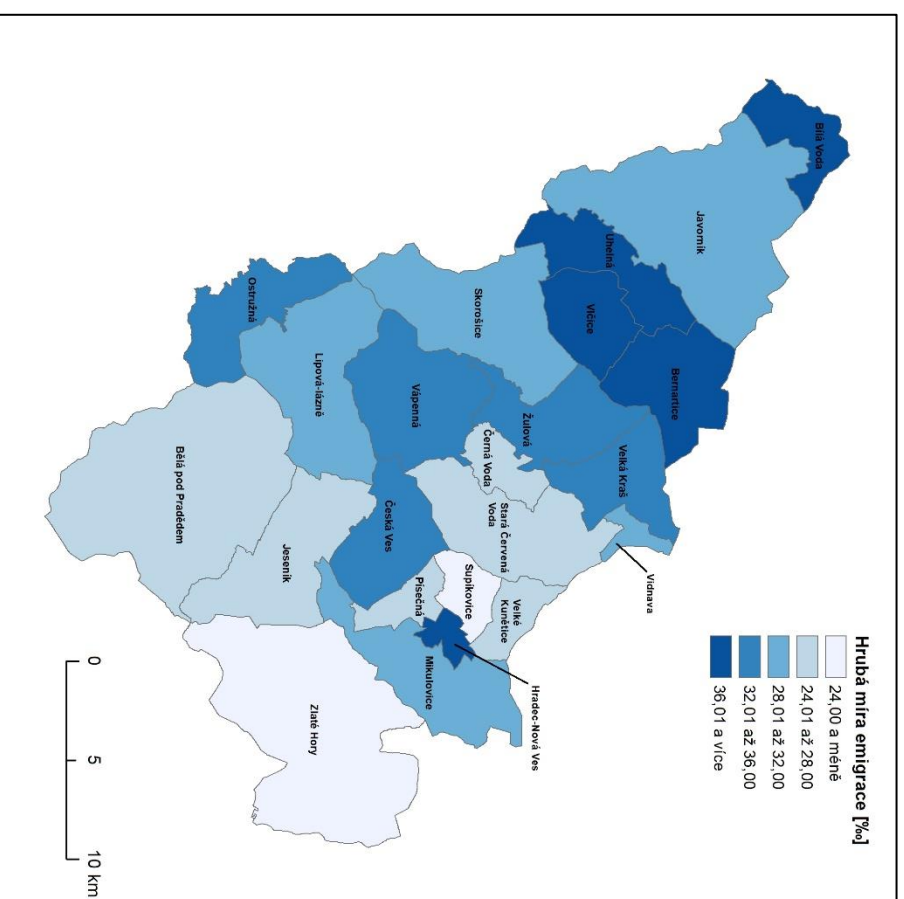
Příloha 11: Průměrná hrubá míra imigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

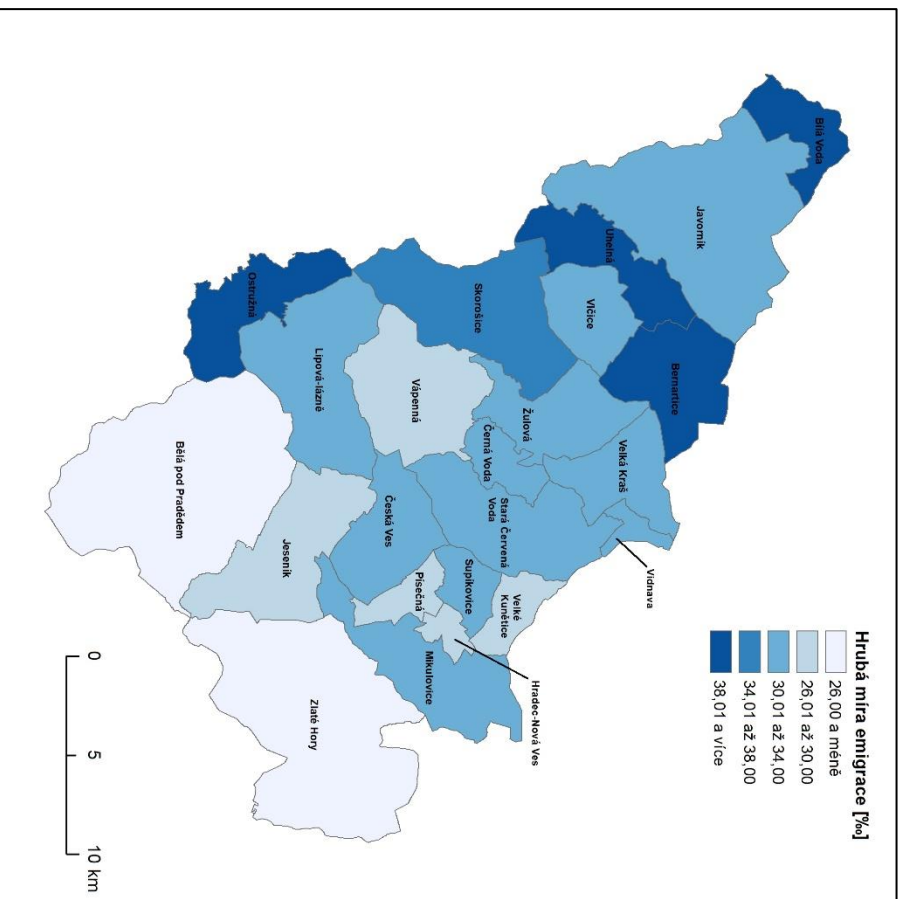
Příloha 12: Průměrná hrubá míra imigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

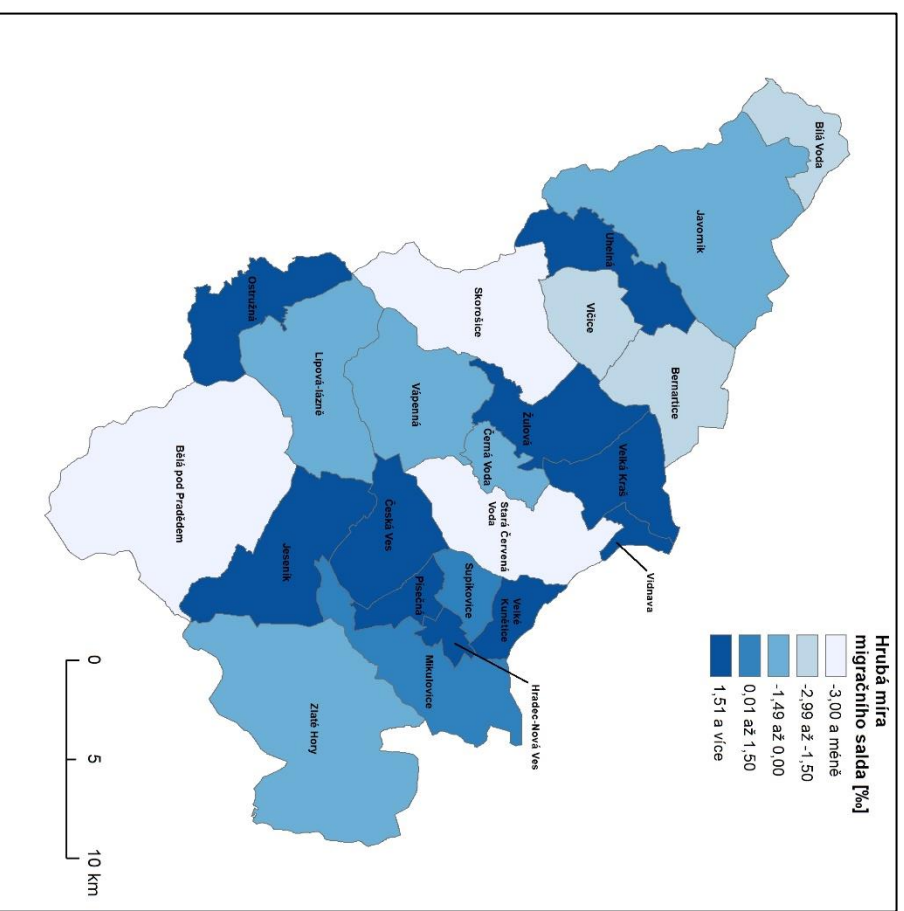
Příloha 13: Průměrná hrubá míra emigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

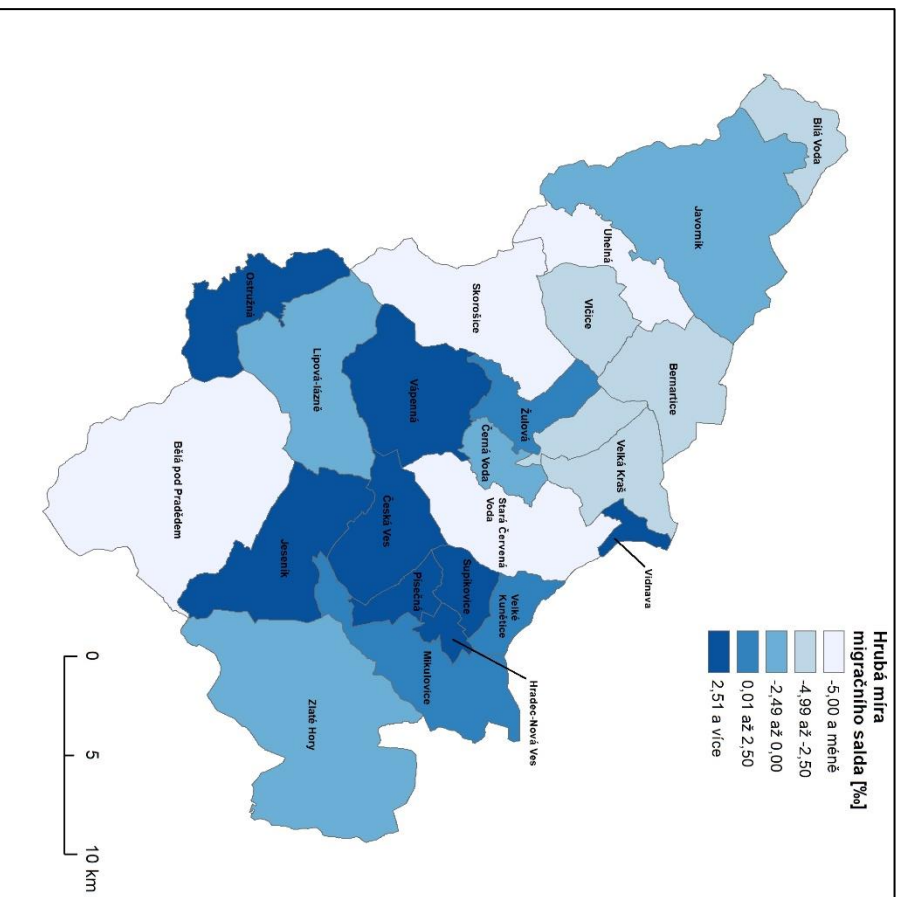
Příloha 14: Průměrná hrubá míra emigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

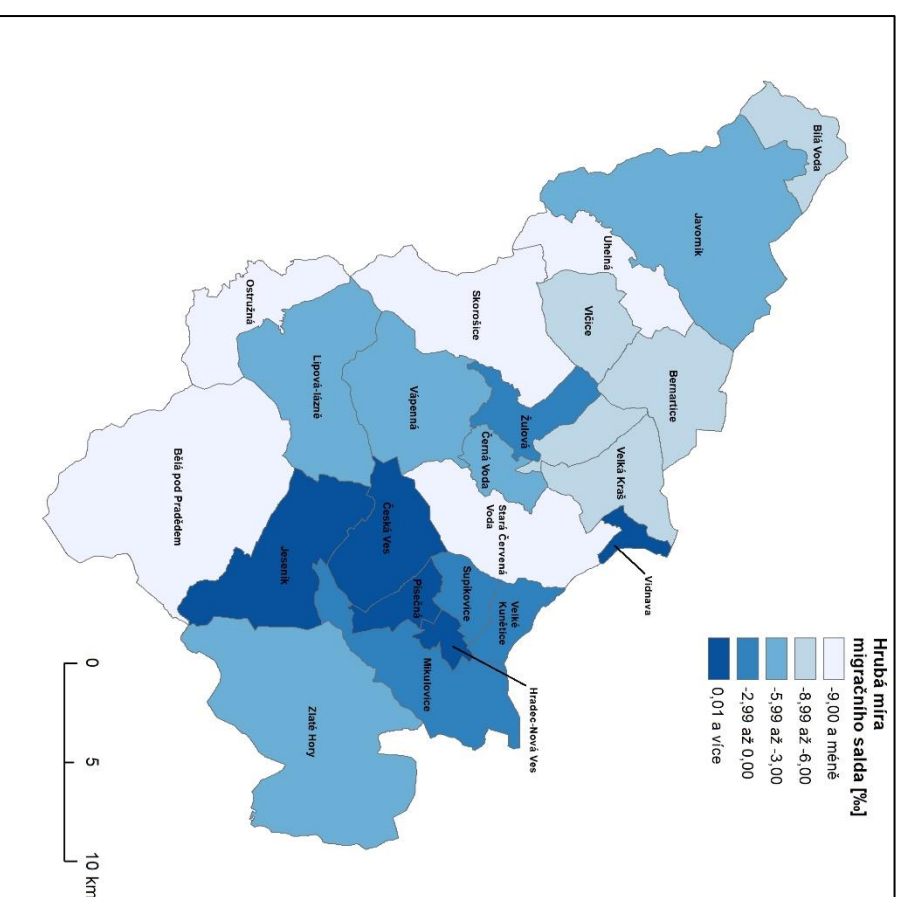
Příloha 15: Průměrná hrubá míra emigrace v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

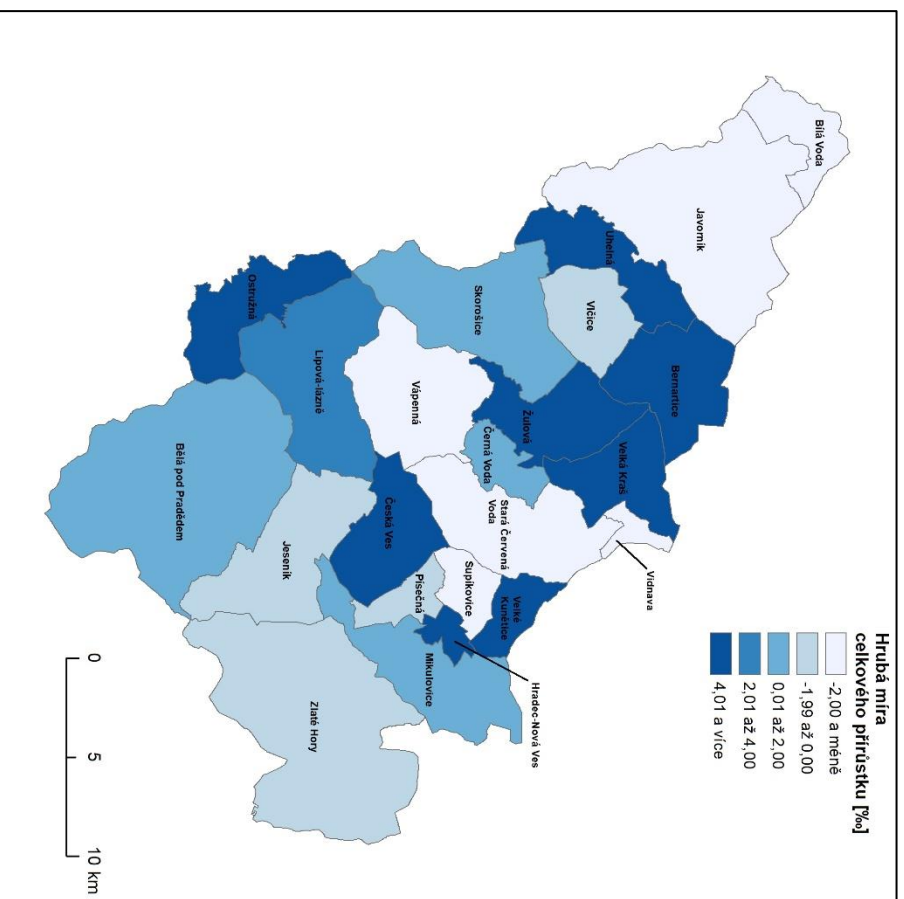
Příloha 16: Průměrná hrubá míra migračního salda v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

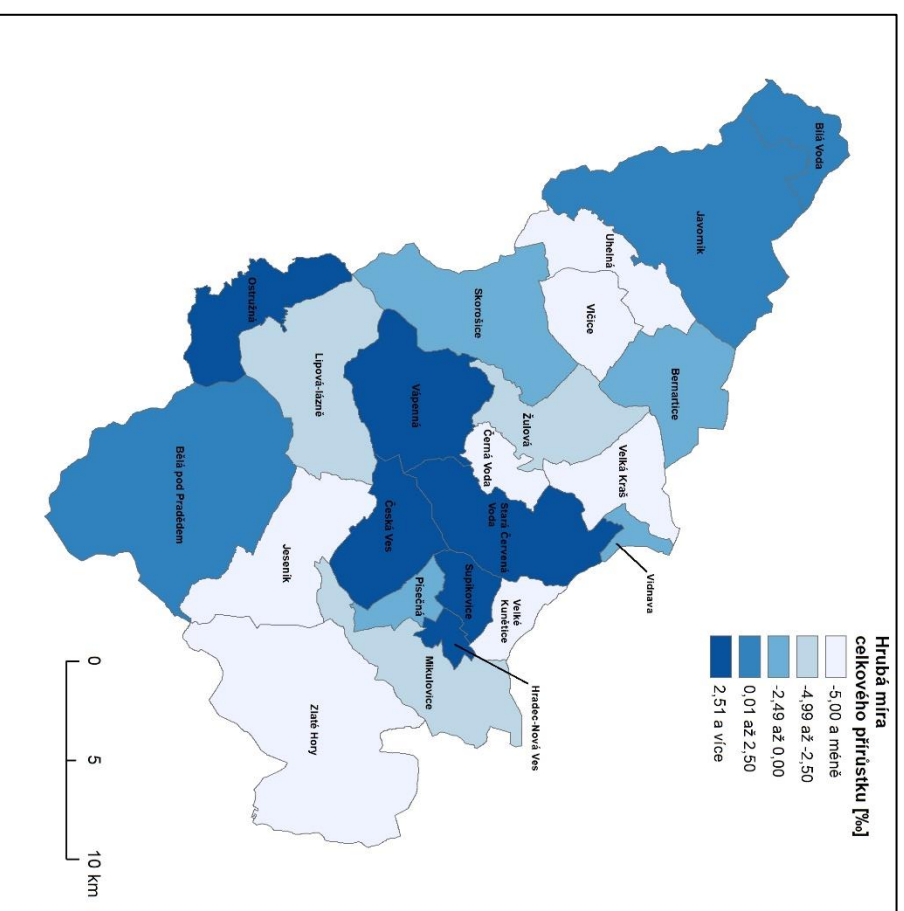
Příloha 17: Průměrná hrubá míra migračního salda v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

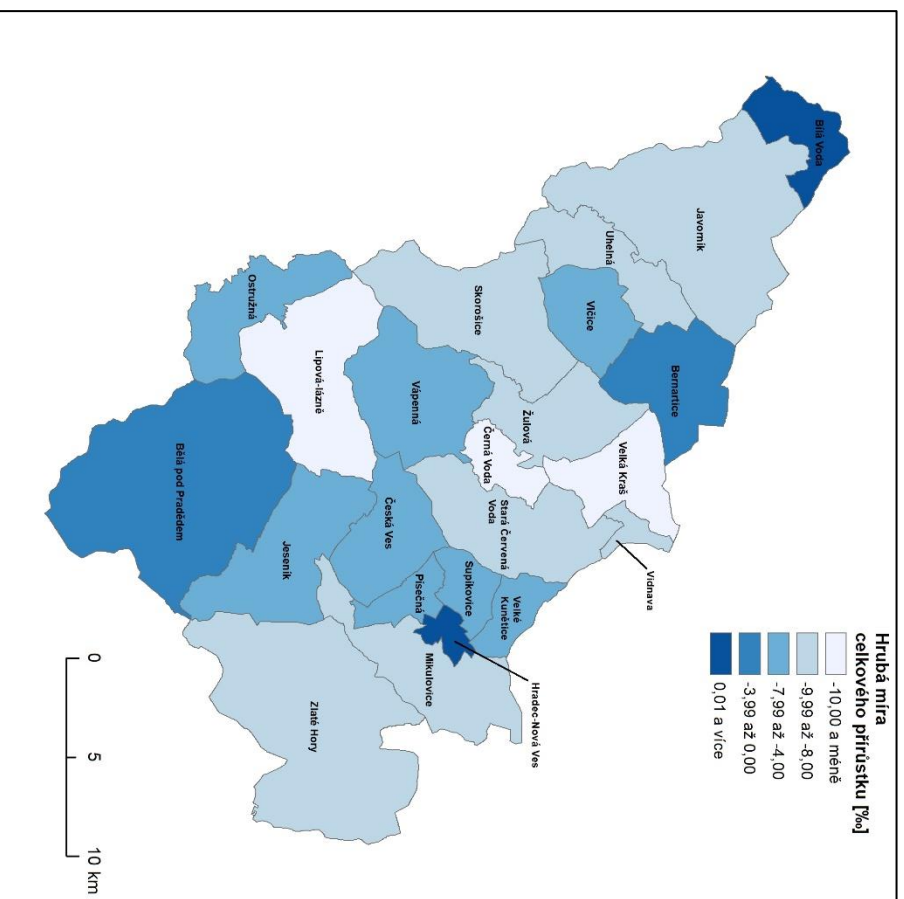
Příloha 18: Průměrná hrubá míra migračního salda v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

Příloha 19: Průměrná hrubá míra celkového přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 1991 až 2000
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

Příloha 20: Průměrná hrubá míra celkového přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2001 až 2010
Data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

Příloha 21: Průměrná hrubá míra celkového přírůstku v obcích SO ORP Jeseník mezi lety 2011 až 2019
Data: © ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016; demografická databáze obcí

Příloha 22: Vývoj počtu obyvatel v ČR, Olomouckém kraji a SO ORP Jeseník mezi lety 1869 až 2011

Rok	Česká republika	Olomoucký kraj	SO ORP Jeseník
1869	7 565 463	540 670	63 916
1880	8 223 227	583 621	67 275
1890	8 666 456	608 458	68 016
1900	9 374 028	632 806	67 346
1910	10 076 727	665 500	67 249
1921	10 009 480	660 848	64 594
1930	10 674 240	698 075	70 092
1950	8 896 086	565 223	37 881
1961	9 571 531	600 425	40 195
1970	9 807 697	615 370	39 709
1980	10 291 927	648 403	42 238
1991	10 302 215	647 341	42 583
2001	10 230 060	643 823	42 413
2011	10 436 560	628 428	38 779

Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005

Příloha 23: Národnostní složení SO ORP Jeseník, Olomouckého kraje a České republiky během SLDB 1991, 2001 a 2011

		Národnost							
Rok	Správní jednotka	česká	moravská	slezská	slovenská	polská	německá	romská	jiná/neuvedená
1991	Česká republika	8 363 768	1 362 313	44 446	314 877	59 383	48 556	32 903	75 969
	Olomoucký kraj	430 150	188 407	796	19 087	784	2 271	2 172	3 674
	SO ORP Jeseník	30 711	5 351	381	4 236	115	899	128	762
2001	Česká republika	9 249 777	380 474	10 878	193 190	51 968	39 106	11 746	292 921
	Olomoucký kraj	564 768	49 713	202	11 421	734	1 734	886	14 359
	SO ORP Jeseník	36 299	1 341	100	2 101	96	692	248	1 536
2011	Česká republika	6 711 624	521 801	12 214	147 152	39 096	18 658	5 135	2 980 880
	Olomoucký kraj	36 5091	76 280	247	7 306	587	865	363	177 688
	SO ORP Jeseník	23 684	1 488	104	1 120	71	367	13	11 932

Zdroj: SLDB 1991, 2001, 2011, ČSÚ

Příloha 24: Náboženská struktura během SLDB 1991, 2001 a 2011 v SO ORP Jeseník, Olomouckém kraji a České republice

Rok	Administrativní jednotka	Věřící hlásící se k církvi	Římskokatolická církev	Československá husitská církev	Bez náboženské víry	Neuvedeno/nezjištěno
1991	Česká republika	4 523 734	4 021 385	178 036	4 112 864	-
	Olomoucký kraj	330 952	306 482	11 089	211 072	-
	SO ORP Jeseník	17 982	16 329	285	16 235	-
2001	Česká republika	3 288 088	2 740 780	99 103	6 039 991	901 981
	Olomoucký kraj	237 588	208 074	7 128	347 004	59 225
	SO ORP Jeseník	12 281	10 303	167	26 689	3 443
2011	Česká republika	705 368	1 082 463	39 229	3 604 095	4 662 455
	Olomoucký kraj	46 528	84 666	3 001	202 050	275 740
	SO ORP Jeseník	2 800	3 194	69	13 721	17 829

Zdroj: SLDB 1991, 2001, 2011